

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK PROGRAMI**

**GENÇ YETİŞKİNLERİN FLÖRT İLİŞKİLERİNDE
ŞİDDETİ ÖNLEMeye YÖNELİK GELİŞTİRİLEN
PSİKOEĞİTİM PROGRAMININ ETKİLİLİĞİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HÜMEYRA SARAÇ

İSTANBUL, 2022

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK PROGRAMI

**GENÇ YETİŞKİNLERİN FLÖRT İLİŞKİLERİNDE
ŞİDDETİ ÖNLEMENE YÖNELİK GELİŞTİRİLEN
PSİKOEĞİTİM PROGRAMININ ETKİLİLİĞİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HÜMEYRA SARAÇ
(200531004)**

**Danışman
(Doç. Dr. Tuğba Yılmaz Bingöl)**

İSTANBUL, 2022

19/07/2022

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Tezli yüksek lisans öğrencisi 200531004 numaralı Hümeyra SARAÇ'ın hazırladığı "Genç Yetişkinlerin Flört İlişkilerinde Şiddeti Önlemeye Yönelik Geliştirilen Psiko-Eğitim Programının Etkililiğinin Değerlendirilmesi" konulu Yüksek Lisans tezi ile ilgili Tez Savunma Sınavı, 19/07/2022 Salı günü saat 13:00'da yapılmış, sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **Kabulüne Oy Çoğunluğu/Oy Birliği** ile karar verilmiştir.

Düzeltilme verilmesi halinde:

Adı geçen öğrencinin Tez Savunma Sınavı 19/07/2022 tarihinde, saat 13:00 da yapılacaktır.

Tez adı değişikliği yapılması halinde: Tez adının .....

.....
şeklinde değiştirilmesi uygundur.

Jüri Üyesi

Karar

1. Doç. Dr. Tuğba BİNGÖL (Danışman)

Kabul

2. Prof. Dr. Hasan BACANLI

Kabul

3. Dr. Öğr. Üyesi Halime EKER

Kabul

*2. Danışman varsa doldurulması gerekmektedir.

ETİK BİLDİRİM

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bağlı olduğum üniversite veya bir başka üniversitedeki başka bir çalışma olarak sunulmadığını beyan ederim.

Hümevra Saraç

TEŞEKKÜR

Lisans ve yüksek lisans eğitimim süresince derslerinde ve sohbetlerinde zihnimde oluşturduğu soru işaretleriyle beni her zaman şaşırtan ve bana ilham olan hem bilime hem hayata ilişkin bilgisi ve tecrübesi ile beni her zaman etkileyen kıymetli hocam Sayın Prof. Dr. Hasan BACANLI'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Azmini ve güçlü duruşunu örnek aldığım, bilgisi ve öğrencisine umut veren motivasyonu ile çalışma sürecimde her zaman desteğini hissettiğim değerli tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Tuğba YILMAZ BİNGÖL hocama sonsuz teşekkürlerimi bir borç bilirim.

FSMVÜ lisans ve yüksek lisans eğitimim süresince derslerinde edindiğim bilgiler ile kendimi geliştirmeme katkı sağlayan hocalarım Sayın Doç. Dr. Muhammet Übeydullah ÖZTABAK'a, Sayın Dr. Öğr. Üyesi Nihan TURHAN'a ve Sayın Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem YAVUZ GÜLER' e teşekkürlerimi sunarım.

Bu süreçte çalışmama değerli fikirleri ve bakış açılarıyla katkı sağlayan, her zaman desteklerini hissettiğim sevgili arkadaşlarım ve meslektaşlarım Aslı Nur İPEK ve Fadile Zeynep ÇAVUŐ'a teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmama katılım sağlayarak vakit ayıran Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi öğrencilerine teşekkür ederim.

Bu süreçte maddi manevi her anlamda desteğini esirgemeyen ve çalışmalarımın gurur duyan değerli babam Feridun SARAÇ'a, kıymetli annem Nurcan SARAÇ'a ve sevgili ablam Merve SARAÇ'a desteklerinden dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Hümevra Saraç

GENÇ YETİŞKİNLERİN FLÖRT İLİŞKİLERİNDE ŞİDDETI ÖNLEMeye YÖNELİK GELİŞTİRİLEN PSİKOEĞİTİM PROGRAMININ ETKİLİLİĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Hümevra Saraç

ÖZET

Flört şiddeti, genç yetişkinler arasında yaygın olarak görülen, birey ve toplum üzerinde olumsuz etkilere neden olan önemli bir sorun haline gelmiştir. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de önemli bir sorun haline gelen ve olumsuz etkileriyle bireyi ve toplumu derinden etkileyen flört şiddetini önlemeye yönelik çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Dolayısıyla, bu çalışmada gençlerin flört ilişkilerinde şiddeti önleyen bir programın geliştirilmesi ve bu programın gençlerin flört şiddeti kabul düzeylerine etkisinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Çalışmaya katılacak olan genç yetişkinleri belirlemek için İstanbul'da bir Vakıf Üniversitesinde duyuru afişleri paylaşılmıştır. Çalışma grubunu afişlerde yer alan bilgiler aracılığıyla araştırmacıya ulaşan ve programa katılması uygun görülen, 12 deney ve 12 kontrol grubu olmak üzere toplamda 24 üniversite öğrencisi genç yetişkin oluşturmaktadır. Çalışmanın deney grubunda yer alan bireylere sekiz oturumdan oluşan Genç Yetişkinlerin Flört İlişkilerinde Şiddeti Önlemeye Yönelik Geliştirilen Psikoeğitim Programı uygulanmıştır. Çalışmanın kontrol grubunda yer alan bireylere ise herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır. Programın etkililiğini ölçmek amacıyla veri toplama aracı olarak Flörtte Şiddete Yönelik Tutum Ölçekleri uygulanmıştır. Bu çalışmada flört ilişkilerinde şiddeti önlemeye yönelik programın genç yetişkinlerin flört şiddeti kabul düzeylerine etkisinin değerlendirilmesi amaçlandığından 2x3'lük (deney ve kontrol grupları / ön-test, son-test, izleme testi) deneysel desen kullanılmıştır.

Çalışmanın deney ve kontrol gruplarına uygulanan ön-test, son-test ve izleme testi ölçümlerinden elde edilen verilere tek faktör üzerinde tekrarlanmış ölçümler için

iki yönlü ANOVA analizi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular flört ilişkilerinde şiddeti önlemeye yönelik geliştirilen psikoeğitim programının deney grubunun flört şiddeti kabul düzeylerini azalttığı ve bu etkinin programdan üç hafta sonra da devam ettiğini göstermektedir. Çalışmanın kontrol grubunun ise ön-test, son-test ve izleme testi ölçümlerinin anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür. Çalışmanın bulgularından hareketle programın genç yetişkinlerin flört şiddeti kabul düzeylerini azaltan etkili bir program olduğu söylenebilir. Elde edilen bulgular ve sonuçlardan yola çıkarak flört ilişkilerinde şiddeti önleme ile ilgili alan yazında yapılan diğer çalışmalar ile tartışılmış ve yapılacak olan çalışmalar için önerilere yer verilmiştir.

Anahtar kelimeler; genç yetişkinler, flört şiddeti, önleme programı

**EVALUATION OF THE EFFECTIVENESS OF THE
PSYCHOEDUCATIONAL PROGRAM DEVELOPED TO
PREVENT VIOLENCE IN DATING RELATIONSHIPS OF
YOUNG ADULTS**

Hümeýra Saraç

ABSTRACT

Dating violence has become an important problem that is common among young adults and has negative effects on the individual and society. There is a need for studies to prevent dating violence, which has become an important problem in our country as well as all over the world, and which deeply affects the individual and society with its negative effects. This study, it is aimed to develop a program that prevents violence in young people's dating relationships and to determine the effect of this program on the acceptance levels of dating violence among young people. Announcement posters were shared at a Foundation University in Istanbul to identify young adults who will participate in the study. The study group consists of 24 university student young adults, 12 of which are experimental and 12 control groups, who reached the researcher through the information on the posters and were deemed appropriate to participate in the program. The individuals in the experimental group of the study were administered the Psychoeducation Program Developed for the Prevention of Violence in Dating Relationships of Young Adults, consisting of eight sessions. No intervention was made to the individuals in the control group of the study. To measure the effectiveness of the program, Attitude Scales towards Violence in Dating were applied as a data collection tool. In this study, a 2x3 (experimental and control groups/pre-test, post-test, follow-up test) experimental design was used, since it was aimed to evaluate the effect of the program to prevent violence in dating relationships on the acceptance levels of dating violence among young adults.

Two-way ANOVA analysis was applied to the data obtained from the pre-test, post-test, and follow-up test measurements applied to the experimental and control groups of the study for repeated measurements on a single factor. The findings show that the psychoeducational program developed to prevent violence in dating relationships reduced the level of acceptance of dating violence in the experimental group and this effect continued three weeks after the program. It was seen that the pre-test, post-test, and follow-up test measurements of the control group of the study did not differ significantly. Based on the findings of the study, it can be said that the program is an effective program that reduces the acceptance levels of dating violence among young adults. Based on the findings of the study, it can be said that the program is an effective program that reduces the acceptance levels of dating violence among young adults.

Keywords; young adults, dating violence, prevention program

ÖNSÖZ

Genç yetişkinlik dönemindeki bireylerin edindikleri flört deneyimleri bireylerin gelişim görevlerini tamamlamaları açısından kritik bir önem taşımaktadır. Bu dönemdeki bireylerin yaşadıkları flört ilişkilerinden edindikleri tecrübeler partner seçimlerini ve ileride kuracakları ilişkileri de etkilemektedir. Dolayısıyla, genç yetişkinlik dönemindeki bireylerin flört ilişkilerinden edindikleri şiddet gibi olumsuz deneyimler gelişim görevlerini tamamlamalarını güçleştirmekte ve gelecekteki romantik ilişkilerini olumsuz etkilemektedir.

Şiddet, yaşamımızın hemen hemen her alanında ortaya çıktığı gibi flört ilişkilerinde de yaşandığı bilinmektedir. Hem bireyleri hem toplumu olumsuz yönde etkileyen flört şiddetinin bireylerin iyi oluş düzeylerinin artması için önlenmesi gerekmektedir. Bu çalışmada da genç yetişkinlerin flört ilişkilerinde şiddeti önlemeye yönelik geliştirilen psikoeğitim programının genç yetişkinlerin flört şiddeti kabul düzeyleri üzerinde bir etkisi olup olmadığı değerlendirilmiştir.

Flört ilişkilerinde şiddetin yaşanmasına neden olan pek çok risk faktörü bulunması sebebiyle flört şiddetinin karmaşık bir yapısının olduğu söylenebilir. Bu sebeple flört şiddetinin önlenmesi güçleşmektedir. Flört şiddetinin önlenmesi amacıyla geliştirilen bu programda alan yazında yapılan çalışmalar ışığında risk faktörlerinden toplumsal cinsiyet rolleri ve medyanın etkisi, sağlıklı ilişkilerin nitelikleri, öz-saygı, öfke kontrolü, iletişim ve problem çözme becerileri ele alınarak oturumlarda yer verilmiştir.

İlgili ulusal alan yazında flört şiddetini önlemeye yönelik geliştirilen programların sınırlı sayıda olması ve diğer programların oturumlarında yer alan konulara ek olarak öz-saygı, toplumsal cinsiyet rolleri ve medyanın etkisi, problem çözme becerileri gibi konulara yer verilmesi ile alan yazına etkili bir program kazandırılacağı düşünülmektedir.

Temmuz, 2022

Hümeysra Saraç

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	v
ABSTRACT	vii
ÖNSÖZ.....	ix
SEMBOLLER	xiii
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xiv
KISALTMALAR	xv
GİRİŞ	1
1. KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	7
1.1. ŞİDDET.....	7
1.1.1. Şiddetin Sınıflandırılması.....	8
1.1.1.1. Kendine Yönelik Şiddet.....	9
1.1.1.2. Kişilerarası Şiddet.....	9
1.1.1.2.1. Aile ve Yakın Partner Şiddeti.....	9
1.1.1.2.2. Topluluk Şiddeti.....	9
1.1.1.3. Kolektif Şiddet.....	10
1.2. FLÖRT ŞİDDETİ.....	10
1.2.1. Flört.....	11
1.2.2. Flört Şiddeti.....	12
1.2.3. Flört Şiddetine İlişkin Kuramsal Açıklamalar.....	14
1.2.3.1. Feminist Kuram	14
1.2.3.2. Güç Kuramı.....	16
1.2.3.3. Sosyal Öğrenme Kuramı	16
1.2.3.4. Bağlanma Kuramı.....	18
1.2.3.5. Sosyal Bilişsel Teori	19
1.2.4. Flört İlişkilerinde Yaşanan Şiddet Türleri	20
1.2.4.1. Fiziksel Flört Şiddeti.....	21
1.2.4.2. Psikolojik/ Duygusal Flört Şiddeti.....	22

1.2.4.3. Cinsel Flört Şiddeti	23
1.2.4.4. Ekonomik Flört Şiddeti	25
1.2.4.5. Sosyal Flört Şiddeti	26
1.2.4.6. Dijital Flört Şiddeti	26
1.2.4.7. Israrlı Takip (Stalking).....	27
1.2.5. Flört İlişkilerinde Yaşanan Şiddetin Yaygınlığı.....	28
1.2.6. Flört İlişkilerinde Yaşanan Şiddetin Nedenleri ve Risk Faktörleri 30	
1.2.7. Flört İlişkilerinde Yaşanan Şiddetin Etkileri	33
1.2.8. Flört İlişkilerinde Yaşanan Şiddeti Önleme	33
İKİNCİ BÖLÜM	37
2. YÖNTEM	37
2.1. ÇALIŞMANIN MODELİ	37
2.2. ÇALIŞMA GRUBU	38
2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	40
2.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	40
2.3.2. Flörtte Şiddete Yönelik Tutum Ölçekleri	40
2.4. VERİLERİN TOPLANMASI	41
2.5. ÇALIŞMANIN İÇ VE DIŞ GEÇERLİLİĞİNİ SAĞLAMAK AMACIYLA ALINAN ÖNLEMLER.....	41
2.6. 2.6. ÇALIŞMANIN DENEY VE KONTROL GRUPLARININ OLUŞTURULMASI	42
2.7. UYGULAMA SÜRECİ	43
2.8. GENÇ YETİŞKİNLERİN FLÖRT İLİŞKİLERİNDE ŞİDDETİ ÖNLEMeye YÖNELİK PSİKOEĞİTİM PROGRAMI.....	43
2.8.1. Programın Oluşturulması	43
2.8.2. Programın Özellikleri ve Hedefleri	44
2.8.3. Oturum Özetleri.....	44
2.8.3.1. Oturum: Tanışma ve Flört Şiddetinin Açıklanması	44
2.8.3.2. Oturum: Flört Şiddetinde Toplumsal Cinsiyet Rollerinin ve Medyanın Etkisini Fark Ediyorum	47
2.8.3.3. Oturum: Sağlıklı Bir İlişkinin Özelliklerini Öğreniyorum	50
2.8.3.4. Oturum Olumlu Özelliklerimi ve Başarılarımı Fark Ediyorum ...	51

2.8.3.5. Oturum: Öfkemi Kontrol Ediyorum.....	55
2.8.3.6. Oturum: Sağlıklı İletişim Kuruyor ve Duygularımı İfade Ediyorum	58
2.8.3.7. Oturum: Sorunlarımı Uygun Bir Şekilde Çözebiliyorum.....	62
2.8.3.8. Oturum: Sonlandırma	65
2.9. VERİLERİN ANALİZİ.....	69
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	71
3. BULGULAR.....	71
3.1. ÖN ANALİZ SONUÇLARI	71
3.2. FLÖRTTE ŞİDDETE YÖNELİK KABUL DÜZEYLERİNE İLİŞKİN HİPOTEZLERİN TEST EDİLMESİ	72
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	78
4. TARTIŞMA.....	78
4.1. TARTIŞMA.....	78
SONUÇ.....	86
ÖNERİLER	89
KAYNAKLAR	91
EKLER.....	103

SEMBOLLER

F	: Anova f değeri
sd	: Serbestlik değeri
Ss	: Standart sapma
$\bar{X}$	: Aritmetik ortalama

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Tablo 2.1.1 : Çalışmanın deseni.....	38
Tablo 2.2.1: Deney ve kontrol gruplarındaki bireylerin demografik özelliklerine göre dağılımları	39
Tablo 2.2.2: Çalışmanın deney ve kontrol gruplarının flörtte şiddete yönelik tutum ölçeklerinin ön-test puanlarına ilişkin independent t-test sonuçları	39
Tablo 3.1.1: Çalışmanın deney ve kontrol grubunun ön-test puanlarına göre basıklık-çarpıklık değerleri.....	72
Tablo 3.2.1: Çalışmanın deney ve kontrol gruplarının flört şiddeti kabul düzeyleri, aritmetik ortalama ve standart sapma puanları.....	73
Tablo 3.2.2: Çalışmanın deney ve kontrol gruplarının flörtte şiddete yönelik tutum ölçeği ön-test, son-test ve izleme testi puanlarına ilişkin iki faktörlü varyans analizi sonuçları.....	73
Tablo 3.2.3: Çalışmanın deney ve kontrol gruplarının gruplar arası ve ölçümler arası puan farklarına ilişkin LSD testi sonuçları.....	75

KISALTMALAR

ed.	Editör
s.	Sayfa
t.y.	Basım tarihi yok
WHO	World Health Organization
TDK	Türk Dil Kurumu

GİRİŞ

Üniversite yıllarına tekabül eden genç yetişkinlik dönemi, bireyin çocukluktan yetişkinliğe geçerken yaşadığı çeşitli fiziksel ve psikolojik değişikliklerin yanı sıra, aynı zamanda yetişkinliğe dair birtakım görev ve sorumluluklar edindiği dönem olarak açıklanmaktadır. Bu dönemde genç yetişkinin üniversite eğitimi için yaşadığı şehirden ayrılması ve başka bir şehre yerleşmesi gibi değişimler ile karşı karşıya kalması bireyin yerine getirmesi gereken sorumluluklarının artmasına sebep olmaktadır. Artan sorumluluklar genç yetişkin bireyin kimi zaman sorunlarla karşılaşmasına, bireyin bu sorunlarla başa çıkamadığı durumlarda da çeşitli psikolojik sorunlar yaşamasına, madde kullanımına ve şiddet içeren davranışlar sergilemesine neden olabilmektedir (Turhan, İnandı, Özer ve Akoğlu, 2011).

Genç yetişkinlik döneminin bir başka önemli yanı da bireyin diğerleriyle kurduğu duygusal ilişkilerdir. Bireyler, doğumlarından yaşamlarının sonuna kadar birçok gelişim döneminden geçmektedirler. Dolayısıyla, bireyler yaşadıkları gelişim dönemleri boyunca ebeveynleri, kardeşleri, akrabaları, öğretmenleri, arkadaşları ve romantik partnerleri dâhil olmak üzere çevrelerindeki pekçok kişiyle ilişki kurmaktadır (Furman ve Buhrmester, 1992). Erikson'un (1982) görüşlerine göre, bireylerin genç yetişkinlik döneminde diğerleriyle kurduğu aşk, birliktelik gibi romantik ilişkilerin, bu dönemde bireylerden gerçekleştirilmesi beklenen kritik görevlerin tamamlanmasında ve bireylerin gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Çünkü bireylerin genç yetişkinlik döneminde karşı cins ile yaşadıkları flört ilişkileri, gelişimsel dönemlerinin kritik görevlerini gerçekleştirmeleri açısından oldukça önemlidir (Goldstein, Chesir-Teran ve McFaul, 2008). Ancak genç yetişkinler flört ilişkilerinin yanında aynı zamanda pek çok değişim ve sorun ile de karşı karşıya kaldığından; yaşadıkları değişim ve sorunlar ile başa çıkamadıklarında ilişkilerinde partnerlerine karşı şiddet içeren davranışlar sergileyebilmektedirler.

Şiddet, en genel anlamıyla bireyin bir başkasına veya topluluğa, öldürmek veya fiziksel, psikolojik ve cinsel olarak zarar vermek amacıyla sergilediği davranışların tümü olarak açıklanmaktadır (Dünya Sağlık Örgütü, 2002). Dolayısıyla flört şiddeti de evlilik, söz, nişan veya birlikte yaşama gibi resmi bir bağa sahip olmayan çiftlerin, birinin diğerine flört ilişkisi bağlamında fiziksel, cinsel veya sözlü taciz içeren davranışlarda bulunması veya bu davranışları gerçekleştirmeye yönelik tehdidi olarak tanımlanmaktadır (Anderson ve Danis, 2007).

Genç yetişkinlik dönemindeki bireyler arasında flört şiddetinin yaygınlığını belirlemek amacıyla yapılan çalışmalar sonucunda gençlerin önemli bir kısmının flört şiddetine maruz kaldığı görülmektedir (Bird, Stith ve Schladale, 1991; Makepeace, 1981; Shorey, Cornelius ve Bell, 2008; Shorey, Cornelius ve Strauss, 2015; Üstünel, 2020). Makepeace (1981), %49'u erkek ve %51'i kadın olmak üzere 202 heteroseksüel üniversite öğrencileri üzerine yaptığı bir araştırmada, öğrencilerin %61,5'i flört şiddetine maruz kalan birini tanıdığını, %21,2'si ise bu şiddeti kendisinin yaşadığını belirtmiştir. Daha büyük örnekleme sahip başka bir çalışmada ise %45,3 erkek, %54,7 kadın 2338 üniversite öğrencisinin %16,7'si flört şiddeti yaşadığını belirtmiştir (Makepeace, 1986). Bernard ve Bernard'ın (1983) gerçekleştirdiği bir çalışmada ise 461 üniversite öğrencisinin %30'unun flört şiddetini uyguladığını; kadınların %21'i ve erkeklerin %15'i flört şiddeti uygularken, kadınların %38'i ve erkeklerin %19'u flört partnerleri tarafından flört şiddetine maruz kaldığını belirtmiştir. Üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen başka bir çalışmada 184 heteroseksüel erkek öğrenci arasında, fiziksel ve psikolojik flört şiddetine maruz kalma oranları sırasıyla %36,4 ve %82,1 olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Shorey, Febres, Brasfield, ve Stuart, 2012). Ulusal çalışmalara göre ise üniversite öğrencilerini hedef alan araştırmalardan elde edilen sonuçlar flört şiddeti oranlarının farklı ülkelerde yapılan çalışmalara göre daha düşük olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin fiziksel şiddet uygulama ve maruz kalma oranları sırasıyla erkekler öğrencilerde %10-12 ve %9-19 arasında iken; kadınlar öğrencilerde ise sırasıyla %6-12 ve %8-15 arasında değişmektedir (Aba, 2008; Besni, 2011). Elde edilen sonuçların diğer ülkelere oranla daha düşük olduğu görülse de flört şiddetinin ülkemizde yaşanma düzeyleri azımsanmayacak ölçüdedir. Ancak yine de flört şiddeti ile ilgili alan yazın incelendiğinde flört şiddetinin yaygınlığı

üzerine güncel ve kapsamlı çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Toplumsal olarak ülkemizi ve tüm dünyayı olumsuz yönde etkileyen önemli bir sorun haline gelen flört şiddetini önlemek veya müdahale etmek için flört şiddetinin yaygınlığına ilişkin elde edilecek veriler önem arz etmektedir.

Ülkemizde olduğu gibi dünyanın her yerinde yaygın bir şekilde yaşanan flört şiddeti aynı zamanda bireyler üzerinde pek çok olumsuz etkiye neden olmaktadır. Bu etkilerden bazıları kaygı, depresyon, madde kullanımı, antisosyal davranışlar, intiharı düşünme (Exner-Cortens, Eckenrode ve Rothman, 2003; Foshee, McNaughton-Reyes, Gottfredson, Chang ve Ennett, 2013; Roberts, Klein ve Fisher, 2003) gibi olumsuz sonuçlardır. Çeşitli araştırmalar flört şiddetinin bireylerde düşük öz-saygı, öfke gibi yoğun duygular sebebiyle kontrolü kaybetme, travma sonrası stres bozukluğu, depresyon, intihara teşebbüs, madde kullanımına yönelme, uyku ve yeme bozuklukları, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, istenmeyen gebelikler, yaralanmalar ve ölüm ile sonuçlanabilmektedir (Hatipoğlu, 2010; Wekerle, Leung, Wall, MacMillan, Boyle, Trocme ve Waechter, 2009). Flört şiddetinin yaşanmasıyla birlikte ortaya çıkan bu olumsuz sonuçlardan yola çıkarak flört şiddetinin bireylerin iyi oluşlarını olumsuz yönde etkilediği, aynı zamanda toplumun da huzur ve refah düzeyini olumsuz yönde etkileyerek toplum sağlığı açısından önemli bir sorun haline geldiği söylenebilir.

Bireyler üzerinde pek çok olumsuz etkiye neden olan flört şiddetinin hem bireylerin hem de toplumun sağlığını korumak için önleme veya müdahale çalışmaları önem kazanmaktadır. Geçmişten günümüze flört şiddeti ile ilgili yapılan çalışmalarda artış olduğu görülse de ulusal alan yazın incelendiğinde flört şiddetini önleme ve müdahale çalışmalarının sınırlı sayıda ve kısmen etkili oldukları görülmektedir.

Alan yazında flört şiddetini önlemeye yönelik yapılan çalışmalar incelendiğinde flört şiddetinin kuramsal temellerinin zayıf olduğu görülmektedir. Araştırmacıların genellikle programlarını geliştirirken esas aldıkları teorilerden biri toplumsal cinsiyet rolleri ve cinsiyet eşitliğine yer veren feminist teoridir. Kimi araştırmacıların ise bireylerin sosyal becerilerini geliştirmeye odaklandıkları görülmektedir. Bu sebeple alan yazında flört şiddetinin nedenlerinin karmaşıklığı ve çeşitliliği sebebiyle flört şiddetini önlemek amacıyla geliştirilecek olan programların birden fazla teori ve yaklaşıma odaklanması, flört şiddetinin ortaya çıkmasında etkili

olan koruyucu ve risk faktörlerinin program içerisinde ele alınması (Hamby, 2006) yönünde bir ihtiyaç ortaya çıkmıştır.

Tüm bunlar, genç yetişkinler arasında yaygın bir sorun olarak görülen; hem bireyleri hem toplumu olumsuz yönde etkileyen flört şiddetini önlemek amacıyla bireylerin flört şiddetine, flört şiddetinin ortaya çıkmasına neden olabilecek toplumsal yargılara ve medyanın oluşturduğu algıya, daha sonra da sağlıklı bir ilişkinin nasıl olabileceğine yönelik farkındalıklarının artırılması ile birlikte aynı zamanda bireylerin partnerleriyle sağlıklı ilişkiler kurabilmeleri için gerekli olan öz-saygı, iletişim becerileri, problem çözme becerileri, öfke kontrolü gibi flört şiddetinde koruyucu faktörler olan sosyal becerilerini geliştirmeye yönelik bir programın ortaya çıkmasını doğurmuştur.

PROBLEM CÜMLESİ

Genç yetişkinlerin flört ilişkilerinde şiddeti önlemeye yönelik geliştirilen psikoeğitim programının öğrenciler üzerinde nasıl bir etkisi vardır?

HİPOTEZLER

Genç yetişkinlerin flört ilişkilerinde şiddeti önlemeye yönelik psikoeğitim programına katılan üniversite öğrencilerinin flört şiddetine yönelik kabul düzeyleri kontrol grubuna göre anlamlı düzeyde azalır ve bu etkinin izleme sürecinde de devam etmesi beklenir.

1. Çalışmanın deney grubunun flört şiddetine yönelik kabul düzeylerine ilişkin ön-test puan ortalamaları ile son-test puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık vardır.

2. Çalışmanın deney grubunun flört şiddetine yönelik kabul düzeylerine ilişkin ön-test puan ortalamaları ile izleme testi puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık vardır.

3. Çalışmanın deney grubunun flört şiddetine yönelik kabul düzeylerine ilişkin son-test puan ortalamaları ile izleme testi puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık yoktur.

4. Çalışmanın deney grubunun flört şiddetine yönelik kabul düzeylerine ilişkin son test puan ortalamaları ile kontrol grubunun son-test puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık vardır.

5. Çalışmanın deney grubunun flört şiddetine yönelik kabul düzeylerine ilişkin izleme testi puan ortalamaları ile kontrol grubunun izleme testi puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

6. Çalışmanın kontrol grubunun flört şiddetini kabul düzeyine ilişkin ön-test, son-test ve izleme testi puanları arasında anlamlı farklılık yoktur.

ÖNEM

Şiddet, bireyi ve toplumu derinden etkileyen önemli sorunlardan biridir. Şiddetin kişilerarası türlerinden biri olan flört şiddeti de özellikle flört ilişkilerinin yoğun olarak yaşandığı genç yetişkinlik döneminde bireyleri olumsuz yönde etkileyen önemli sorunlardan biri haline gelmiştir. Erikson'a (1982) göre, genç yetişkinlik dönemi bireyin karşı cinse yönelik hissettiği aşk, sevgi gibi duygular ve kurduğu birliktelikler bu dönemde gerçekleştirilmesi gereken kritik görevlerdir. Genç yetişkinler tarafından bu görevlerin tamamlanması, bireylerin gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Dolayısıyla, bireylerin içerisinde buldukları genç yetişkinlik döneminin kritik görevlerinden biri olan flört ilişkilerinin sağlıklı bir şekilde yaşanması bireylerin gelecekteki ilişkilerini de etkileyecektir. Avşar-Baldan ve Akış'a (2017) göre bireylerin flört ilişkilerinde şiddete maruz kalmaları veya şiddet davranışları sergileyen taraf olmaları, ilerleyen dönemde resmi bir bağa sahip olduğu partneri ile aile içi şiddet yaşamalarına zemin hazırlamaktadır. Bu sebeple genç yetişkinlik döneminde flört şiddetinin önlenmesi ileriki dönemlerde aile içi şiddetin oluşmasını da önleyeceği düşünülmektedir.

Bu sebeple, flört şiddetini önlemek amacıyla geliştirilen bu programın, genç yetişkinler üzerinde flört şiddetine, flört şiddetinin ortaya çıkmasında toplumsal cinsiyet rollerinin ve medyanın etkisi üzerine ve sağlıklı ilişkilerin nasıl olabileceğine yönelik farkındalık kazandırmakla beraber, bireylerin partnerleriyle sağlıklı bir ilişki kurabilmeleri için öz saygılarını artırabilmeleri, sağlıklı iletişim becerilerini, öfke kontrolünü ve problem çözme becerilerini geliştirmeleri ve öğrencilerin flört şiddeti

kabul düzeylerini azaltabilmeleri açısından ilgili alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

VARSAYIMLAR

Çalışmanın uygulanması ile ilgili varsayımlara aşağıda yer verilmiştir:

1. Bu çalışmaya katılan öğrenciler aynı üniversitede okuyan öğrencilerden oluşmaktadır. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin birbirlerini tanıyor olmasının çalışmanın sonuçlarını herhangi bir şekilde etkilemeyeceği varsayılmıştır.

2. Çalışma grubunda bulunan üniversite öğrencilerinin program süresince flört şiddetini önlemeye yönelik geliştirilen programın dışında farklı kaynaklardan edinebilecekleri bilgilerin çalışma sonuçlarını etkilemeyeceği varsayılmaktadır.

SINIRLILIKLAR

1. Bu çalışma yalnızca genç yetişkinlere uygulanmaktadır.

2. Bu çalışmada öğrencilerin flört şiddetine ilişkin kabul düzeylerinin azaltılması hedeflenmiştir. Dolayısıyla bu çalışmada yapılan ölçümler programın davranış üzerindeki etkilerini ölçmemesi açısından sınırlıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1.1. ŞİDDET

Toplumsal bir olgu olarak ele alınan şiddet, insanların var olduğu andan günümüze kadar çok eski bir geçmişe sahip olan, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de var olan, bireyi ve toplumu olumsuz yönde etkileyen sorunlardan biridir (Türk, Hamzaoğlu ve Yayak, 2020). Şiddet, yaşamın hemen hemen her alanında ortaya çıkan ve tüm insanlığı ilgilendiren önemli bir olgudur. Şiddetin insanoğlunu bu denli ilgilendirmesinin sebebi bireye ve topluma önemli ölçüde zarar vermesidir (Ayan, 2006). Bireyleri ve toplumları olumsuz etkileyen şiddet, kavram olarak kültürden kültüre, içinde bulunulan zamana veya döneme, bireyin geçmiş deneyimlerine göre farklılık gösteren, bununla birlikte farklı sınıf ve yaş gruplarından olan bireyleri kapsadığından ve uygulanan şiddetin düzeyleri de çeşitlilik gösterdiğinden şiddetin ne olduğunu açık bir şekilde ifade etmek zorlaşmaktadır (Bal, 2014). Dolayısıyla, şiddet kavramı olarak geniş bir yelpazede pek çok faktörü içerisinde barındırmaktadır. Bu sebeple, alan yazın incelendiğinde şiddet kavramının tanımları çeşitlilik göstermektedir. Şiddet kavramı ile ilgili yapılan açıklamaların bazılarını aşağıda yer verilmektedir.

Şiddet, Latince olan Violentia kelimesinden Türkçeye sert veya acımasız bir kişilik, güç olarak çevrilmekle birlikte, birinin diğerine güç kullanarak kötü davranışlar sergilemesi şeklinde açıklanmaktadır (Danık, 2000). Uluslararası alan yazına bakıldığında şiddet kavramı, Sugarman ve Hotaling (1989) tarafından kişinin bir başkasına karşı fiziksel olarak acı vermeyi veya yaralamayı amaçlayan her türlü davranış, bu davranışı gerçekleştirmeye yönelik her türlü tehdit veya kısıtlayıcı davranışlarda bulunması olarak tanımlanmaktadır. Thompson' a (1986) göre ise şiddet, bireyin bir başkasına karşı fiziksel davranış veya sözel ifadelerle ya da her iki türle de rahatsız edici davranışı veya davranışı gerçekleştirme yönelik tehdidi içeren bir kavramdır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'ne (2002) göre bireyin kendisine, başka bir kişiye, bir gruba veya topluluğa karşı, fiziksel yaralama, öldürme, psikolojik olarak zarar verme, gelişme geriliğine veya yoksunluğa neden olabilecek ya da neden olma

ihtimali olan kasıtlı olarak yapılan her türlü davranış veya davranış tehdidi şeklinde de açıklamaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'nün (2002) şiddet ile ilgili açıklamasına benzer olarak, Ayhan (2020) şiddet kavramını, bireyin yalnızca bir başkasına değil aynı zamanda kendisine, bir gruba ya da topluma karşı, yaralayıcı, ölümcül, aynı zamanda psikolojik olarak da zarar verici veya bireyi yoksun bırakacak fiziksel güç içeren davranışların gerçekleştirilmesi olarak ifade etmektedir. En genel anlamıyla şiddet, bireyin bir başkasına veya bir gruba, topluluğa karşı gücünü ve otoritesini diğerlerine zarar verme amacıyla kullanarak, kişisel çıkarları veya istekleri için başkasına zarar vermesi veya zarar vermeye yönelik davranış tehdidi olarak açıklanabilir (Yumuşak, 2013).

Alan yazın incelendiğinde yukarıda yer verilen tanım ve açıklamalardan yola çıkılarak, araştırmacılar başta şiddeti yalnızca fiziksel zarara sebep olan davranışları içeren bir kavram olarak açıklarken; daha sonra şiddetin fiziksel boyutuna ek olarak psikolojik, sözel ve cinsel anlamda zarar verici davranışları da şiddet kavramının açıklamalarına dâhil etmeye başladıkları görülmektedir (Rittersberger, 1998; aktaran Yenici, 2021). Dolayısıyla, şiddet kavramı geçmişten günümüze sadece fiziksel zarar vermenin dışında, bireyin kendisine, bir başkasına veya bir gruba karşı, fiziksel, psikolojik, sözel, cinsel ve ekonomik açıdan herhangi bir zarara neden olabilecek davranışları veya bu davranışları gerçekleştirmeye yönelik tehdidi içeren bir kavram olarak evrimleşmiştir. Tüm bu açıklamalardan da anlaşılacağı gibi günümüzde şiddet kavramı, birey, grup ya da topluluk üzerinde zarar vermek amacıyla gerçekleştirilen her türlü davranış ve davranış tehdidini içeren oldukça geniş bir kavram haline gelmiştir (Arın, 1998; aktaran Yenici, 2021).

1.1.1. Şiddetin Sınıflandırılması

Şiddet kavramı, farklı toplumlara, zamana ve bireylerin deneyimleri gibi pek çok faktöre bağlı olarak çeşitli şekillerde açıklanmaktadır. Şiddet kavramının açıklanmasına ilişkin bu çeşitliliğin olumsuz bir yansıması ise şiddet içeren davranışların karmaşık hale gelmesi, şiddetin yaygınlığının ve çeşitliliğinin belirlenememesidir. Şiddetin anlaşılması güç hale gelmesi, yaygınlığının ve çeşitliliğinin belirlenememesi şiddet ile başa çıkılmasına yönelik atılacak adımları da zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla bireyi ve toplumu önemli ölçüde etkileyen bu sorun ile

başta çıkabilmek için bir sınıflamaya ihtiyaç olduğu fark edilmiştir. Alan yazın incelendiğinde şiddetin çeşitli kategorilere ayrıldığı görülmektedir. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) (2002) şiddetin, şiddet davranışını sergileyen kişiyi dikkate alarak kategorize ettiği ve alan yazın tarafından genel kabul görülen bir sınıflama mevcuttur. Bu sınıflama kendi kendine şiddet, kişilerarası şiddet ve kolektif şiddet olmak üzere üç geniş kategoriye ayrılmaktadır.

1.1.1.1. Kendine Yönelik Şiddet

Kendine yönelik şiddet kategorisinde bireyin, kendisine zarar verebilecek herhangi bir davranışta bulunması, öz kısıyımı gerçekleştirmek için girişimlerde bulunması ve öz kısıyımı gerçekleştirmesi, bireyin kendisini kötüye kullanmasını içermektedir (Dünya Sağlık Örgütü, 2002).

1.1.1.2. Kişilerarası Şiddet

Kişiler arası şiddet kategorisi ise kendi içerisinde iki alt kategoriye ayrılmaktadır:

1.1.1.2.1. Aile ve Yakın Partner Şiddeti

Aile ve yakın partner şiddeti alt kategorisinde, kişinin büyük ölçüde aile üyeleri veya yakın partneri arasında gerçekleşen şiddet olarak açıklanmaktadır. Şiddet, her zaman olmasa da çoğunlukla ev içerisinde gerçekleşmektedir. Aile ve yakın partner şiddeti kategorisine örnek olarak çocuğa diğer aile üyeleri tarafından çeşitli istismar türlerinin uygulanması, bireyin yakın partner tarafından şiddete maruz kalması ve bakıma ihtiyaç duyan yaşlıların diğer aile üyeleri tarafından çeşitli istismar türlerine maruz bırakılması gibi farklı şiddet biçimlerini içermektedir (Dünya Sağlık Örgütü, 2002).

1.1.1.2.2. Topluluk Şiddeti

Topluluk şiddeti alt kategorisinde, akraba olmayan ancak birbirini tanıyan ya da hiç tanışıklığı olmayan bireyler arasında yaşanan şiddet olarak açıklanmaktadır. Bu alt kategorideki şiddet, çoğunlukla evin dışında gerçekleşmektedir. Topluluk şiddetine gençlik şiddeti, rastgele yaşanan şiddet eylemleri, yabancılar tarafından taciz, tecavüz veya cinsel saldırılar örnek olarak gösterilebilir. Bununla birlikte okullar, işyerleri,

hapishaneler ve bakım evleri gibi kurumsal ortamlarda yaşanan şiddet de topluluk şiddetini içermektedir (Dünya Sağlık Örgütü, 2002).

1.1.1.3. Kolektif Şiddet

Kolektif şiddet kategorisinde, kendilerini bir grubun üyesi olarak tanımlayan kişilerin, siyasi, ekonomik veya sosyal birtakım amaçlara ulaşmak için başka bir gruba karşı şiddeti bir araç olarak kullanması şeklinde ifade edilmektedir. Kolektif şiddet kategorisine halkın kendi içinde veya farklı devletlerin birbirleri ile yaşadığı silahlı çatışmalar, soykırım, baskı ve insan hakları ihlalleri, terörizm ve organize şiddet gibi suçlar örnek gösterilebilir (Dünya Sağlık Örgütü, 2002).

İlgili alan yazında yapılan tanım ve açıklamalardan hareketle şiddet hem toplumu hem de bireyi içerisinde barındırmaktadır. Toplumun bir parçası olan birey, toplum içerisinde diğer bireyler ile çeşitli ilişkiler yaşamaktadır. Bu ilişkilerden biri de flört ilişkisidir. Flört ilişkilerinde yaşanan şiddet, kişilerarası şiddet türlerinden biri olarak ele alınmaktadır (Polat, 2020). Bireyler, resmi bir ilişki veya aile kurma aşamasından önce diğer bireyler ile duygusal birliktelikler yaşamaktadırlar. Bireylerin evlilik öncesinde kurdukları flört ilişkileri her zaman yolunda gitmemektedir. Bu sebeple bireyler ilişkilerinde birtakım sorunlar yaşamaktadır. Bazı flört ilişkilerinde partnerler bu sorunları sağlıklı bir şekilde çözebiliyorken; bazı flört ilişkilerinde ise partnerler birbirlerine karşı şiddet içeren eylemlerde bulunabilmektedir. Dolayısıyla flört ilişkilerinde yaşanan şiddeti anlayabilmek için flört şiddeti ile ilgili çeşitli açıklamaların yapılması gerekmektedir (Yumuşak, 2013).

1.2. FLÖRT ŞİDDETİ

Flört şiddetinin tam olarak ne ifade ettiğini anlamak için öncelikle flört kavramının açıklanması gerekmektedir. Alan yazın incelendiğinde flört kavramıyla ilgili pek çok tanım ve açıklamanın yapıldığı görülmüştür. Ancak araştırmacıların, “flört etme” veya “flört” kavramlarının, çok çeşitli kişilerle ve farklı sosyal faaliyetlerin uygulandığını belirten açıklamaları flört kavramının anlaşılmasını güçleştirmektedir (Sugarman ve Hotaling, 1989).

1.2.1. Flört

Flört kavramı, İngilizce de “dating” kavramından dilimize çevrilmiştir (Karadayı, 2020). TDK (2011, s.884) flört kavramını kadınla erkek arasındaki duygusal ilişki olarak tanımlamakla birlikte flört etmeyi ise karşı cinsten biriyle duygusal ilişki kurmak, çıkmak olarak açıklamaktadır. Flört kavramı ile ilgili alan yazın incelendiğinde, çeşitli tanım ve açıklamaların yer aldığı görülmektedir. Bu tanım ve açıklamalardan bazılarına aşağıda yer verilmektedir.

Uluslararası ve ulusal alan yazın incelendiğinde, Straus (2004) flört kavramını, bireylerin ilişkilerini sonlandırma veya daha resmi bir ilişkiyle (söz, nişan, evlilik, birlikte yaşama) devam etme kararı alana kadar geçirilen süreçte sosyal birtakım etkileşimde buldukları ilişki türü olarak tanımlamaktadır. Sugarman ve Hotaling’ e (1989) göre flört süreci, duygusal bağlılık ve cinsel yakınlık olasılığını artıracıkar karşılıklı olarak ödüllendirici faaliyetlere katılmaya odaklanan ikili bir etkileşim olarak ifade edilmektedir. Bir başka deyişle flört, iki bireyin birbirlerine yönelik psikolojik, duygusal ve cinsel çekim ve bağlılık hissettiği yakınlık olarak ifade edilebilmektedir (Sünetçi, Say, Gümüştepe, Enginkaya, Yıldızdoğan ve Yalçın, 2016). Muehlenhard ve Linton (1987), cinsel saldırganlık üzerine gerçekleştirdiği bir araştırmada, flört kavramını “karşı cinsle planlanmış sosyal aktivite” olarak tanımlamaktadır. Murray ve Kardatzke (2007) ise flört etme kavramını iki kişinin bir arkadaşlığın ötesinde duygusal, romantik veya cinsel bir bağı paylaştığı, ancak evli, nişanlı veya benzer bir ilişki içinde olmadıkları bir başka ifade ile ömür boyu sürecek bir ilişkiye katılmadıkları bir ilişki olarak tanımlamaktadır.

En genel anlamıyla flört, evlilik gibi resmi bir bağına sahip olmayan bireylerin kısa görüşmeler veya uzun ilişkilerin yaşandığı, sadece dijital ortamda da görüşülebilen hem heteroseksüel ilişkilerde hem de homoseksüel, biseksüel, tek eşli veya çok eşli ilişkileri içeren, sadece cinsel birlikteliğin de olabileceği ilişkileri kapsayan bir kavram olarak tanımlanmaktadır (Özkan, 2019).

Alan yazın incelendiğinde flört kavramı ile ilgili araştırmacıların net bir tanım üzerinde uzlaşmadığı görülmektedir. Dolayısıyla alan yazında yapılan açıklamalardan yola çıkarak flört kavramı, cinsiyeti fark etmeksizin iki veya daha fazla bireyin, duygusal ve cinsel ya da sadece cinsel yakınlaşmanın yaşandığı, aralarında

resmi veya diğerlerine duyurulmuş herhangi bir bağın olmadığı, uzun ya da kısa süreli ilişkileri tanımlamak için kullanılmaktadır.

1.2.2. Flört Şiddeti

Flört şiddeti ile ilgili alan yazın incelendiğinde yapılan uluslararası araştırmaların 1980'li yıllara dayandığı görülürken; ülkemizde ise flört şiddeti ile ilgili yapılan araştırmaların 1990'lı yılların sonuna doğru gerçekleştiği, 2000'li yıllarda yapılan araştırmaların flört şiddetini dikkat çekici ölçüde konu edindiği fark edilmiştir (Özkan, 2019). Flört şiddetinin ele alınması çok eski bir tarihe dayanmasa da 1990'lı yılların sonundan günümüze kadar flört şiddeti ilgili çeşitli tanım ve açıklamaların yapıldığı görülmüştür. Bu tanım ve açıklamalardan bazılarına aşağıda yer verilmektedir.

Flört şiddeti ile ilgili uluslararası ve ulusal alan yazın incelendiğinde, romantik bir ilişki içinde olan, evli olmayan çiftlerdeki partnere zarar vermeyi amaçlayan ve yasal olarak saldırı kabul edilen davranış flört şiddeti olarak tanımlanmaktadır (Carlson, 1987). Wekerle ve Wolfe'a (1999) göre flört şiddetinin, flört ilişkisi içerisinde olan iki partnerin birbirlerine karşı sevgilerini ifade etmede veya ilişki içerisinde yaşanan sorunları çözmede kullandıkları alay etme, kışkırtma, şakalaşma, kıskanma, vurma veya itme gibi ilkel davranışların kullanılmasını ifade etmektedir. Flört şiddeti, partnerlerin romantik ilişkilerinde birbirlerine yönelik sözel, cinsel, duygusal ve fiziksel olarak şiddet içeren davranışlarda bulunması ve sosyal anlamda partnerini kısıtlamak amacıyla çeşitli yaptırımlarda bulunması olarak da ifade edilmektedir (Polat, 2020). Flört ilişkilerinde yaşanan şiddet, ilişkinin başlangıç tarihinden birlikte yaşamaya kadar meydana gelen fiziksel, cinsel, ısrarlı takip ve sözel şiddet içeren davranışları veya bu davranışlarda bulunmak ile ilgili tehdidi içermektedir. Bununla birlikte flört şiddeti hem heteroseksüel hem de eşcinsel ilişkilerde görülmektedir. Flört şiddetinde şiddeti uygulayan kişi genellikle erkek olsa da kadınların da ilişki içerisinde partnerine yönelik çeşitli şiddet biçimlerini uyguladığı görülmektedir (Quinlan, 2011). Flört şiddeti, ilişkilerini uzlaştırmaya çalışmayan evli bireyleri ve boşanmış çiftleri içermeyen, ilk buluşmalardan birlikte yaşamaya ve nişanlanmaya kadar olan ilişkiyi kapsayan ve heteroseksüel olduğu kadar homoseksüel ilişkilerde de ortaya çıkabilen bir durum olarak tanımlanmaktadır (Sugarman ve

Hotaling, 1989). Özkan'a (2019) göre ise flört şiddeti, bireyin partnerine karşı korkutucu, kontrolcü, özgüveni sarsıcı, istismar edici her türlü davranışı içerisinde barındıran bir kavram olarak açıklanmaktadır. Sonuç olarak flört şiddeti, flört sürecinde evli olmayan partnerlerin en az birinin diğerine yönelik şiddet içeren birtakım davranışlarda bulunması veya partnerine yönelik tehdidi olarak ifade edilmektedir. Flört ilişkilerinde yaşanan şiddetin asıl amacı bireyin güç kullanarak baskıcı ve kontrolcü bir tutumla partnerinin davranışları üzerinde hâkimiyet oluşturmaktır (Ayhan, 2020).

Flört ilişkilerinde ortaya çıkan şiddet, genellikle partnerler arasında yaşanan şiddetin diğerleri tarafından bilinmemesi ve partnerlerin kendi aralarında çözmeye çalışması, dışarıdan bir yardımın tercih edilmemesi açısından aile içi şiddete benzetilmektedir. Bu sebeple, flört şiddetinin tıpkı aile içi şiddet gibi partnerler arasında kalması tercih edildiğinden anlaşılması ve müdahale edilmesi zor bir şiddet türü olarak görülmektedir (Aslan, Vefikuluçay, Zeyneloğlu, Erdost ve Temel, 2008). Ayrıca, flört ilişkilerinde şiddet yaşayan partnerler ilişkilerini evlenmek ya da aile kurmak gibi daha resmi bir bağı dönüştürdüğünde, flört şiddeti aile içi şiddete dönüşebilmektedir. Dolayısıyla, flört ilişkilerinde yaşanan şiddet ile ilgili bilgi edinmek, şiddeti önlemek veya zamanında müdahale etmek ileride ortaya çıkabilecek şiddet türlerinin de önlenmesi açısından önem arz etmektedir (Avşar-Baldan ve Akış, 2017).

Flört şiddeti ile ilgili alan yazın incelendiğinde, flört şiddeti (dating violence) kavramının yerine yakın partner şiddeti (intimate partner violence) ve kur yapma (courtship) gibi çeşitli kavramların kullanıldığı görülmüştür. Yakın partner, evlilik gibi resmi ortaklıklara ek olarak flört ilişkileri ve evli olmayan cinsel ilişkilerin de dahil olduğu gayri resmi ortaklıkları da içermektedir (WHO, 2013). Yakın partner kavramı hem mevcut hem de eski eşleri ve flört partnerlerini ifade etmektedir. Dolayısıyla yakın partner şiddeti, mevcut veya eski bir partner bir başka ifadeyle eş, erkek arkadaş veya kız arkadaş, flört partneri ya da devam eden cinsel partner, eski eş ya da eski partner tarafından uygulanan fiziksel, cinsel, ısrarlı takip ve psikolojik saldırganlığı içermektedir (Breiding ve diğerleri, 2015). Bu sebeple, yakın partner şiddeti flört ilişkilerini de kapsayan daha geniş bir yelpaze olarak görülebilir. Alan yazında yer alan

bazı çalışmalarda flört şiddeti kavramı evli olan ve olmayan bireylerin partnerleri tarafından fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddete maruz kalması olarak ifade edilmiştir (Çakır Koçak ve Öztürk Can, 2019; Koyuncu Kütük, Gümüştas ve Han Almış, 2018). Diğer yandan Straus (2004) ve Sugarman ve Hotaling (1989) ise flört şiddetinin mevcut flört ilişkisi içerisinde diğerlerine duyurulmamış veya resmi herhangi bir bağa sahip olmayan iki partner arasında gerçekleşen fiziksel, cinsel ve psikolojik anlamda zarar verici davranışları içeren bir durum olarak ele alınmaktadır. Bu çalışmada da flört şiddeti kavramı herhangi bir resmi bağa sahip olmayan bireylerin birbirlerine karşı fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet uygulaması olarak ele alınmıştır.

1.2.3. Flört Şiddetine İlişkin Kuramsal Açıklamalar

Flört şiddeti ile ilgili alan yazın incelendiğinde, flört ilişkilerinde partnerler arasında yaşanan şiddeti açık bir şekilde ifade eden, flört şiddetini önleme ve müdahale konusunda esas alınabilecek teorilerin henüz kapsamlı bir şekilde tasarlanıp deneye dayalı olarak test edilmediği görülmüştür (Shorey, Cornelius ve Bell, 2008). Dolayısıyla, çalışmanın bu bölümünde aşağıda yer verilen temelde flört şiddetini açıklayan kuram ve teoriler olmasa da yakın ilişkilerde kişilerarası şiddet kapsamında çeşitli araştırmacılar tarafından kabul gören kuram ve teorilerden yola çıkarak flört ilişkilerinde yaşanan şiddeti açıklamak amacıyla bir değerlendirme şeklinde ele alınmıştır.

1.2.3.1. Feminist Kuram

Yakın partner şiddeti ve flört şiddeti ile ilgili kuramsal teoriler göz önüne alındığında ilk olarak dikkat çeken kuram feminist kuramdır (Hutchinson, 2012). Feminist kuram, kişilerarası şiddetin bir türü olarak ortaya çıkan flört şiddetini, erkeğin kadın üzerinde hâkimiyet kurmaya çalışması ve kadının bu güç karşısında boyun eğmesinin bir sonucu olarak ortaya çıktığını ifade etmektedir. Feminist kuram, kadın ve erkek arasında yaşanan bu güç dengesizliğinin ilişkilerde şiddet içeren davranışlara sebep olduğunu belirtmektedir (Shorey, Cornelius ve Bell, 2008). Bir başka deyişle, toplumda erkeğin ailede daha baskın olması gerektiği anlayışı yaygın olarak kabul görmeye birlikte bu durumun kadın ve erkek arasında güçlü olma ve hükmetme rekabetine neden olduğunu ifade etmektedir (Dobash, Dobash, Wilson ve Daly, 1992).

Kadın ve erkek arasındaki bu rekabetin sonucunda erkeğin, daha bağımsız, kontrolcü ve şiddet içeren davranışlar sergileyen kişi olması; kadının ise, bağımlı, partneri tarafından kontrol edilen ve şiddete maruz kalan kişi olarak görülmesi beklenmektedir (Lloyd, 1991).

Feminist teorinin anlayışını destekleyecek nitelikte bazı araştırmalara rastlanılmıştır. Hutchinson (2012), egemenlik ve kontrol mücadelesinin pek çok risk faktöründen sadece birisi olduğunu ifade etmiştir. Romantik ilişkilerde partnerlerin birbirlerine karşı kontrolcü ve baskıcı eylemleri, partnerini gördüğü kişilere karşı olarak yalnızlaştırmaya çalışma, partnerinin gün içinde yaptığı her şeyin bilgisini vermesini isteme, partnerini kısıtlama, sahiplenme, kıskanma, koruma vb. davranışları feminist kuramda bahsedilen egemenlik ve kontrol mücadelesine örnek olarak gösterilebilir (Sünetçi ve diğerleri, 2016). Stets ve Pirog-Good'un (1989) kişilerarası kontrol ve güç hâkimiyetinin cinsel saldırganlık ile ilişkisi üzerine gerçekleştirdiği bir araştırmada güç ve kontrolün kadın ve erkeğin şiddet içeren davranışlar sergilemesi açısından önemli bir risk faktörü olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Diğer yandan kadın ve erkeklerin ilişkide şiddet içeren davranışlarda bulunmaları üzerine yapılan araştırmalarda ise kadınların erkek partnerlerine karşı şiddet uygulama olasılıklarının ihtimal dâhilinde olduğunu gösteren araştırmaların olduğu görülmüştür (Archer, 2000; Hettrich ve O' Leary, 2007). Araştırmalardan elde edilen sonuçlar feminist teorinin anlayışına ters düşmektedir. Ancak feminist teorisyenler bu araştırma sonuçlarına karşılık kadınlarının partnerlerine şiddet davranışı göstermelerindeki sebebin, kendilerini olası şiddet durumundan korumak olduğu şeklinde ifade etmişlerdir. Bu savunmaya karşılık Stuart ve diğerlerinin (2006) yaptıkları bir araştırmada kadınların kendilerini savunmanın dışında da partnerlerine şiddet içeren davranışlarda bulduklarını doğrulamışlardır.

Feminist kuram, kadınları yalnızca kurban ve erkekleri failer olarak kavramsallaştırma eğilimindedir. Bu, feminist kuramın bir eleştirisi olmuştur ve bazı feminist teorisyenler, kadınların bazen ilişkilerinde şiddete başvurduklarını kabul etmişlerdir (Hutchinson, 2012). Bununla birlikte feminist kuram hakkındaki bir başka eleştiri de lezbiyen ilişkilerde şiddeti açıklamada yetersiz kalmasıdır (Bell ve Naugle, 2008).

Yapılan tüm açıklamalardan anlaşılacağı gibi feminist teorinin flört şiddetini kuramsal olarak açıklama konusunda yeterli olmadığı görülmektedir. Feminist teorinin flört şiddetinin kuramsal temelini oluşturabilmesi için kuramı destekleyen daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

1.2.3.2. Güç Kuramı

Feminist kuram, kadın ve erkeğin toplumsal cinsiyet rolleri sebebiyle yaşadıkları kontrol etme ve güç dengesizliklerinin ilişkide şiddeti ortaya çıkardığından bahsederken; flört şiddetini açıklamaya çalışan kuramlardan biri olan güç kuramı ise, ilişkilerde şiddetin ortaya çıkmasında toplumsal cinsiyet rollerinin yanında aile içi çatışmaların da etkili olabileceği iddiasındadır (Straus, 1976). Güç kuramı, kadın ve erkek arasındaki güç dengesizliklerinin flört ilişkilerinde şiddetin gerçekleşme ihtimalini arttırdığını, ilişki içindeki güç dengesizliklerinin partnerler arasında gerginliği arttırarak şiddetin yaşanmasına neden olduğunu varsaymaktadır (Straus, 1977; aktaran Bell ve Naugle, 2008.). Şiddetin kültür içindeki ataerkil bir toplumdaki kaynaklandığını savunan feminist teorinin aksine, güç teorisyenleri, güç dengesizliklerinin aile sistemi içindeki gerilimi artırarak dolaylı olarak partnerler arası şiddet riskini arttırdığını öne sürmektedir (Straus, 1977; aktaran Hutchinson, 2012). Dutton ve Strachan (1987), partnerlerin güç ihtiyacının ilişkideki şiddet riskini arttırdığını ifade etmektedir. Sugihara ve Warner (2002) ise, araştırmasında her türlü güç ve baskının saldırganlıkla ilgili olduğu sonucunu elde etmiştir.

Alan yazın incelendiğinde güç kuramının flört ilişkilerinde yaşanan şiddet ile ilgili iddiaları üzerine yapılan araştırmaların sınırlı olduğu, bu sebeple de güç kuramının flört şiddetini açıklama hususunda yetersiz kaldığı görülmektedir.

1.2.3.3. Sosyal Öğrenme Kuramı

Bandura'nın sosyal öğrenme teorisine göre, insanların sergilediği davranışların diğerlerinin davranışlarını gözlemleyerek ve taklit ederek öğrendiğini ileri sürmektedir. Bu teori temel olarak, çocuk ve ebeveyn ilişkisinde ebeveynin bir rol model olarak çocuk tarafından sürekli gözlemlenmekte ve taklit edilmekte olduğunu varsaymaktadır (Bandura, 1973).

Sosyal öğrenme teorisyenleri, şiddetin nesilden nesile aktarıldığına dair açıklamalarıyla; bireylerin ilişkilerde sergiledikleri şiddet içeren davranışları ebeveynlerinden öğrendiklerini iddia etmektedir (O'Leary, 1988). Çocuğun aile içerisinde şiddete tanık olması veya şiddete maruz kalması, çocuğa kendini ifade etmeme, sorunları şiddet ile çözmeye, başkasını kontrol etme ve hâkimiyet kurma gibi olumsuz alt mesajlar vermektedir. Bu sebeple ailede yaşanan şiddet ile ilgili deneyimlerin, bireylerin gelecekte kişilerarası şiddete maruz kalma veya şiddeti uygulayan taraf olma hususunda riskli grupta bulunmasına neden olacağı düşünülmektedir (Wekerle ve Wolfe, 1999). Ayrıca bu durum bireyin yaşadığı romantik ilişkilerinde de partnerinin sergilediği şiddet içeren davranışları normal kabul etmesine neden olabilmektedir (O'Keefe, 1998). Aile içi şiddete tanık olma veya çocukluk yaşantılarında istismara maruz kalmanın şiddet davranışları sergileme olasılığını artırdığına yönelik çalışmalar olsa da bu çalışmalar yeterli değildir. Flört şiddetine sebep olan etmenler daha karmaşık bir yapıdadır (Fang ve Corso, 2007; Linder ve Collins, 2005).

Sosyal öğrenme teorisine dayanan “bağlamsal-durumsal” olarak adlandırılan model, flört şiddetini anlamak için daha kapsamlı teorik bir çerçeve oluşturmuştur (Riggs ve O'Leary, 1989). Bu model, flört ilişkilerinde şiddetin yaşanmasıyla deneysel veya teorik olarak ilişkili olan bağlamsal ve durumsal faktörleri içermektedir. Bu modele göre bağlamsal faktörler, bireyin diğerleriyle kurduğu yakın ilişkilerde şiddet davranışları sergileyen modellere maruz kalması, ebeveynin çocuğuna karşı şiddet içeren davranışlarda bulunması, bireyin ilişkilerinde partneri ile yaşadığı çatışma, engellenme veya tehdide karşı verilebilecek en uygun davranışın şiddet içeren davranışlar olarak kabul edilmesi, psikopatoloji ve nöropatoloji, uyarılabilirlik ve duygusallık, kişilik ve bireyin yaşamında şiddet içeren davranışları önceden de kullanıyor olması gibi faktörleri içermektedir. Ancak, burada belirtilmesi gereken önemli bir husus da modelde, nöropatoloji ve psikopatoloji hariç tüm yapıların doğrudan flört ilişkilerinde yaşanan şiddet ile ilgili olduğu öne sürülmektedir (Riggs ve O'Leary, 1989). Bu modelde belirtilen durumsal faktörler ise, bireylerin saldırganlığa karşı olumlu bir sonuç beklentisinin olması, stres, alkol kullanımı, partnerin saldırganlığı kullanması ve ilişki sorunları, bireylerin problem çözme

becerisi, çift iletişimi, ilişki doyumu, ilişki düzeyi veya yoğunluğu gibi faktörleri içermektedir. Bu faktörlerin flört ilişkilerinde yaşanan şiddetin yordayıcılarından olduğu ileri sürülmüştür (Riggs ve O'Leary, 1989).

Bağlamsal-durumsal modelde ileri sürülen görüşleri destekleyen çalışmaların olduğu görülmekle birlikte son yapılan bazı çalışmaların daha karmaşık sonuçlar ortaya koyduğu görülmektedir. Bu çalışmalardan biri olan Luthra ve Gidycz'in (2006) üniversite öğrencileri arasında flört şiddetinin yaygınlığı üzerine yaptığı bir çalışmada modelin, erkeklere kıyasla kadınların sergilediği şiddet davranışlarını tahmin etmede önemli ölçüde daha etkili olduğu görülmüştür. Dolayısıyla, bu modelin flört şiddetini açıklamaya yönelik doğruluğunu destekleyen daha fazla araştırmanın yapılması gerekmektedir.

1.2.3.4. Bağlanma Kuramı

Bowlby (1980) bağlanma kavramını, bebek ile bakım veren kişinin (anne) duygusal bir bağ kurması ve bu bağın korunmasıyla sonuçlanan herhangi bir davranış biçimi olarak ifade etmektedir. Bağlanma davranışı öncelikle bebek ve bakım veren kişi arasında gerçekleşerek, bireyin daha sonra ileriki gelişimsel dönemlerinde diğer yetişkin bireyler ile aralarında duygusal bağların kurulmasına zemin hazırlamaktadır. Dolayısıyla, bağlanma sadece ebeveyn ve bebek arasında kalmayıp, bireyin yaşamı boyunca var olmakla birlikte aynı zamanda gelişmektedir. Hazan ve Shaver'in (1987) gerçekleştirdiği bir çalışmada, bireylerin yaşadığı sağlıklı ilişkilerin tutarlı ve duyarlı bir bakım verene sahip olmanın bir sonucu olduğunu, sağlıklı ilişkilerin ise daha tutarsız, isteksiz veya tepkisiz bakım veren kişiye sahip olmanın bir sonucu olduğuna yönelik bulgular elde ettiği görülmüştür. Araştırmada güvenli bağlanan bireylerin arkadaşça ve sevgi dolu ayrıca daha uzun süreli bir ilişkiye sahip olduklarını; güvensiz bağlanan bireylerin ise daha kıskanç ve duygusal olarak kararsız kişiler oldukları bulgusunu elde etmişlerdir. Bağlanma teorisi ile ilgili yapılan araştırmalardan yola çıkarak, bakım veren kişi ile güvensiz bağlanan ve çocukluk döneminde kötü muameleye maruz kalmış bireylerin ileriki dönemlerde partnerleriyle olan ilişkilerinde şiddet içeren davranışların sergilendiği uyumsuz ilişkilerin ortaya çıkabileceği söylenebilir (Cicchetti ve Toth, 1995). Bebek-ebeveyn ilişkileri bireylerin ilişkiye yönelik zihinsel temsillerini oluşturmaktadır. Dolayısıyla bireyler ilişkiye yönelik

ebeveynlerinden edindikleri zihinsel temsillerine göre partner seçimi yapmaktadırlar (Shorey, Cornelius ve Bell, 2008).

Bağlanma kuramının flört şiddetini açıklaması ile ilgili bazı araştırma sonuçları olmasının aksine Luthra ve Gidycz' in (2006) gerçekleştirdiği bir çalışmada ileriye dönük yapılan analizlerin sonuçlarının çocuklukta yaşanan şiddet ile bireyin yetişkinlik döneminde flört şiddeti uygulaması arasındaki ilişki olmadığını göstermektedir. Bu sebeple, bağlanma kuramının flört şiddetini açıklaması hususunda gerçekleştirilen araştırma verilerinin yetersiz olduğu görülmüştür.

Ayrıca bağlanma kuramı, flört şiddetinin ortaya çıkmasında toplumsal cinsiyet rolleri ve kadın erkek arasındaki güç dengesizliği gibi bağlamsal sorunları ele almamakla birlikte; güvenli bağlanmaya sahip, ancak yakın ilişkilerde şiddete sebep olan çatışma çözme becerileri zayıf ve şiddet uygulayan bireyi açıklamakta zorluk yaşamaktadır. Ek olarak, bağlanmayı flört ilişkilerinde şiddet ile ele alan çalışmaların örneklemini aile içi şiddet tedavisi gören bireylerden oluşturmaktadır. Dolayısıyla, çalışmalardan elde edilen bulguların genelleştirilmesi mümkün değildir (Schwartz, Hage, Bush ve Burns, 2006).

1.2.3.5. Sosyal Bilişsel Teori

Bandura'nın sosyal bilişsel teorisi, sosyal öğrenme kuramına benzer olarak, çocukların sosyal becerileri bakım veren kişi veya diğerlerini gözlemleyerek ve taklit ederek öğrendiklerini iddia etmektedir. Bu teoriye göre, sağlıklı bir ailede yetişen çocuklar ebeveynlerinden sadece olumsuz çatışma çözme becerilerini model alırken; aynı zamanda uygun sosyal becerileri öğrenmede de eksiklikler yaşayacaklardır (Bandura, 1986; aktaran Schwartz ve diğerleri, 2006). Çocukların sağlıklı ilişki kurmaya yönelik birtakım sosyal becerilerinin eksik olması da ileriki dönemlerde yaşayacakları flört ilişkilerinde şiddetin ortaya çıkmasına zemin hazırlayacaktır.

Bandura'nın sosyal bilişsel teorisini destekleyen çeşitli araştırmalar mevcuttur. Araştırmalar, kendini ifade etme ve diğerleriyle iletişim kurmada zorluk yaşayan bireylerin, ilişkide şiddet uygulama veya maruz kalma konusunda daha büyük risk altında olduğunu göstermektedir (Follette ve Alexander, 1992). Ayrıca, aile çatışma çözme stillerinin nesilden diğerine aktarıldığına dair çalışmaların olduğu

görülmektedir (Dadds, Atkinson, Turner, Blums ve Lendich, 1999). Dodge, Bates ve Pettit'in (1990) gerçekleştirdiği bir çalışmada, bireylerin sağlıklı iletişim kurma ve problem çözmede güçlük yaşama gibi zayıf sosyal becerilere sahip olmaları, çocukluk yaşantılarında şiddete maruz kalmaları ile yetişkin olarak şiddet uygulamaları arasındaki ilişkiye aracılık ettiği sonucunu elde etmişlerdir. Bir araştırmada çatışma çözme becerilerinin, ailede yaşanan şiddet ile bireyin gelecekteki flört ilişkilerinde yaşanan şiddet arasında aracı rolü olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Choice, Lamke ve Pittman, 1995).

Yapılan çalışmalarda, bireylerin sosyal becerilerindeki eksiklikler ve zayıf çatışma çözme becerileri ile ailede yaşanan şiddetin ve bireylerin gelecekteki flört ilişkilerinde yaşanan şiddet ile bir ilişkinin olduğu açıkça görülmektedir. Dolayısıyla yapılan bu çalışmalar bireylerin sosyal beceri eksikliğinin flört şiddetinin yaşanmasıyla ilişkili olduğunu destekler niteliktedir (Schwartz ve diğerleri, 2006). Bu nedenle, flört şiddetini önleme ve müdahale için bireylerin sosyal becerilerinin geliştirilmesi önemlidir. Dolayısıyla, bu çalışmada gençlerin flört ilişkilerinde yaşanan şiddeti önlemek amacıyla geliştirilen psikoeğitim programında bireylerde flört şiddetine ilişkin farkındalık oluşturmanın yanında birtakım sosyal becerilerin kazandırılması da hedeflendiğinden programın sosyal bilişsel teori temelli olarak geliştirildiği söylenebilir.

1.2.4. Flört İlişkilerinde Yaşanan Şiddet Türleri

Partnerler birbirine karşı yüz yüze, çevrimiçi veya teknoloji aracılığıyla şiddet içeren çeşitli davranışlar sergilemektedir. Flört ilişkilerinde yaşanan şiddet türleri araştırmacılar tarafından genel olarak üç ana başlık altında ele alınmaktadır. Bu başlıklar psikolojik şiddet, fiziksel şiddet ve cinsel şiddet olarak birbirinden ayrılmaktadır (Ayhan, 2020). Kimi araştırmacılar ise flört şiddeti türlerini çeşitlendirerek fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddet türlerine ek olarak ekonomik, sosyal, dijital şiddet ve ısrarlı takip türlerini de dâhil etmektedir (Özkan, 2019). Ancak şiddet içeren davranışlar, farklı başlıklar ile ele alınmış olsa da aralarında net bir çizgi olmamakla birlikte şiddet türlerinin birbirinden ayrılmasının güç olduğu görülmektedir (Aslan ve diğerleri, 2008). Fakat yine de şiddet türlerinin en genel hatlarıyla açıklanması flört şiddetinin türlerine göre hazırlanacak olan önleme ve

müdahale çalışmaları açısından kolaylaştırıcı olacaktır (Özkan, 2019). Bu bölümde flört ilişkilerinde yaşanan şiddet türleri detaylı bir şekilde ele alınmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte flört şiddeti türleri ile ilgili ulusal ve uluslararası alan yazında yapılmış araştırma sonuçlarına yer verilmiştir.

1.2.4.1. Fiziksel Flört Şiddeti

Fiziksel şiddet, birinin bir başkasının ölümüne veya yaralanmasına neden olacak davranışlar sergilemesi ve herhangi bir fiziksel zarar verebilme ihtimali olan kasıtlı fiziksel güç kullanımını olarak açıklanmaktadır. Bireyin bir başkasına karşı itme, bir şey fırlatma, ısırma, boğma, saç çekme, tokat atma, yumruklama, vurma, yakma, silah (silah, bıçak veya başka bir nesne) kullanma gibi davranışlarını içermektedir. Aynı zamanda fiziksel şiddet, bireyin partnerini yukarıdaki eylemlerden herhangi birini yapmaya zorlamayı da içermektedir (Breiding ve diğerleri, 2015). Fiziksel şiddetin partnerler arasında gerçekleşmesi bir başka deyişle fiziksel flört şiddeti, bireyin partnerine ya da partnerlerin birbirlerine karşı vurma, tekmeleme, ısırma, boğma, tokatlama, tırnaklama ve yakma gibi zarar verici davranışları içeren bir şiddet türü olarak açıklanmaktadır (Foshee, Bauman, Linder, Rice ve Wilcher, 2007).

Fiziksel şiddet yalnızca bir kez gerçekleşse de her olay bir öncekinden daha şiddetli olmak üzere genellikle tekrar etmektedir ve şiddeti uygulayan kişinin partnerini kontrol etme hakkına sahip olduğuna inandığı zaman meydana gelmektedir. Bu durumda şiddet, uygulayan kişinin istediği sonuçları elde etmek amacıyla sergilediği ve isteklerini gerçekleştirme doğrultusunda kabul edilebilir bir yöntem dönüşmektedir (Smith ve Donnelly, 2000). Romantik ilişkide partnerler arasında gerçekleşen şiddetin diğerleri tarafından en kolay fark edilen türü fiziksel şiddettir. Şiddete maruz kalan partnerin bedeninde fark edilebilen, somut bir kanıt olarak kalan izler fiziksel şiddetin fark edilmesini kolaylaştıran ipuçları olarak görülmektedir (Uluocak, Gökulu ve Bilir, 2014). Alan yazın incelendiğinde Chan, Straus, Brownridge, Tiwari ve Leung (2008) tarafından 21 ülkeyi ve 16000 üniversite öğrencisi üzerine yapılan uluslararası bir çalışmada fiziksel flört şiddetine maruz kalan öğrenci sayısının %30 düzeyinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Straus'un (2004) 16 ülke ve 31 üniversitede (5 Asya ve Orta Doğu, 2 Avustralya-Yeni Zelanda, 6 Avrupa, 2 Latin Amerika, 1 Kuzey Amerika) gerçekleştirdiği bir çalışmada öğrencilerin

%29'unun bir yıllık süreçte partnerine fiziksel şiddet uyguladığı, %7'sinin fiziksel yaralanmaya yol açtığı sonucu elde edilmiştir. Ülkemizde 500 kadın üniversite öğrencisine yapılan bir araştırmada, öğrencilerin %16,4'ünün fiziksel şiddete maruz kaldığı bulgusu elde edilmiştir (Dikmen, Özaydin ve Yılmaz, 2018). Karatay, Karatay, Gürarlan- Baş ve Baş'ın (2018) devlet üniversitesinde öğrenim gören ve öğrenci yurdunda kalan 300 erkek ve 200 kız öğrenci ile gerçekleştirdiği araştırmaya göre katılımcıların %13,4'ü fiziksel şiddete maruz kaldığını ifade etmiştir. Ulusal ve uluslararası yapılmış çalışmalardan elde edilen sonuçlara göre flört ilişkilerinde gerçekleşen fiziksel şiddetin yaygınlığının diğer ülkelerde daha fazla olduğu görülürken; ülkemizde de azımsanmayacak ölçüde olduğu söylenebilir.

1.2.4.2. Psikolojik/ Duygusal Flört Şiddeti

Psikolojik şiddet, bireyin bir başkasına zihinsel veya duygusal olarak zarar verme ve partneri üzerinde kontrol uygulamak amacıyla sergilediği sözlü ve sözsüz iletişimin kullanılması olarak açıklanmaktadır (Breiding ve diğerleri, 2015). Psikolojik şiddet, bireyi başkalarının yanında veya özel alanlarda yıldırma, aşağılama, sosyal anlamda izole etme, yardıma erişimini kısıtlama ve kontrol etmeyi amaçlayan çeşitli davranışların sergilenmesi anlamına gelmektedir (Dünya Sağlık Örgütü, 2002). Offenhauer ve Buchalter'a (2011) göre flört ilişkilerinde yaşanan psikolojik/duygusal şiddet bireyin partnerini suistimal etmesini, hakaret ve rencide edici sözcükler kullanmasını, aşağılayıcı bir şekilde eleştirmesini, arkadaşların önünde küçük düşürmesini veya azarlamasını içermektedir.

Murphy ve Hoover'in (1999) psikolojik şiddeti içeren davranışların biçimi ve bu davranışların duygusal sonuçları ile ilgili dört kategori ortaya koymuştur: Bu kategorilerden ilki, Hâkimiyet-Gözdağı (Dominance/Intimidation) olarak adlandırılmaktadır. Bu kategori bireyin partnerine karşı tehdit içeren, sahip olmaya yönelik ve ağır sözlü şiddet içeren davranışlarını içermektedir. Bu-şiddeti uygulayan bireyin asıl amacı partnerinin gözünü korkutması ve isteklerini gerçekleştirmek üzere teslim olmasını sağlamaktır. İkinci kategori olan Kısıtlayıcı Yutma (Restrictive Engulfment), bireyin partnerini sosyal çevresinden izole etmeye, sosyal aktivitelerini ve temaslarını kısıtlamaya yönelik davranışlarını içermektedir. Birey yoğun kıskançlık ve sahiplenme davranışları ile birlikte, partnerin kendisine yönelik bağımlılığını

artırarak ilişkilerine karşı algılanan tehditleri sınırlamayı amaçlamaktadır. Üçüncü kategori, Aşağılama (Denigration), bireyin partnerinin öz-saygısını zedeleyici davranışları içermektedir. Son olarak dördüncü kategori ise Duygusal Teması Kesme ve Partnerden Düşmanca Bir Şekilde Geri Çekilme Eğilimi (Hostile Withdrawal) olarak adlandırılmaktadır. Birey sergilediği davranışlar ile partneri cezalandırmayı ve partnerin ilişkinin devamlılığı ile ilgili kaygısını veya güvensizliğini artırmayı amaçlamaktadır.

Flört şiddeti ile ilgili alan yazın incelendiğinde yapılan araştırmalarda daha çok şiddetin fiziksel biçimlerinin ele alındığı görülse de psikolojik şiddet biçimleri de zorlayıcı olabilmektedir (Follingstad, Rutledge, Berg, Hause, ve Polek, 1990). Flört ilişkilerinde yaşanan psikolojik şiddetin bireyin psikolojik iyi oluşuna ve öz saygısına zarar vermesi açısından zorlayıcı olduğu düşünülmektedir (Murphy ve Hoover, 1999). Uluslararası yapılan çalışmalarda O'Leary, Slep, Avery-Leaf ve Cascardi (2008) tarafından 1186 erkek ve 1177 kadın toplamda 2363 lise öğrencisi üzerine yapılan bir çalışmada erkeklerin %85'i ve kadınların %92'si partnerlerine karşı en az bir kez psikolojik şiddet içeren davranış sergiledikleri; bununla birlikte erkeklerin yaklaşık %85'inin ve kadınların %88'inin bir yıl içinde en az bir kez psikolojik şiddet içeren davranışa maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Erkek ve kadın katılımcılar tarafından bildirilen en yaygın psikolojik şiddet davranışlarının somurtmak ve konuşmayı reddetmek olduğu görülmüştür. Ulusal literatür incelendiğinde ülkemizde, Dikmen, Özaydın ve Yılmaz (2018) tarafından 500 kadın üniversite öğrencisi ile yapılan araştırmada, katılımcıların %88'i partnerinin duygusal şiddetine maruz kaldığını bildirirken, %22,2'si sözel şiddete maruz kaldığını bildirmiştir. Karatay ve diğerlerinin (2018) üniversite öğrencisi 300 erkek ve 200 kadın öğrenci ile gerçekleştirdiği çalışmada katılımcıların %30,8'i sözel şiddete ve %23,8'i duygusal şiddete maruz kaldığını ifade etmiştir. Çalışmalardan elde edilen sonuçlara göre, flört ilişkilerinde partnerlerin psikolojik ve duygusal şiddeti, fiziksel şiddetten daha fazla ortaya çıkmaktadır.

1.2.4.3. Cinsel Flört Şiddeti

Cinsel şiddet, bireyin rızası olmadan başka bir kişi tarafından işlenen veya teşebbüs edilen cinsel eylem olarak tanımlanmaktadır. Cinsel şiddet, kasıtlı cinsel

temas, cinsel nitelikteki temassız eylemler veya üçüncü bir kişiyle cinsel ilişkiye girmeye zorlamayı içermektedir (Breiding ve diğerleri, 2015). Smith ve Donnelly (2000) flört ilişkilerinde yaşanan cinsel şiddetin, bireyin partneri hazır hissetmemesine rağmen seks yapması için baskı yapmayı veya partnerine istediğinden daha fazla seks yapması için zorlamasını içermektedir. Bununla birlikte partnerinin yapabileceklerinden korktuğu için cinsel ilişkiye girme, aşağılayıcı bulunduğu cinsel eylemi yapmaya zorlanma gibi davranışları içermektedir (García-Moreno, Jansen, Ellsberg, Heise ve Watts, 2005). Aynı zamanda bireyin partnerinin doğum kontrolünü reddetmesi, engellemeye çalışması veya kürtaj uygulanması için zorlaması gibi davranışları da içermektedir (Miller ve diğerleri, 2007).

Gross, Winslett, Roberts ve Gohm'un (2006) ABD'de bulunan bir üniversitede öğrenim gören 817 Beyaz, 86 Afrikalı-Amerikalı; toplamda 903 kadın üniversite öğrencileri üzerine gerçekleştirdiği bir çalışmada, katılımcıların %27,2'si istenmeyen cinsel deneyimler bildirmiştir ve bu bireylerin %37'si ($n = 91$) birden fazla türde cinsel şiddet yaşadığını belirtmiştir. Afrikalı-Amerikalı kadınların %36'sı ve Beyaz kadınların %26,3'ü istenmeyen cinsel deneyimler yaşadığını belirtmiştir. Senn ve diğerlerinin (2014) 899 kadın üniversite öğrencisi üzerine gerçekleştirdiği çalışmada katılımcıların %58,7'sinin 14 yaşından beri bir veya daha fazla mağduriyet yaşadığı, %35'inin en az bir tamamlanmış veya tecavüz girişimi yaşamış ve %23,5'inin tecavüze uğradığı sonucu elde edilmiştir. 211 tecavüz mağdurunun %46,4'ü tek bir olayda veya birden fazla olayda birden fazla saldırı türü yaşadığına dair bulgular elde edilmiştir.

Ulusal literatür incelendiğinde ise ülkemizde, Dikmen, Özaydın ve Yılmaz, (2018) tarafından 500 kadın üniversite öğrencileri üzerine yapılan bir çalışmada öğrencilerin %7,2'sinin partneri tarafından cinsel şiddete maruz kaldığı bulgusu elde edilirken; Karatay ve diğerlerinin (2018) 300 erkek ve 200 kadın öğrenci üzerine yaptığı araştırmaya göre katılımcıların %7,1'i cinsel şiddete maruz kaldığını ifade etmiştir.

Uluslararası ve ulusal alan yazında flört şiddeti ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde ülkemizde flört ilişkilerinde yaşanan cinsel şiddetin uluslararası yapılan çalışmalardan elde edilen veriler ile karşılaştırıldığında önemli ölçüde daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Ülkemizde cinsel şiddetin diğer ülkelere göre

daha düşük düzeyde olmasının yanında ülkemizde cinsel şiddete maruz kalan bireylere yönelik toplumun olumsuz yargılarının olması nedeniyle araştırmalara katılan bireylerin maruz kaldıkları cinsel şiddeti belirtmemiş olabilecekleri ihtimal olarak değerlendirilmelidir. Ayrıca, toplumumuzda evlilik öncesi cinselliğin yaşanması ve toplumda cinselliğin konuşulması kültürel olarak kabul görmediğinden flört ilişkilerinde yaşanan cinsel şiddet türünün diğer ülkelere kıyasla daha az gerçekleştiğine dair bulguları etkileyebileceği düşünülmektedir.

1.2.4.4. Ekonomik Flört Şiddeti

Bireyin sahip olduğu maddi anlamdaki gücünü partnerini kontrol etme, denetleme, hesap sorma, küçük düşürme, aşağılama, cezalandırma veya yoksun bırakma amacıyla kullanması flört ilişkilerinde yaşanan ekonomik şiddet olarak ifade edilmektedir. Ayrıca birey partnerinin bir işte çalışıp meslek sahibi olmasına, eğitimini bitirmesine veya çalıştığı iş yerinde yükselmesinde engel olmak, kazancına ve birikimine el koymak, borçlandırmak, yatırım yapmasına engel olmak, oldukça düşük miktar harçlıklarla günlük yaşamını sürdürmesini istemek ekonomik flört şiddetine örnek teşkil etmektedir (Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, t.y.). Dolayısıyla, ekonomik flört şiddeti en genel anlamıyla bireyin partnerini ekonomik anlamda kısıtlama amacıyla gerçekleştirdiği her türlü davranış ve davranış tehdidi olarak açıklanabilir.

Flört ilişkilerinde ekonomik şiddetin konu edindiği ulusal literatür incelendiğinde ülkemizde, Dikmen, Özaydın ve Yılmaz'ın (2018) 500 kadın üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği bir çalışmada katılımcıların %21,4'ünün partneri tarafından ekonomik şiddete maruz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Akış, Haşıl-Korkmaz, Taneri, Özkaya ve Güney (2019) 197'si kadın 227'si erkek toplamda 424 üniversite öğrencisi ile yaptığı araştırmada kadınların %1'inin ekonomik şiddete uğradığı erkeklerin ise ekonomik şiddete uğramadığı sonucunu elde etmiştir.

Ülkemizde flört ilişkilerinde partnerler arasında yaşanan ekonomik şiddetin yaygınlığı üzerine gerçekleştirilen çalışmaların sınırlı sayıda olmasıyla birlikte ülkemizde ekonomik şiddetin daha çok aile içi şiddet ile ele alındığı dikkat çekmektedir. Dolayısıyla flört ilişkilerinde yaşanan ekonomik şiddete yönelik araştırmaların alan yazına kazandırılması önemlidir. Ayrıca, bireylerin toplumsal

cinsiyet rollerine bağlı olarak erkeğin ekonomik anlamda daha özgür olması, kadının ise başka bir güce ihtiyaç duyan ve daha bağımlı olması gerektiğine yönelik algılarının ilişkilerde ekonomik şiddetin geręekleřtięini fark edememelerine neden olmakla birlikte ekonomik flört şiddetinin yaygınlığına dair verileri de etkileyebileceği göz önünde bulundurmalıdır.

1.2.4.5. Sosyal Flört şiddeti

Flört ilişkilerinde yaşanan sosyal flört şiddeti, bireyin partnerinin diğerleriyle kurduğu sosyal ilişkilerini engellemesi veya engellemeye çalışması, kontrol etmesi ve sosyal anlamda izole etmesi, sergilediği davranışları ile partnerini yalnızlaştırmaya çalışması olarak açıklanmaktadır. Flört ilişkilerinde yaşanan sosyal flört şiddetine örnek olarak partneri ailesi veya arkadaşlarıyla görüşmesini engellemesi ya da engellemeye çalışması, kıskançlık adı altında partnerin sosyal çevresiyle olan ilişkilerini kontrol etmesi ve partnerine kıskançlığı sevgisinin dışavurumu şeklinde göstermesi, bireyin partnerini sürekli diğerleriyle flört edip etmediğini sorgulaması, toplum, aile veya okulda partnerini “utandırmak” veya “rezil etmekle” ile ilgili tehditlerde bulunması gösterilebilir (Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, t.y.). Fidan ve Yeşil’in (2018) 30 kadın 30 erkek toplamda 60 üniversite öğrencisi ile yapmış olduğu bir araştırmada kadın öğrencilerinin tamamının psikolojik ve sosyal şiddete maruz kaldığı; erkeklerin tamamının da psikolojik ve sosyal şiddet uyguladığı sonucu elde edilmiştir.

1.2.4.6. Dijital Flört şiddeti

Gençlerle flört şiddetinin yaygınlığı ve özellikle flört şiddetinin psikolojik ve duygusal türüne odaklanan çalışmalarda, teknolojinin gelişmesi ile birlikte günümüzde flört ilişkilerinde yaşanan şiddetin dijital ortamlarda da geręekleřtięi fark edilmiştir (Offenhauer ve Buchalter, 2011).

Flört ilişkilerinde yaşanan dijital flört şiddeti, bireyin partnerini kontrol etmek amacıyla teknolojik araçları kullanarak partnerini tehdit etmesi olarak açıklanmaktadır. Ayrıca bireyin partnerinin sosyal medya hesaplarının şifrelerini talep etmesi ve hesaplarını kontrol etmesi, sosyal medyada kimleri takip edebileceğine karışması, partnerin telefonunu veya bilgisayarını karıştırması, sürekli mesaj atması

ve hızlı bir yanıt beklemesi dijital flört şiddetine örnek gösterilebilir (Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, t.y.). Bununla birlikte dijital flört şiddeti, bireyin partnerine cinsel içerikli müstehcen resimleri veya mesajları elektronik olarak göndermesi veya partnerinden göndermesini istemesini (sexting) içermektedir (Offenhauer ve Buchalter, 2011). Dolayısıyla, flört ilişkilerinde yaşanan şiddet türlerinin teknoloji aracılığıyla dijital araçlar kullanılarak uygulanması dijital flört şiddetini ortaya çıkarmaktadır.

1.2.4.7. Israrlı Takip (Stalking)

Kişinin kendi güvenliği veya yakınının güvenliği açısından korkuya veya endişeye neden olan, tekrarlanan, istenmeyen, sürekli olarak dikkatin yöneltmesini ve teması içeren şiddet türü olarak ifade edilmektedir (Breiding ve diğerleri, 2015). Flört ilişkilerinde yaşanan ısrarlı takip davranışlarına, bireyin partnerini neler yaptığını öğrenmek amacıyla sürekli izlemesi ve takip etmesi örnek olarak gösterilebilir. Bu şiddet türünde bireyin sergilediği takip davranışlarının asıl amacı partnerini korkutma, tehdit etme ve partnerinin tehlikede hissetmesini sağlamaktır. Bireyin partnerine haber vermeden veya davetsiz bir şekilde evine, okuluna gitmesi, gittiği mekanlarda karşısına çıkması, sürekli istenmediği halde hediye göndermesi, partnerinin sosyal çevresiyle iletişim kurması ve partneri hakkında bilgi edinmeye çalışması gibi davranışlar örnek olarak gösterilebilir (Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, t.y.). Dolayısıyla, flört ilişkilerinde yaşanan ısrarlı takip bireyin partnerini rahatsız ve huzursuz hissettirmek amacıyla sergilediği takip içeren davranışların tümü olarak açıklanabilir.

Flört ilişkilerinde partnerin kendisini ciddi anlamda rahatsız ve huzursuz hissetmesine neden olan ısrarlı takip şiddet türünü içeren uluslararası ve ulusal araştırmalar mevcuttur. Bu araştırmalardan biri olan Slashinski, Coker ve Davis'in (2003) 18 ila 65 yaşları arasında flört ilişkisi bulunan bireyler üzerinde gerçekleştirdiği bir araştırmada kadınların, erkeklere göre daha fazla takip etme taktikleri kullandıklarını bildirmiştir. Ek olarak, takip edilen kadınların, aynı zamanda bir flört tarafından takip edilen erkeklere (%2,7) kıyasla, takip edilmeye ilişkili yüksek düzeyde korku bildirme olasılıkları (%41,1) önemli ölçüde daha yüksek olduğu görülmüştür. Akış ve diğerlerinin (2019) 197'si kadın 227'si erkek toplamda 424

üniversite öğrencileri üzerine yaptığı araştırmada kadınların %5,1'inin erkeklerin %2,2'sinin ısrarlı takip şiddetine maruz kaldığı görülmüştür.

1.2.5. Flört İlişkilerinde Yaşanan Şiddetin Yaygınlığı

Flört ilişkilerinde yaşanan şiddet, partnerlerin birbirlerine yönelik tehdit edici iletişimi, sözlü tacizi veya fiziksel şiddeti içerebilen karmaşık bir kavramdır. Dolayısıyla flört şiddetinin bu karmaşıklığı farklı şekillerde açıklanmasına, yaygınlığını ölçmek ve sebeplerini belirlemek amacıyla kullanılan yöntemlerin farklılaşmasına ve elde edilen verilerin çeşitlilik göstermesine neden olmuştur (Lewis ve Fremouw, 2001).

Alan yazın incelendiğinde flört ilişkilerinde gerçekleşen şiddet için en riskli dönemin, 17-29 yaş aralığını kapsayan ergenlik ve genç yetişkinlik dönemleri olduğu görülmüştür (Dünya Sağlık Örgütü, 2010; Fidan ve Yeşil, 2018; Merrill, Crouch, Thomsen, Guimond ve Milner, 2005; Mihçioğur ve Akın, 2015). Bahsedilen dönemlerde bireylerin fiziksel ve psikolojik birtakım değişimler yaşaması, sorumluluk kazanması ve yaşamıyla ilgili kararlar alması şiddetin görülmesinde etkili olmaktadır (Çoban, Kızılca Çakaloz ve Irmak, 2020). Flört şiddetinin yaygınlığını gösteren çalışmalar incelendiğinde, Makepeace, 1981' de flört şiddeti ile ilgili yapılan ilk çalışmayı yayınlamıştır. Makepeace (1981) gerçekleştirdiği çalışmada flört şiddetinin giderek artan bir sorun olduğunu ve her beş üniversite öğrencisi çiftten birinin şiddet içeren ilişkiler yaşadığına dair bulgular elde etmiştir. Yapılan uluslararası araştırmalarda dünya genelinde flört şiddetinin yaygınlığının %10 ile %55 arasında değişiklik gösterdiği görülmüştür (Aslan ve diğerleri, 2008). Üniversite öğrencilerinde kadınların %31,6'sının, erkeklerin %24,4'ünün son bir yılda fiziksel şiddete uğradığı saptanmıştır (Straus, 2008). Black ve diğerleri (2011) her 3 kadından 1'inin (%35,6), erkeklerde ise 4 erkekte 1'inin (%28,5) yaşamları boyunca tecavüz, fiziksel şiddet veya partneri tarafından ısrarlı takip olarak nitelendirilen flört şiddetine maruz kaldığını belirtmiştir.

Gençlerin flört ilişkilerinde yaşanan şiddet üzerine uluslararası çalışmalar yapılmasına rağmen, özellikle son zamanlarda flört şiddeti toplumu önemli ölçüde etkileyen toplumsal bir sorun olarak ele alınmış ve araştırmacıların daha fazla konu edindiği dikkat çekmiştir (Howard, Debnam ve Wang, 2013; Sugarman ve Hotaling,

1989). Bu uluslararası gelişmelere benzer şekilde ülkemizde de flört ilişkilerinde meydana gelen şiddet ile ilgili çalışmaların sayısı son yıllarda artış göstermiş ve flört şiddetinin gençler arasında yaygın bir sorun olduğu ortaya konulmuştur (Kepir-Savoly, Ulaş ve Demirtaş-Zorbaz, 2014; Selçuk, Avcı ve Mercan, 2018; Toplu-Demirtaş, Hatipoğlu-Sümer ve White, 2013). Türkiye’de flört şiddetinin gençler arasındaki yaygınlığının %11,0-45,8 arasında değişiklik gösterdiği bulgusu elde edilmiştir (Karatay ve diğerleri, 2018; Koyuncu-Kütük, Gümüştas ve Han Almış, 2018; Mihçioğur ve Akın, 2015; Selçuk, Avcı ve Mercan, 2018). Flört şiddetinin yaygınlığına ilişkin elde edilen veriler ölçme yöntemine göre farklılık gösterse de gerçekleştirilen çalışmalarda üniversite öğrencilerinin %8-37’sinin fiziksel flört şiddetine, %2-10’unun cinsel flört şiddetine ve %43-86’sının psikolojik flört şiddetine maruz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır (Aba, 2008; Besni, 2011).

Flört şiddeti ile ilgili ulusal alan yazın incelendiğinde Ankara’da hemşirelik bölümü birinci ve dördüncü sınıf üniversite öğrencileriyle gerçekleştirilen bir araştırmada; birinci sınıf öğrencilerin %18,0’inin, dördüncü sınıf öğrencilerin %40,1’inin ve tüm öğrencilerin %28,6’sının flört ilişkilerinde şiddete maruz bırakıldıkları sonucuna ulaşılmıştır (Aslan ve diğerleri, 2008). Bununla birlikte hemşirelik bölümü öğrencileri ile gerçekleştirilen bir başka çalışmada da gençlerin %45,8’inin flört şiddetine (duygusal/psikolojik şiddet %39,5, fiziksel şiddet %8,5, cinsel şiddet %3,9) maruz kaldığı, şiddetin ortaya çıkmasında toplumsal cinsiyet rollerinin önemli bir faktör olduğu belirtilmiştir (Selçuk, Avcı ve Mercan, 2018). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu’nda eğitim görmekte olan öğrenciler ile gerçekleştirilen bir araştırmada da gençlerin %14,8’inin yakın ilişkisinde şiddete maruz bırakıldığı ve %17,2’sinin şiddete başvurduğu saptanmıştır (Özdere ve Kürtül, 2018). Bu çalışmanın sonuçlarından yola çıkarak kadınların genellikle partnerleri tarafından fiziksel ve cinsel şiddete maruz kaldıkları görülürken, erkeklerin ise daha çok psikolojik şiddete maruz kaldıkları söylenebilir.

Ülkemizde flört şiddetinin yaygınlığına yönelik yapılan çalışmaların çeşitlilik gösterdiği ve bu çalışmalar dikkate alındığında flört şiddetinin yaygınlığının giderek arttığı ancak son zamanlardaki yaygınlık oranına ilişkin güncel araştırmaların sınırlı olduğu dikkat çekmektedir.

1.2.6. Flört İlişkilerinde Yaşanan Şiddetin Nedenleri ve Risk Faktörleri

Flört şiddetinin ortaya çıkması, şiddetin uygulanma biçimleri ve şiddetin bireylere olan olumsuz etkilerinin diğer şiddet türlerinden kısmen farklı olduğu görülmektedir. Özellikle ergenler ve gençler arasında flört şiddetinin görülme nedenlerinden biri bu yaş grubundaki bireylerin yaşamsal değerlerinin henüz netleşmemesinden kaynaklı olarak maruz kaldığı flört şiddetini fark edememektedir. Bir diğeri ise yaşanan şiddetin farkında olup bu şiddet ile nasıl başa çıkabileceğini bilmemektedir. Aynı zamanda bu yaş grubundaki bireyler partnerlerine karşı olan yoğun duyguları nedeniyle maruz kaldıkları şiddeti ilişki sürecinde fark edememekte veya ilişkinin devamlılığı için şiddete boyun eğmektedirler (Aslan ve diğerleri, 2008).

Flört şiddeti ile ilgili alan yazın incelendiğinde yapılan çalışmalar sonucunda flört şiddetinin ortaya çıkmasına neden olan veya flört şiddetinin yaşanması ile ilişkili risk faktörü olarak belirtilen pek çok çalışma yapıldığı görülmüştür. Bu bölümde flört şiddetinin ortaya çıkmasında neden olabilecek ve risk faktörü olarak değerlendirilebilecek uluslararası ve ulusal çalışmalardan elde edilen bulgulara yer verilmektedir.

Fidan ve Yeşil'in (2018) üniversite öğrencileri üzerine yaptığı bir araştırmada kadın ve erkek öğrencilerin flört ilişkilerine yönelik beklentilerinin farklı olması ve ilişkide bireylerin "sahiplenme" adı altında partnerine karşı kısıtlayıcı bir tutum sergilemesi sebebiyle flört şiddetinin yaşandığı bulgusu elde edilmiştir. Ryan, Weikel ve Sprechini'in (2008) yaptığı bir araştırmaya göre, flört ilişkilerinde şiddetin ortaya çıkmasıyla bireylerin narsistik kişilik özellikleri göstermesi arasında bir bağlantı olduğunu öne sürülmektedir. Narsistik kişilik özelliği gösteren bireylerin diğerlerinden aldığı olumlu eleştirilere olumlu tepkiler verdiği; ancak olumsuz eleştirilere ise öfke ile tepki vermeleri bakımından flört şiddetinin ortaya çıkmasında önemli bir rol oynadığı söylenebilir. Carr ve VanDuesen'nin (2002) yaptığı araştırmaya göre ise fiziksel flört şiddetinin ortaya çıkmasında ebeveynler arası şiddete tanık olmanın erken risk faktörü ve flört şiddetinin önemli bir yordayıcısı olduğu bulgusu elde edilmiştir.

Flört ilişkilerinde partnerler arasında ortaya çıkan şiddetin nedenleri arasında şiddeti uygulayan kişinin bireysel problemlerinin yanı sıra toplumsal ve kültürel etkilerin de olduğu söylenebilir. Bu etkiler arasında toplum tarafından kadına ve

erkeğe biçilen roller olarak ifade edilen toplumsal cinsiyet rolleri (ataerkil toplumlar), aile yapıları ve sosyo-kültürel normlar yer almaktadır (Polat, 2020). Toplumsal cinsiyet rolleri, kültürden kültüre farklılık gösteren, kadın ve erkeğin toplum tarafından belirlenen rol ve sorumluluklarını ifade etmektedir (Akın ve Demirel, 2003). Kadın ve erkeğe belirlenen rollerin eşit olmadığı toplumlarda, rollerin gerekliliklerini yerine getirmeyen bireyler partneri tarafından şiddete maruz kalmaktadır (Aslan ve diğerleri, 2008).

Koyuncu-Kütük, Gümüştas ve Han Almış'ın (2018) yaptığı araştırmaya göre ise flört şiddeti uğrama açısından risk faktörleri ele alındığında üniversite öğrencilerinin yaşadıkları yer olarak öğrenci yurdunda kalan kız öğrencilerin flört şiddetine uğrama olasılıklarının arttığı görülmüştür. Öğrenci yurdunda kalan bireylerin sosyal desteğe ulaşabilme algıları olumsuz olduğundan flört şiddetine uğrama olasılıklarının daha yüksek olabileceği düşünülmektedir.

Kaukinen'nin (2014) yaptığı araştırmaya göre ise çocuklukta şiddete maruz kalmanın özellikle kadınların şiddeti kabullenmesi açısından risk faktörü olarak ele alınmakla birlikte öfke, kaygı ve depresyon gibi olumsuz duygular, alkol ve uyuşturucu kullanımı, cinsel olarak risk alma ve akademik başarısızlığın flört şiddetini yordadığı bulgusu elde edilmiştir.

Wekerle ve Wolfe (1999), çocukken şiddete tanık olmanın veya doğrudan şiddete maruz kalmanın, çocuğun kendini ifade edememesine, sorunları çözmemesine neden olmakla birlikte, başkasını kontrol etmesi ve hükmetmesi gerektiğine yönelik öğrendiği olumsuz alt mesajlar nedeniyle gelecekte kişilerarası şiddete maruz kalmaları açısından riskli grupta yer alacaklarını belirtmiştir. Ayrıca, güvensiz bağlanan bireylerin, özellikle çocuklukta istismar geçmişi olan ergen erkekler için, kurduğu yakın ilişkilerde hem şiddete maruz kalma hem de şiddet uygulayan kişi olma açısından riskli grupta yer alması beklenmektedir (Wekerle ve Wolfe, 1998).

Flört ilişkilerinde kıskançlık sorunları olan veya bazı durumlara karşı şiddet kullanımını haklı çıkarabilen bireyler hem şiddet uygulama hem de şiddet görme bakımından riskli grupta yer almaktadır. Ayrıca bireylerin zayıf iletişim becerilerine

sahip olmaları, partnerine karşı baskıcı iletişim tarzı kullanmaları flört şiddeti için risk faktörleridir. Bunlara ek olarak bireylerin uyuşturucu kullanımı, istismar geçmişine sahip olmaları, öfkeyi kontrol etme ile ilgili sorunlar yaşamaları, zayıf problem çözme becerilerine sahip olmaları ve şiddet geçmişi olan erkeklerin ve kadınların flört ilişkilerinde şiddet davranışları gösterme açısından riskli grupta yer almaktadır (Hamberger, ve Ambuel, 1998).

Literatür incelendiğinde yapılan bazı araştırmalarda depresyonun kadınlar tarafından, flört şiddetini gerçekleştirme ile pozitif yönde ilişkili olduğu bulgusu elde edilmiştir (Capaldi ve Crosby, 1997; Foshee ve diğerleri, 2004; McCloskey ve Lichter, 2003). Bazı çalışmalarda da düşük öz-saygının hem şiddete maruz kalan hem de şiddeti uygulayan açısından önemli bir risk faktörü olduğu ifade edilmiştir (Cascardi, ve O'Leary, 1992; Lewis ve Fremouw, 2001). Mihçioğur ve Akın'a (2015) göre flört şiddetine neden olan faktörler; bireylerin ilişkiye başlama yaşının küçük olması, partnerlerin kendilerini kanıtlama arzusu, şiddet geçmişinin olması, ailede şiddete maruz kalmak, toplumsal cinsiyet rolleri ve madde bağımlılığıdır. Bireylerin davranış problemlerine sahip olması, sosyal ilişkilerde azalma, zayıf problem çözme becerileri ve zayıf iletişim becerilerinin de bireyleri şiddete yönelten faktörlerden bazıları olduğu söylenebilir. Ayrıca sosyokültürel ve ekonomik durum ele alındığında ise düşük sosyoekonomik düzeye sahip olma ve kırsal bölgede yaşama gibi bireyin kendi özellikleri dışındaki faktörlerin flört şiddeti uygulama riskini arttırdığı ileri sürülmüştür (Lewis ve Fremouw, 2001).

Bireylerin düşük öz saygıya sahip olmaları, kendilerine yönelik olumsuz bir öz değerlendirmeye neden olmakla birlikte diğerleriyle ilişki kurarken atılganlık becerilerini, sosyal becerilerini ve çatışma sırasında problem çözme becerilerini etkili bir şekilde kullanamamalarına sebep olabilir. Bu becerileri kullanmaya yönelik eksiklikler kişilerarası uyumsuzluk, sınırlar koyma ve çatışmayı çözme ile ilgili birtakım sorunlar yaratabilir. Bu sebeple düşük öz-saygı şiddet içeren davranışların ortaya çıkmasına veya şiddet içeren davranışlara maruz kalma riskini artırmaktadır (Lewis ve Fremouw, 2001).

Tüm bu araştırmalar sonucunda flört ilişkilerinde yaşanan şiddetin ortaya çıkma sebeplerinin bireysel, ailesel ve toplumsal pek çok faktörü içerisinde barındıran karmaşık bir sorun olduğu görülmektedir.

1.2.7. Flört İlişkilerinde Yaşanan şiddetin Etkileri

Flört ilişkilerinde şiddete maruz kalan bireylerin şiddet sonucunda kısa süreli ve uzun süreli pek çok olumsuz etkiler yaşadıkları yapılan araştırmalar tarafından ortaya konulmuştur. Flört ilişkilerinde şiddete maruz kalan bireylerin yaşadıkları şiddet sonucunda madde kullanımı, yeme bozuklukları, uyku bozuklukları, travmatik belirtiler, intihar girişimi, utanç ve hissedilen suçluluk duygusundan dolayı sosyal çevre ile ilişkilerinden izole olma ve riskli cinsel davranışlarda bulunma, istenmeyen gebelik gibi olumsuz etkiler ortaya çıkabilmektedir (Aslan ve diğerleri, 2008; Silverman, Raj, Mucci ve Hathaway, 2001).

Yapılan bir araştırmaya göre, Afrikalı, Amerikalı ve Kafkasyalı kadın ve erkeklerin flört ilişkilerinde yaşadığı psikolojik/duygusal şiddetin, kaygı ve depresyonu artırdığı sonucuna ulaşılmıştır (Holt ve Espelage, 2005). Dolayısıyla, flört ilişkilerinde şiddetin yaşanması, bireylerde depresyon ve kaygı yaşama olasılıklarını arttırdığı söylenebilmektedir. Bununla birlikte bireylerin romantik ilişkilerinde yaşanan şiddet, benlik saygısını olumsuz etkilemektedir. Bu durum özellikle ergen ve gençler için psikolojik olarak ciddi anlamda zarar vermektedir (O’Keeffe, Brockopp ve Chew, 1986).

Yaşanan şiddet, mağdur bireyin kişiliği, özgüveni, gelişimi ve yaşamının devamını olumsuz etkileyebilmektedir (Mihçioğur ve Akın, 2015). Yapılan araştırmalarda flört ilişkilerinde yaşanan şiddetin eğitim ortamından uzak kalma, intihar girişiminde bulunma gibi olumsuz etkilerinden dolayı bireylerin psikolojik ve sosyal anlamda destek alma ihtiyacı ortaya çıkmıştır (Aslan ve diğerleri, 2008; Fidan ve Yeşil, 2018; Mihçioğur ve Akın, 2015; Özdere ve Kürtül, 2018).

1.2.8. Flört İlişkilerinde Yaşanan şiddeti Önleme

Bireylerde kısa süreli ve uzun süreli pek çok olumsuz etkiye sebep olan şiddetin her türünün önemszenmesi gerekmektedir. Ancak, romantik ilişki sürecinde yaşanılan şiddet, bireylerin utanması ve şiddetin farklı kültürlerde “normalleştirilmesi”

gibi sebeplerden dolayı yaşanan şiddet göz ardı edilmekte veya fark edilmemektedir. Bu sebeple bireylerin şiddete yönelik farkındalığının olmaması da flört şiddeti ile nasıl baş edebileceklerini bilmemelerine sebep olmaktadır (Mıhçıokur ve Akın, 2015).

Flört ilişkilerinde yaşanan şiddet ile ilgili alan yazın incelendiğinde flört şiddeti ve flört şiddetini önleme ile ilgili araştırmaların 1990'lı yıllardan itibaren giderek artış gösterdiği görülmektedir. Ülkemizde olduğu gibi tüm dünyada da önemli bir sorun haline gelen flört şiddetini önlemeye yönelik bireylerin farkındalığını arttırmayı ve çeşitli bilgi, becerilerin kazandırılmasının amaçlandığı birtakım çalışmalar yürütülmektedir. Bu çalışmalar kapsamında flört şiddetine ilişkin deneye dayalı çalışmaların yer aldığı görülmektedir. Flört şiddetini önlemeye yönelik deneysel çalışmaların asıl amacı önlemedir (Lewis ve Fremouw, 2001).

Alan yazın incelendiğinde çeşitli önleme yaklaşımları bulunmaktadır. Bu yaklaşımlardan en sık tercih edilen önleme yaklaşımlarından biri olan Caplan'ın önleme yaklaşımı temel, ikincil ve üçüncül önleme olmak üzere üç grupta ele alınmaktadır. Temel önleme, belirli bir sorundan henüz etkilenmemiş bireyleri yani toplumu o sorunun meydana gelmesini veya tekrarlamasını önlemek amacıyla yapılan çalışmaları kapsarken; ikincil önleme de henüz yeni meydana gelmiş bir sorunun diğer bireylere yayılmasını önlemeyi amaçlanmaktadır. Üçüncül önleme ise, yaşanan sorunun sonucunda ortaya çıkan olumsuz etkileri azaltmaya yönelik yapılan çalışmaları içermektedir (Caplan, 1964; aktaran Korkut-Owen, 2017).

Flört şiddetinin ülkemizde olduğu gibi tüm dünyada giderek artması ve bireyde olduğu gibi toplum üzerindeki olumsuz etkileri de göz önüne alındığında, şiddetin önlenmesine veya azaltılmasına yönelik psiko eğitim programlarının geliştirilmesi ve uygulanması gereklidir. Flört şiddetini önlemeye yönelik geliştirilen programların hedeflerine ilişkin alan yazında çeşitlilik vardır ve bazı durumlarda araştırmacıların programlarını hem birincil hem de ikincil flört şiddetini ele alacak şekilde geliştirdikleri görülmektedir. Bazı programlar benzer yaştaki katılımcılarla akademik ortamın dışında gerçekleştirilmiş olsa da birkaç istisna dışında, önleme programları genellikle okul veya müfredat dâhilinde ortaokul, lise veya üniversite çağındaki bireyleri hedeflemektedir (Cornelius ve Resseguie, 2007).

ABD ve Avrupa’da flört ilişkilerinde meydana gelen şiddeti önlemeye yönelik geliştirilen programların genellikle karşı cinse olan ilginin arttığı ve flörtleşmenin başladığı dönem olarak kabul edilen ergenlik dönemini içeren ortaokul ve liselilere yönelik hazırlanmış, müfredat içerisinde işlenerek okul ortamında uygulanmak üzere tasarlandığı ve test edildiği görülmektedir. Birincil veya ikincil şiddetin önlenmesine ve sağlıklı ilişkilerin geliştirilmesine önemli katkıda bulunacak bu eğitim programlarıyla bireylerin flört ilişkilerinde partnerlerine yönelik tutumlarının geliştirilebileceği, daha güvenli ve sağlıklı ilişkiler kurabilecekleri, gelecekteki ilişkilerinin kalitesini artırabilmeleri açısından umut vaat etmektedir. Buna karşın flört şiddetini önlemeye yönelik geliştirilen programların kuramsal ve kavramsal dayanağının yeterli olmadığı da görülmektedir (Üstünel-Balcı, 2018).

Flört şiddetini önlemeye yönelik hazırlanan programlar incelendiğinde programların kuramsal temellerini başlangıçta daha çok ataerkil normları, geleneksel cinsiyet rolleri gibi bazı kültürel etkiler barındırdığı, bununla birlikte kadın-erkek arasındaki güç dengesizliklerini vurgulayan ve şiddeti uygulayan kişi olarak doğrudan erkeklere odaklanan feminist kuram esas alınarak oluşturulduğu görülmektedir. İlerleyen süreçlerde ise araştırmacıların flört şiddetini önlemek amacıyla geliştirdikleri programlarda kültürel faktörlerin yanında bireylerin kişilerarası ilişki becerilerini geliştirebilecek programların oluşturulduğu görülmektedir. Bu programlar ise, flört ilişkilerinde şiddet davranışları sergileyen partnerlerin ilişkilerinde ortaya çıkan problemleri çözebilme, partnerlerin yaşadığı yoğun öfke duygularını kontrol edebilme ve yaşanan çatışmayı sağlıklı bir şekilde yönetebilmeleri amacıyla her iki cinsiyetten bireylere gereken kişilerarası becerileri geliştirmeyi hedeflemektedir. Dolayısıyla, flört şiddetini önleme ile ilgilenen araştırmacıların, önleme programlarının kuramsal temelini feminist teoriden uzaklaşıp, ilişki kurma becerilerini kazandırmaya doğru yöneldiği görülmektedir (Üstünel-Balcı, 2018).

Ortaokul ve lise öğrencilerine yönelik geliştirilen psiko-egitim programlarının genellikle flört şiddetinin ne olduğuna ve flört şiddetinin yaşandığına dair belirtilerin ne olduğuna ilişkin bilgi verme, toplumsal cinsiyet rolleri, risk etmenleri ve sağlıklı romantik ilişkilerin sahip olduğu nitelikler hususunda bireylerde farkındalık yaratmak hedeflenmiştir. Bu programlarda belirlenen konularda farkındalık kazandırmak için

oturum sürecinde rol oynama, sunum, tartışma ve oyunlar gibi çeşitli yöntemlerin kullanıldığı görülmüştür. Programların işlevselliği değerlendirildiğinde ise flört şiddetini azalttığı görülmektedir (Gündüz, 2019). Uluslararası alan yazın incelendiğinde var olan flört şiddetini önleme programlarının çoğunlukla ortaokul ve lise öğrencilerini hedef aldığı görülmektedir. Ayrıca çalışmaların çoğu lise ve ortaokul öğrencilerine ilişkilerde fiziksel şiddeti önlemeye yönelik programların uygulandığı görülürken üniversite öğrencilerine ilişkilerde yaşanan cinsel şiddeti önleme programlarının uygulandığı dikkat çekmektedir (O'Leary ve diğerleri, 2006).

Flört ilişkilerinde yaşanan şiddeti önlemek amacıyla gerçekleştirilen birincil önleme çabaları neredeyse tamamen evrensel, okul temelli, bireysel düzeydeki faktörleri hedef alan flört şiddetini önleme programlarından oluşmaktadır. İncelenen programların kuramsal temeli, müdahale stratejileri veya hedeflenen gruplar açısından çok az değişkenlik göstermiştir. Programların kuramsal temelini daha geniş tutmak ve okullar dışındaki ortamlarda hedefe yönelik ve kültürel olarak duyarlı müdahaleler geliştirmek için program geliştirme konusunda daha fazla çalışmaya ihtiyaç vardır (Whitaker ve diğerleri, 2006).

İKİNCİ BÖLÜM

2. YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde çalışma modeline, çalışma grubuna, veri toplama araçlarına, deney ve kontrol gruplarının oluşturulma sürecine, deneysel grupta gerçekleştirilen işlemlere ve Genç Yetişkinlerin Flört İlişkilerinde Şiddeti Önlemeye Yönelik Geliştirilen Psikoeğitim Programının etkililiğini değerlendirmek amacıyla uygulanan analizlerin açıklamalarına yer verilmiştir.

2.1. ÇALIŞMANIN MODELİ

Deneysel araştırmalar, araştırmacı tarafından uygulanan bir işlemin bağımlı değişken üzerinde nasıl bir etki yarattığını ortaya koymaya yönelik gerçekleştirilen ve değişkenleri arasında neden-sonuç ilişkisini test eden araştırmalar olarak ifade edilmektedir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2021). Dolayısıyla bu çalışmada genç yetişkinlerin flört ilişkilerinde şiddeti önlemek amacıyla geliştirilen psikoeğitim programının genç yetişkinler üzerindeki etkisi belirlemeye çalışıldığından deneysel modelin kullanıldığı bir çalışmadır. Genç yetişkinlerin flört şiddetini kabul düzeyine ilişkin tutumlarına yönelik etkiyi belirlemek amacıyla deney ve kontrol gruplarına ön-test, son-test ve izleme testi olmak üzere 2x3 lük (Büyüköztürk, 2017) deneysel desen kullanılmıştır. Bu çalışmanın bağımsız değişkeni Flört İlişkilerinde Şiddeti Önlemek Amacıyla Geliştirilen Psikoeğitim Programı iken bağımlı değişkeni ise üniversite öğrencilerinin şiddeti kabul düzeyleridir. Dolayısıyla bu çalışmada da deney grubuna denk olan bir kontrol grubunun oluşturulmasıyla farklı değişkenlerin süreci etkilemesi önlenmeye çalışılmıştır. Çalışmada kullanılan deneysel modele Tablo 2.1.1.'de yer verilmektedir:

Tablo 2.1.1. Çalışmanın Deseni

Gruplar	Ön-test	İşlem	Son-test	İzleme testi
Deney	Flörtte şiddete yönelik tutum ölçekleri	Genç Yetişkinlerin Flört İlişkilerinde Şiddeti Önlemeye Yönelik Psikoeğitim Programı	Flörtte şiddete yönelik tutum ölçekleri	Flörtte şiddete yönelik tutum ölçekleri
Kontrol	Flörtte şiddete yönelik tutum ölçekleri	-	Flörtte şiddete yönelik tutum ölçekleri	Flörtte şiddete yönelik tutum ölçekleri

Tablo 2.1.1.'den de anlaşılacağı üzere çalışmanın deney ve kontrol gruplarına ön-test uygulandıktan sonra deney grubuna katılan öğrencilere flört ilişkilerinde şiddeti önlemek amacıyla geliştirilen psikoeğitim programı uygulanırken; kontrol grubuna herhangi bir uygulama yapılmamıştır. Programın uygulanmasından sonra deney ve kontrol gruplarına son-test uygulanmıştır. Programın sonlandırılmasından üç hafta sonra deney ve kontrol gruplarına izleme testi yapılmıştır.

2.2. ÇALIŞMA GRUBU

Bu çalışmanın grubunu İstanbul'da bir Vakıf Üniversitesinde öğrenim gören, 12 deney ve 12 kontrol grubu olmak üzere toplamda 24 üniversite öğrencisi genç yetişkin oluşturmaktadır. Çalışma grubunda yer alan katılımcıların demografik özelliklerini ilişkin bilgilere Tablo 2.2.1.'de yer verilmiştir.

Tablo 2.2.1. Deney ve Kontrol Gruplarındaki Bireylerin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımları

Deney			
Cinsiyet	Yaş	Ebeveyn Tutumu	Çocukluk Dönemi Şiddet Yaşantısı
Kadın	21	Baskıcı- Otoriter	Evet
Kadın	19	Korumacı	Hayır
Erkek	24	Demokratik	Hayır
Kadın	23	Korumacı	Hayır
Kadın	23	Demokratik	Hayır
Kadın	20	Korumacı	Hayır
Kadın	21	Korumacı	Hayır
Kadın	21	Korumacı	Evet
Kadın	22	Korumacı	Evet
Erkek	24	Demokratik	Hayır
Kadın	23	Demokratik	Hayır
Kadın	22	Baskıcı- Otoriter	Evet
Kontrol			
Cinsiyet	Yaş	Ebeveyn Tutumu	Çocukluk Dönemi Şiddet Yaşantısı
Kadın	21	Korumacı	Hayır
Kadın	20	Demokratik	Evet
Kadın	27	Korumacı	Hayır
Kadın	21	Demokratik	Hayır
Kadın	21	Korumacı	Evet
Kadın	22	Demokratik	Evet
Kadın	22	Baskıcı- Otoriter	Evet
Kadın	21	Demokratik	Hayır
Kadın	21	Demokratik	Hayır
Kadın	21	Demokratik	Hayır
Kadın	20	Demokratik	Hayır
Kadın	20	Baskıcı- Otoriter	Evet

Deney ve kontrol gruplarında yer alan katılımcılara program uygulanmadan önce deney ve kontrol grubunun denkliliğini ölçmek amacıyla Flörtte Şiddete Yönelik Tutum Ölçekleri uygulanmış ve elde edilen toplam puanların anlamlı farklılık gösterip göstermediğine dair Independent T-test sonuçlarına Tablo 2.2.2.'de yer verilmiştir.

Tablo 2.2.2. Çalışmanın Deney ve Kontrol Gruplarının Flörtte Şiddete Yönelik Tutum Ölçeklerinin Ön-test Puanlarına İlişkin Independent T-test Sonuçları

Grup	N	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
Deney	12	67.67	12.23			
Kontrol	12	66.25	13.42	22	.27	.79

Tablo 2.2.2. incelendiğinde çalışmanın deney grubu ($\bar{X}=67.66$, $Ss=12.23$) ve kontrol grubu ($\bar{X}=66.25$, $Ss=13.42$) arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p=.79$, $p>.05$). Buradan hareketle, flört şiddetini önleme programı uygulanmadan önce belirlenen deney ve kontrol gruplarının flört şiddeti kabul düzeylerinin benzer olduğu söylenebilir.

2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Bu çalışmada deney ve kontrol gruplarında yer alan katılımcılar hakkında bilgi edinmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan Ek Y'deki Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Bu formda katılımcıların cinsiyet, sınıf düzeyleri, okudukları bölüm, ebeveyn tutumlarını ve çocukluk dönemlerinde ebeveynleri tarafından şiddete maruz kalıp kalmadığını öğrenmek amacıyla çeşitli sorular sorulmuştur.

2.3.2. Flörtte Şiddete Yönelik Tutum Ölçekleri

Bu çalışmada kullanılan veri toplama araçlarından biri olan Flörtte Şiddete Yönelik Tutum Ölçekleri, Price, Byers ve Flört Şiddeti Araştırma Ekibi (1999) tarafından geliştirilmiş; Yumuşak ve Şahin (2014) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Flörtte Şiddete Yönelik Tutum Ölçekleri içerisinde “Erkeğin Flörtte Uyguladığı Psikolojik Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği” 15 madde, “Erkeğin Flörtte Uyguladığı Fiziksel Flört Şiddetine Yönelik Tutum Ölçeği” 12 madde, “Kadının Flörtte Uyguladığı Psikolojik Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği” 11 madde ve “Kadının Flörtte Uyguladığı Fiziksel Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği” 12 madde olmak üzere toplamda dört alt ölçekten ve 50 maddeden oluşmaktadır. Ölçme aracında ters kodlanan maddeler bulunmaktadır. Bu ölçekler “1=Kesinlikle Katılmıyorum, 2= Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılıyorum ve 5=Kesinlikle Katılıyorum” olmak üzere 5’li likert tipi ölçeklerdir. Katılımcıların bu ölçeklerden yüksek puanlar alması flört ilişkilerinde yaşanan şiddete dair kabul düzeylerinin yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Yumuşak ve Şahin (2014) tarafından üniversite öğrencileri örnekleminde gerçekleştirilen geçerlik ve güvenirlik çalışmaları sonucunda Erkeğin Flörtte Uyguladığı Psikolojik Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği’nin Cronbach Alfa değeri .81, Erkeğin Flörtte Uyguladığı Fiziksel Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği’nin Cronbach Alfa

değeri .87, Kadının Flörtte Uyguladığı Psikolojik Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği'nin Cronbach Alfa değeri .75, Kadının Flörtte Uyguladığı Fiziksel Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği'nin Cronbach Alfa değeri .82 olduğu dolayısıyla ölçeklerin güvenilir olduğu analizler sonucunda elde edilmiştir.

2.4. VERİLERİN TOPLANMASI

Bu çalışma 2021-2022 eğitim-öğretim döneminde Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Edebiyat ve Eğitim Fakültesinde öğrenim gören 24 gönüllü üniversite öğrencisi genç yetişkini kapsamaktadır. Çalışmanın deney ve kontrol gruplarında yer alacak katılımcıların belirlenmesi amacıyla Flörtte Şiddete Yönelik Tutum Ölçekleri uygulanmadan önce öğrencilere verdikleri cevapların bir araştırma için kullanılacağı ve elde edilen bilgilerin gizli kalacağı hususunda araştırmacı tarafından bilgiler verilmiş ve ölçekler uygulanmıştır. Ölçeklerin öğrencilere uygulanması yaklaşık olarak 20-30 dk sürmüştür.

Uygulanan ölçeklerden elde edilen verilere göre çalışmada yer alacak deney ve kontrol grupları oluşturulmuştur. Çalışma kapsamında deney grubuna flört ilişkilerinde şiddeti önlemek amacıyla geliştirilen psikoeğitim programı uygulanmıştır. Kontrol grubuna ise herhangi bir program uygulanmamıştır. Psikoeğitim programı başlamadan bir hafta önce deney ve kontrol grubunda yer alan katılımcılara ön-test uygulanmıştır. Programın son oturumunda deney ve kontrol grubunda yer alan katılımcılara son-test uygulanmıştır. Program sonlandırıldıktan üç hafta sonra her iki gruba da izleme testi yapılmıştır.

2.5. ÇALIŞMANIN İÇ VE DIŞ GEÇERLİLİĞİNİ SAĞLAMAK AMACIYLA ALINAN ÖNLEMLER

Her bilimsel çalışmanın iç ve dış geçerliliğinin sağlanması, çalışmanın etkililiğini ortaya koymak açısından önem arz etmektedir (Karasar, 2020). Dolayısıyla bu çalışmada da uygulanan işlemin etkili olabilmesi için iç ve dış geçerliliğin sağlanmasına dikkat edilmiştir. Karasar (2020), iç geçerliliği etkileyebilecek önemli faktörlerin zaman, deneklerin olgunlaşması, deney öncesinde ölçme, farklı ölçme araçlarının kullanılması, merkeze yönelme, yanlış gruplama, denek kaybı ve gruplandırma-olgunlaşma etkileşimi olduğunu ifade etmiştir. Büyüköztürk ve diğerleri (2021) ise iç geçerliliği etkileyen önemli faktörlerin deneklerin seçimi,

deneklerin olgunlaşması, veri toplama araçları, deneklerin geçmişi, denek kaybı etkisi, ön-test(deney öncesi ölçüm), istatistiksel regresyon, etkileşme etkisi, beklentilerinin etkisi ve dışsal değişkenlerin etkisi olduğunu belirtmektedir. Bu çalışmada da iç geçerliliği sağlamak amacıyla deney ve kontrol gurubu için belirlenen katılımcıların benzer demografik özelliklere sahip olmasına ve seçkisiz atama ile seçilmesine dikkat edilmiştir. Bununla birlikte çalışmada aynı ölçme araçları kullanılarak veri toplama araçlarına dair iç geçerlilik ile ilgili oluşabilecek sorunlar ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. Denekler seçilirken veri toplama aracından elde edilen puanlar sıralandığında uç değerler alan bireyler gruba dahil edilmemiştir, böylece deneklerin istatistiksel regresyon diğer bir adıyla merkeze yönelme riski ortadan kaldırılarak iç geçerlilik sağlanmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte ön-test için ölçme araçları uygulanırken, katılımcılara veri toplama aracının neyi ölçtüğüne ve uygulanacak program sürecine dair bilgi verilmemiştir. Bu sayede katılımcıların beklentilerini etkileyecek, uyarıcı veya güdüleyici bir etkinin önüne geçmeye çalışılmıştır.

Dış geçerlilik için Karasar (2020), ölçme ile bağımsız değişken etkileşimi, yanlış seçim bağımsız değişken etkileşimi, denenme tepkisi, bağımsız değişkenlerin etkileşimi gibi faktörlerin önemli olduğunu belirtmiştir. Büyüköztürk ve diğerleri (2021) ise dış geçerliliği tehdit eden faktörlerin örnekleme etkisi, beklentilerin etkisi ve öntest- deneysel değişken etkileşimi olduğunu belirtmiştir. Bu çalışmada da deney ve kontrol gruplarının seçkisiz atama ile birbirlerine denk gruplar oluşturularak örneklemin evreni temsil etmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte yapılan ölçümlerde ön-test program başlamadan bir hafta önce, son-test programın son oturumunda ve izleme testi de programın bitiminden üç hafta sonra gerçekleştirilerek deneklerin işlem sürecinde edindikleri bilgi ve becerilerin dış dünyadaki gerçek yaşama genelleyip genellemediklerini anlayarak dış geçerlilik sağlanmaya çalışılmıştır.

2.6. 2.6. ÇALIŞMANIN DENEY VE KONTROL GRUPLARININ OLUŞTURULMASI

Çalışmanın deney ve kontrol gruplarını belirlemek amacıyla Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesinde “Genç Yetişkinlerin Flört İlişkilerinde Şiddeti Önlemeye Yönelik Psikoeğitim Programı” ile ilgili gün, saat, konum ve araştırmacının

iletişim bilgilerinin yer aldığı afiş duyurusu hazırlanmış ve öğrencilere duyurulmuştur. Araştırmacıya, programa katılmak amacıyla ulaşan öğrencilere Flörtte Şiddete Yönelik Tutum Ölçekleri uygulanarak ön-test işlemi gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin ön-test işleminden elde ettikleri puanlar hesaplanarak bir sıralama yapılmıştır. Daha sonra toplam puanları uç değerlerde olan denekler çalışma gruplarına dahil edilmemiş, diğer denekler ise demografik özelliklerine göre benzer özelliklere sahip bireylerden oluşan iki gruba ayırılmaya çalışılmıştır. Çalışma kapsamında belirlenen 24 üniversite öğrencisi yansız bir biçimde gruplara atanmıştır. Oluşan iki gruptan deney ve kontrol gruplarının belirlenebilmesi için yansız bir seçim yapılmıştır. Deney ve kontrol grupları belirlendikten sonra her iki grupta da eşit sayının olmasına dikkat edilmiştir. Grupların son halinde deney grubu 12 ve kontrol grubu 12 kişi olarak belirlenmiştir.

2.7. UYGULAMA SÜRECİ

Bu çalışmada deney grubuna “Genç Yetişkinlerin Flört İlişkilerinde Şiddeti Önlemeye Yönelik Psikoeğitim Programı” uygulanırken; kontrol grubuna herhangi bir program uygulanmamıştır. Deney grubuna uygulanan psikoeğitim programı sekiz (8) oturum olarak planlanmıştır. Her bir oturum üyeler tarafından belirlenen haftada bir gün ve 90 dakika olarak planlanmış ve uygulanmıştır.

2.8. GENÇ YETİŞKİMLERİN FLÖRT İLİŞKİLERİNDE ŞİDDETI ÖNLEMeye YÖNELİK PSİKOEĞİTİM PROGRAMI

2.8.1. Programın Oluşturulması

Alan yazın incelendiğinde, flört ilişkilerinin genç yetişkinlik döneminde önem kazandığı ve gelişimsel dönemin kritik görevlerinden biri olduğu (Erikson, 1982); aynı zamanda bu dönemde flört ilişkilerinde ortaya çıkan şiddet davranışlarının gelecekte aile içi şiddete dönüşebilmesi (Avşar-Baldan ve Akış, 2017) göz önünde bulundurulduğunda genç yetişkinlik döneminde flört ilişkilerinde yaşanan şiddeti önlemeye yönelik bir psikoeğitim programının hazırlanması ihtiyaç olarak görülmüştür. Program hazırlanmadan önce üniversite öğrencisi genç yetişkinlerin flört şiddeti ile ilgili bilgilerini ve ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla iki açık uçlu sorudan oluşan 15'er dakikalık görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerde flört şiddetinin ne olduğu ve flört şiddetinin ortaya çıkma nedenlerinin neler olabileceğine ilişkin

görüşlerini öğrenmek amacıyla 45 üniversite öğrencisine iki açık uçlu soru sorulmuştur. Üniversite öğrencilerinin cevaplarından elde edilen verilere göre öğrencilerin flört şiddetinin ne olduğuna ve türlerine ilişkin bilgi eksikliğinin olduğu ve öğrencilerin flört şiddetinin ortaya çıkma nedenlerinin daha çok sosyal beceri eksikliğinden ve sağlıklı bir ilişkinin nasıl olabileceğine dair bilgi eksikliğinden kaynaklandığı görülmüştür. Bu sebeple genç yetişkinlerin flört ilişkilerinde şiddeti önlemeye yönelik hazırlanan programın yapılan ihtiyaç analizinden elde edilen sonuçlar ve ilgili alan yazın doğrultusunda, deneklerin hem flört şiddetine hem de sağlıklı bir ilişkinin nasıl olması gerektiğine ilişkin farkındalık kazanacakları, aynı zamanda öz-saygılarını arttırabilecekleri; iletişim, öfke kontrolü ve problem çözme gibi becerilerini geliştirebilecekleri bir önleme programı tasarlanmasına karar verilmiştir.

2.8.2. Programın Özellikleri ve Hedefleri

Bu program, genç yetişkinlik dönemindeki üniversite öğrencilerinin var olan veya gelecekteki flört ilişkilerinde şiddet içeren davranışları önlemeyi ve flört şiddeti ile ilgili farkındalık kazanmayı amaçlamaktadır. Bu program flört şiddetinin ortaya çıkmasına sebep olan zayıf problem çözme becerileri, öfkeyi kontrol edememe, düşük öz-saygı ve zayıf iletişim becerileri gibi becerilerin geliştirilmesini, ayrıca flört şiddetinin ortaya çıkmasında önemli rol oynayan toplumsal cinsiyet rolleri, medyanın etkisi ve sağlıklı bir flört ilişkisinin nasıl olacağına dair bireylere farkındalık kazandırmayı içermektedir.

2.8.3. Oturum Özetleri

2.8.3.1. Oturum: Tanışma ve Flört Şiddetinin Açıklanması

Tanışma etkinliği: Lider grup üyelerinin birbirleriyle tanışmaları için yapacakları Altınay'ın (2019) top oyunundan bahsetti. Lider elindeki küçük plastik topu göstererek grup üyelerine “Bugün ilk oturumu gerçekleştireceğiz. Dolayısıyla henüz birbirimizi tanımıyoruz. Şimdi birbirimizi tanımak için bir oyun oynayacağız. Öncelikle ben kendimi birkaç cümle ile tanıtıp bireysel özelliklerimden bahsedeceğim ve daha sonra elimde gördüğünüz bu küçük plastik topu bir üyeye atacağım. Topu tutan üyeden aynı şekilde kendisini birkaç cümle ile tanıttasını ve “Nasıl birisin?”

sorusuna cevap vermesini daha sonra da topu başka bir üyeye atmasını istiyorum.” dedi ve lider kendisini tanımlayan olumlu ve olumsuz bazı kişisel özelliklerinden bahsetti ve topu grup üyelerinden birine attı ve tüm grup üyeleri birbirini tanıyana kadar oyun sürdürüldü. Üyeler nasıl birinin sorusuna fevri, iletişim becerileri güçlü, kin tutan, insanlarla iyi ilişkiler kurabilen, öfkesini kontrol edemeyen, tez canlı, hemen her şey olsun isteyen, dinlemeyi seven, kontrolcü, özgüveni düşük, kendini ifade edemeyen gibi cevaplar verdiler.

Tanışma oyunu oynandıktan sonra lider grup üyeleriyle birlikte grup kurallarını oluşturdu. Lider ve grup üyeleri tarafından grup kurallarının üzerine konuşup tartıştıktan sonra lider grup üyelerine Ek D'deki grup kontratını dağıttı ve imzalamalarını istedi. Böylelikle program süresince lider grup üyelerinin imzaladıkları kontrata sadık kalarak grup kurallarına uymasını istedi. Daha sonra lider üyelere “Her birimiz kendimizi tanıtırken farklı bireysel özelliklerimizden bahsettik. Bahsettiğimiz bu bireysel özellikler kimi zaman kurduğumuz ilişkilerde olumsuz birtakım durumlar yaşamamıza neden olabilmekte ve partnerimiz ile olan ilişkimizi olumsuz etkilemektedir. Şimdi size flört ilişkisi içerisinde olan bireylerin bulunduğu bir video izletmek istiyorum. Bu videodaki gözlemlerinizi ve sizi rahatsız eden durumları not almanızı istiyorum” dedi ve Ek E'deki “Dating Abuse” adlı kısa filmi izlemelerini istedi.

Lider grup üyelerine “Bu kısa film ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?” sorusunu sordu ve üyelerin paylaşım yapmalarını istedi. Üyeler videoda yer alan şiddet içeren davranışlardan rahatsız olduklarını ifade ettiler ve videoda yer alan şiddet içeren davranışları tespit ettiler. Üyelerin hepsi videodaki fiziksel şiddetin onları rahatsız ettiğini belirtti. Bazı üyeler sosyal anlamda kısıtlayıcı davranışların da kendilerini rahatsız ettiğini söyledi. Üyelerin çoğu dijital şiddet içeren davranışları fark etmediklerini ifade ettiler. Üyelerin paylaşımları alındıktan sonra lider flört şiddetinin ne olduğunu tanımladı.

Lider, kısa filmde yola çıkarak üyelerin flört şiddeti türlerini bulmalarını istedi. Üyelerden bazıları videodaki partnerin kız arkadaşına uyguladığı fiziksel müdahaleyi fiziksel şiddete, arkadaşları ile görüşmesini istemeyerek sosyal olarak kısıtlamayı sosyal şiddete, mesajlar ve aramalar ile rahatsız etmesi ve konumunu

paylaşmasını dijital şiddete, kız arkadaşına hakaret ve tehditlerde bulunmasını da psikolojik şiddete örnek olarak gösterdiler. Üyeler videodan yola çıkarak flört şiddeti türlerine örnekler verdikten sonra flört şiddeti türlerinin daha açıklayıcı ve detaylı bir şekilde örneklendirilmesi için Ek F'deki "Flört şiddeti nedir? Flört Şiddeti Türleri Nelerdir?" adlı video izletildi. Grup üyelerine flört şiddeti türlerinin açıklanmasının ardından lider grup üyelerine "Sizce romantik ilişkide fiziksel, psikolojik, cinsel, dijital ve ısrarlı takip şiddet türlerinin yaşandığının fark edilmesini sağlayacak ipuçları neler olabilir?" sorusunu sordu. Grup üyelerinden paylaşım yapmaları istendi. Üyeler flört ilişkilerinde fiziksel şiddete uğrayan bireylerin beklenmedik hareketler karşısında kendini korumaya yönelik refleksif davranışlar göstermesini, psikolojik ve duygusal şiddete uğrayan bireylerin düşük öz-saygıya sahip olmalarını, tedirgin hissetmelerini, sosyal ortamlardan ve arkadaş çevrelerinden izole olmalarını, genellikle yalnız ya da sadece partnerleriyle vakit geçirmelerini ipucu olarak ifade ettiler. Üyelerden bazıları cinsel şiddete uğrayan bireylerin temastan kaçınması ya da aşırı temasta bulunması, cinsel konular hakkında konuşmaması ya da çok sık konuşması gibi ipuçlarının olabileceğini söylediler. Üyeler dijital şiddete uğrayan bireylerin ise sosyal medyada sadece hem cinsinden kişiler ile takipleşmesini ve sosyal medyada sadece partneri ile ilgili paylaşımlar yapması gibi ipuçları verebileceklerini söylediler. Üyeler ısrarlı takip flört şiddetine uğrayan bireylerin bir yere gittiğinde tedirgin olmaları veya gittikleri yerde partnerleriyle karşılaştıklarında korku ve endişe hissetmeleri gibi ipuçlarının dikkate alınabileceğini ifade ettiler.

Daha sonra lider her üyenin yazı tahtasına bir ipucu yazmasını istedi. İpuçları yazıldıktan sonra lider üyelerden bu oturumun nasıl geçtiği ile ilgili duygu ve düşüncelerini paylaşmalarını istedi. Üyeler bu oturumda flört şiddeti ile ilgili daha detaylı bilgiler öğrendiklerini söylediler. Bazı üyeler kendilerinin de flört şiddeti olarak nitelendirilebilecek davranışlarda bulunduğunu, bazıları ise flört şiddetine maruz kaldıklarını fark ettiklerini ifade ettiler. Aynı zamanda yakın çevrelerinde de flört şiddetine maruz kalan pek çok arkadaşlarının olduğunu fark ettiklerini belirttiler. Üyeler bu oturumda flört şiddeti türlerini daha detaylı öğrendiklerini, çoğu üyenin daha önce flört şiddeti türlerinden olan ısrarlı takip şiddet türünü hiç duymadıklarını söylediler. Üyeler bu oturumda flört şiddeti ile ilgili farkındalık kazandıklarını ifade

ettiler. Tüm üyeler oturuma ilişkin paylaşımlarını yaptıktan sonra lider üyelere “Sizlerden bir haftalık süreç içerisinde çevrenizde ya da var ise ilişkinizde yaşanan flört şiddeti olarak görülebilecek davranışları gözlemlemenizi ve not almanızı istiyorum.” diyerek ev ödevi verdi ve ev ödevini bir sonraki oturuma kadar yapmalarını istedi. Böylece lider ilk oturumu sonlandırdı.

2.8.3.2. Oturum: Flört Şiddetinde Toplumsal Cinsiyet Rollerinin ve Medyanın Etkisini Fark Ediyorum

Lider grup üyelerinden bir önceki oturum ile ilgili neler hatırladıklarını sorarak üyelerin bir önceki oturumu özetlemelerini istedi. Üyeler flört şiddeti ile ilgili izlenilen videodan bahsettiler. Videodan yola çıkarak flört şiddetini tanımladılar ve türlerine yönelik hatırladıkları şiddet içeren davranışlardan bazılarını ifade ettiler. Üyelerden paylaşımları alındıktan sonra bir önceki oturumun ev ödevi üzerine konuşuldu. Lider üyelere “Geçen oturumda sizlerden bir haftalık süreçte çevrenizde ya da var olan ilişkinizde yaşanan flört şiddeti olarak görülebilecek davranışları gözlemlemenizi ve not almanızı istemiştim. Kimler gözlemlerini paylaşmak ister?” sorusunu sordu ve üyelerden paylaşım yapmalarını istedi. Üyeler çevrelerinde gözlemledikleri şiddet davranışlarının genellikle partnerlerin birbirlerine yönelik sosyal kısıtlamalarını ve kontrol etmeyi içeren davranışlar olduğunu belirttiler. Bir üye yakın bir arkadaşının partneri tarafından erkek arkadaşları ile görüşmesini hatta akrabalarının evinde kalmasını istemediğini ifade etti. Bir başka üye arkadaşının partneri tarafından zamanı olmadığı halde sürekli ilgi beklediğini ve bu ilgiyi alamadığında duygusal/psikolojik şiddet içeren davranışlarda bulunduğu bahsetti. Bir başka üye ise arkadaşının ilişkisinde yaşadığı şiddetten bahsetti. Arkadaşının partneri sürekli dışarı çıktığında fotoğraf veya konum istediğini, bir yere gitmeden önce haber vermesini ve bunları yapmadığında da “beni sevmiyorsun, bana değer vermiyorsun, sen başkalarıyla eğleniyorsun geziyorsun ben ise çalışıyorum” gibi birtakım söylemlerde bulunarak arkadaşını suçlu hissettirdiğini ifade etti. Diğer bir üye arkadaşının partneriyle tartıştığı zamanlarda partnerinin okul çıkışında barışmaya çalışmak için okula geldiğini, arkadaşını konuşmaya zorladığını ve barışmadan okuldan gitmediğini belirtti. Aynı zamanda arkadaşının partneri akşam geç saatlerde dışarı çıkmasından hoşlanmadığını ve arkadaşının bu durumda yalan söylemek zorunda kaldığını ifade etti.

Üyelerden paylaşımları alındıktan sonra lider grup üyelerine “Gözlemlerinizden de anlaşılacağı gibi flört ilişkilerinde partnerlerden birinin diğeri üzerinde veya partnerlerin karşılıklı olarak birbirleri üzerinde egemenlik kurmayı ve kontrol etmeyi, partneri üzerinde güç sergilemeyi ve otorite kurmayı istiyor. Sizce partnerlerin birbirine karşı bu kadar kontrolcü ve kendi isteklerini yaptırmaya ve hakimiyet kurmaya yönelik davranışlar sergilemelerinin sebepleri neler olabilir?” sorusunu sordu ve üyelerden paylaşım yapmalarını istedi. Üyeler öz saygının düşük olması, kaybetme korkusu, özgüven eksikliğinden dolayı kontrol etme isteği, yetiştirilme tarzı, sağlıklı bir ilişkinin nasıl olduğunun bilinmemesi, kadın erkek rolleri, toplumsal roller gibi cevaplar verdi.

Üyelerin paylaşımlarını yapmalarının ardından lider üyelere “Toplumun kadın ve erkeklere yükledikleri bazı rol ve sorumluluklar vardır. Dolayısıyla toplum, kadınların ve erkeklerin de bu rollere uygun davranışlar sergilemelerini bekler. Bizim toplumumuzda da toplumsal cinsiyet rollerine göre çocuklar yetiştirilir. Toplumsal cinsiyet rollerine göre erkekler aile içerisinde kadınlara göre daha baskın, sözü geçen ve güçlü olarak görülürken; kadın ise daha çok güce ihtiyaç duyan, toplumun koyduğu belirli kurallar çerçevesinde sınırlı bir yaşam sürdürmesi gereken kişi olarak görülmektedir. Toplumun yargıları ve beklentilerine göre oluşan cinsiyet rolleri, ilişkide partnerlerin egemenlik kurmasına, kontrolcü davranışlarda bulunmasına, ilişkide güç dengesizliklerine ve en önemlisi de bu davranışları toplum içerisinde normalleştirilmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla toplumsal cinsiyet rolleri flört şiddetinin ortaya çıkmasına zemin hazırlıyorken aynı zamanda toplumda partnerlerin birbirine karşı şiddet içeren davranışlarda bulunmasını normalleştirmektedir. Özellikle toplumun kolayca görebileceği dizi ve filmlerde sergilenmesi medyanın bu algıyı giderek yaygınlaştırmasına neden olmaktadır. Şimdi sizlere toplumsal cinsiyet rolleri kapsamında uygulanan şiddetin normalleşmesine neden olan dizi ve filmlerden örnekler sunmak istiyorum.” dedi ve lider üyelere Ek G’deki daha önceden hazırlanmış Türk dizilerindeki sahnelerden aldığı kesitleri bir araya getirdiği videoyu üyelerin izlemesini istedi. Lider üyelerden bu dizilerdeki sahnelerde toplumsal cinsiyet rollerinin şiddet olarak algılanabileceği davranışları not almalarını ve en sonunda paylaşımlarını istedi. Üyelerden bazıları izledikleri sahnelerin daha önce dikkatini çekmediklerini ancak şu an izlediklerinde toplumsal cinsiyet rollerine bağlı olarak bazı

şiddet içeren davranışların aslında medya üzerinden normalleştirildiğini fark ettiklerini söylediler. Bazı üyeler ise şiddet içeren davranışların medyanın normalleştirilerek bazı dizi sahnelerinde güldürü unsuru olarak kullanıldığını ve kendilerinin de bu sahneleri komik bulup güldüklerini ifade ettiler. Üyelerden bazıları toplumsal cinsiyet rollerine bağlı olarak farkında olmadan uygulanan şiddet içeren davranışları günlük hayatımıza dizi/filmlerle entegre olduğunu ve toplumun ilişkilerde yaşanan şiddet içeren davranışları normalleştirdiklerine yönelik farkındalık kazandıklarını belirttiler.

Daha sonra lider üyelere flört şiddetinin toplumda romantize edilerek normalleştirilmesine neden olan medyanın etkisinden bahsetti. “Medya, aynı zamanda aşkta ve sevgide şiddet içeren davranışları aşkın yoğunluğu sonucu ortaya çıktığını vurgulayarak aslında romantik ilişkilerde partnerlerin birbirlerine karşı şiddet içeren davranışlarda bulunmasını romantize etmektedir. Bununla ilgili olarak dinlediğimiz şarkılardan bazı örnekler vermek istiyorum.” dedi ve lider daha önceden hazırladığı Ek H’deki şarkı sözlerinden örnekler sundu. Lider üyelere bu sözler içerisinde şiddet içeren davranışları türlerine göre ayırmalarını ve paylaşımlarını istedi. Üyeler her bir şarkıda yer alan şiddet türlerini belirledi ve paylaştılar. Üyelerden bazıları şarkıları dinlerken sözlerine yeterince dikkat etmediklerini belirtti. Bir üye daha önce dinlediği bir şarkının “aşk” adı altında şiddet içeren davranışları romantize edildiğinin farkına vardığını belirtti. Üyeler bu oturumdan sonra dinledikleri şarkılarının sözlerine odaklanacaklarını söylediler.

Tüm üyeler paylaşımlarını yaptıktan sonra lider üyelere oturumda paylaşılanlar ile ilgili duygu ve düşüncelerini paylaşmalarını istedi. Üyelere günlük yaşantılardan, popüler dizi/filmlerden ve şarkılardan örneklerin verilmesinin onlarda farkındalık yarattığını; aynı zamanda şiddet içeren davranışları görsel olarak video ile oturumlarda izlemenin flört ilişkilerinde yaşanan şiddet davranışlarının ve ilişkinin dinamiğinin anlaşılmasını kolaylaştırdığını belirttiler. Üyeler oturumun genel özetini yaptılar. Lider üyelere “Sizlerden bir haftalık süreçte medyada flört şiddetini normalleştiren olaylardan örnekler bulup not almanızı istiyorum” dedi ve böylece lider oturumu sonlandırdı.

2.8.3.3. Oturum: Sağlıklı Bir İlişkinin Özelliklerini Öğreniyorum

Lider grup üyelerine bir önceki oturumdan neler hatırladıklarını sordu ve paylaşımda bulunmalarını istedi. Üyelerin her biri önceki oturumdan akıllarında kalan dizi ve film sahnelerini paylaştı. Toplumsal cinsiyet rollerinin ve medyanın etkisinin insanların şiddeti normalleştirmelerine sebep olabileceğinden bahsettiler. Daha sonra lider geçen hafta verilen ev ödevlerini üyelerden paylaşmalarını istedi. Üyelere “Sizlerden bir haftalık süreçte medyada flört şiddetini normalleştiren olaylardan örnekler bulup not almanızı istemiştim. Bir haftalık süreç içerisinde neleri gözlemlediniz?” sorusunu sordu ve üyelerden ev ödevleri ile ilgili paylaşımlarını yapmalarını bekledi. Üyelerden bazıları bu süreçte vizyona giren flört şiddetini konu eden bir filmi seyrettiklerini ve bu filmde yer alan flört şiddeti türlerini gözlemlediklerini söylediler. Aynı zamanda filmde konu edinen flört ilişkisinde başta her şeyin olması gerektiği gibi giderken daha sonra şiddetin yaşandığı ve ilişkiyi yaşayan filmdeki karakterin şiddeti normalleştirdiğine yönelik gözlemlerini ifade ettiler. Bazı üyeler ise televizyonda yer alan ve gündüz kuşağını oluşturan programların çoğunda şiddet içeren davranışların olduğu ve bu programların kitlelerce izlendiğini ifade ettiler. Ekranlarda yer verilen bu tarz programların da toplumda şiddeti normalleştirip olağan bir durum haline getirdiğini ve toplumun şiddete yönelik algısını şekillendirdiğini belirttiler. Sonra lider üyelere “Bu oturuma kadar flört şiddetinin ne olduğundan, türlerinden bahsettik. Daha sonra flört şiddetinin ilişkilerde nasıl gerçekleştiğine yönelik videolar izledik. Ardından toplumsal cinsiyet rollerinin ve medyanın flört şiddeti ve toplumun flört şiddetine yönelik algısını nasıl etkileyebileceğini konu edindik. Şimdi sizlere başka bir video izletmek istiyorum. Önceki oturumlarda flört ilişkilerinde yaşanan şiddet ile ilgili izlediğimiz videoları hatırlıyorsunuz, o videolar ile şimdi izlemenizi istediğim video arasındaki farkları bulmaya çalışalım. Video bittikten sonra üzerine konuşacağız.” dedi ve Ek I’deki “A Short Animation About What Love Is” adlı videoyu başlattı. Üyeler videoyu izledikten sonra lider üyelere “Önceki hafta izlediğiniz video ile bu video arasında ne gibi farklılıklar gördünüz?” sorusunu sordu ve üyelerden paylaşım yapmalarını istedi. Üyelerden bazıları sağlıklı bir ilişkinin olduğunu; diğerleri ise önceki videolarda şiddet içeren davranışların olduğu görülürken bu videoda partnerlerin sağlıklı iletişim kurduklarını, birbirlerini her haliyle kabul ettiklerini, keyifli zaman geçirdiklerini,

birbirlerine destek olduklarını, birbirlerinin hayatını kolaylaştırdıklarını, birbirlerine alan yarattıklarını, saygı duyduklarını, sevgilerini hissettirdiklerini ifade ettiler. Bazı üyeler ise önceki oturumlarda izlenilen videolardan taban tabana zıt olduğunu belirttiler.

Lider daha önceden hazırlamış olduğu “Sağlıklı İlişkiler” ve “Sağlıksız İlişkiler” başlıklı Ek G’de yer alan iki posteri tahtaya yapıştırdı. Daha sonra lider üyelerden bir torba içerisinde bulunan ve daha önceden hazırlanmış Ek J’de yer alan sağlıklı ilişkide partnerlerin birbirine karşı yaklaşımlarını belirten ifadeleri ve aynı şekilde sağlıksız ilişkilerde partnerlerin birbirine karşı yaklaşımlarını belirten ifadeleri her bir üyenin torbadan çekerek ifadeleri okuyup uygun postere yapıştırmasını istedi. Her bir üye birer kart çekti ve kartları posterlere yapıştırdı. Tüm üyeler kartları yapıştırdıktan sonra lider grup üyelerine sağlıklı bir ilişkide olması gereken becerilerden bahsetti. Tüm üyelerin oturum ile ilgili duygu ve düşüncelerini paylaşmasını istedi. Üyeler, bu oturumda sağlıklı bir ilişkinin nasıl olabileceğine yönelik bilgiler edindiklerini belirttiler. Romantik ilişkiler ile ilgili bireylerin bazı hatalı düşüncelere sahip olduklarından bahsettiler. İlişkilerin zorluklar yaşandıkça ve bu zorluklara tahammül ettikçe güçleneceğine yönelik hatalı düşüncelere sahip olduklarını daha sonra bu düşüncelerin partner ile sağlıklı iletişim kurdukça, birbirlerinin hayatına saygı gösterdikçe, hayatlarını kolaylaştırdıkça ve sevgilerini hissettirdikçe ilişkilerin güçleneceği gibi düşünceler ile yer değiştirdiğini ifade ettiler. Daha sonra lider üyelere “Çevrenizde veya ilişkinizde sağlıklı ilişkiler kuran bireylerin davranışlarını gözlemlemenizi ve not almanızı istiyorum bir sonraki oturumda gözlemlerinizi üzerine konuşacağız.” dedi. Ev ödevleri verildikten sonra üyeler tarafından oturum özetlendi ve lider oturumu sonlandırdı.

2.8.3.4. Oturum Olumlu Özelliklerimi ve Başarılarımı Fark Ediyorum

Lider grup üyelerinden bir önceki oturum ile ilgili neler hatırladıklarını sordu. Üyeler sağlıklı ve güvenli bir ilişkide nelerin olduğuna dair izlenilen videodan örnekler verdiler. Üyeler videodaki partnerlerin ilişkilerine dair dikkatini çeken durumlardan bahsettiler. Bazı üyeler partnerlerin birbirlerine destek olduğu anları belirtirken bazıları birbirlerine karşı sevgilerini hissettirdiklerini, iletişimlerinin güçlü olduğu ve hayatlarını kolaylaştırdıklarına dair bazı sahnelerden örnekler verdiler. Üyelerden

paylaşımları alındıktan sonra lider üyelere “Bir önceki oturumda sizlerden sağlıklı ve güvenli flört ilişkisine sahip bireylerin davranışlarını gözlemlemenizi ve not almanızı istemiştim. Hangi davranışlar dikkatinizi çekti?” sorusunu sordu ve üyelere paylaşım yapmalarını istedi. Üyeler çevrelerinde sağlıklı ilişkiye sahip olan çok az kişinin olduğundan bahsettiler. Üyelerden biri çevresinde yalnızca bir arkadaşının sağlıklı bir ilişki yaşadığını söyledi. Arkadaşının partneriyle bir sorun yaşadıklarında tartışma sürecini iyi yönettiklerini, birbirlerini eleştirmeden, yargılamadan ve suçlamadan dinlediklerini, sorunu anlamaya çalıştıklarını ve bu şekilde çözüm yöntemi bulduklarını söyledi.

Daha sonra lider üyelere torbayı göstererek “Bu gördüğünüz elimdeki torbanın içerisinde romantik ilişkilerde partnerlerin kimi zaman birbirlerine karşı sergilediği davranışların bulunduğu durum kartları var. Sizlere bu durumlardan bazılarını okuyacağım ve her bir durum üzerinde düşüneceğiz.” dedi. Lider Ek K’da yer alan durum kartlarından birini seçti ve kartta yazan durumu üyelere okudu “Partnerimin konuştuğu kişiler ile olan mesajlarını okumak isterim.” Lider üyelere “Sizce bu durumun sebepleri neler olabilir?” sorusunu sordu. Üyeler bu istekte bulunan partnerin öz-saygısının düşük olabileceğini, kıskanç ve şüpheli olabileceğini söylediler. Bu sebeple partnerinin mesajlarını görmek istediğini belirttiler. Üyelerden alınan cevaplardan sonra lider diğer durum kartını okudu. “Partnerim karşı cinsten olan arkadaşım ile görüşmemden rahatsız olur.” Lider üyelere “Sizce bu durumun sebepleri neler olabilir?” sorusunu sordu. Üyeler bu durumun da partnerlerin birbirlerine güvenmemesinden ya da kendilerine güvenmemelerinden kaynaklanabileceğini belirttiler. Üyelerden alınan cevaplardan sonra lider diğer durum kartını okudu. “Partnerim sürekli benimle vakit geçirsün isterim.” Lider üyelere “Sizce bu durumun sebepleri neler olabilir?” sorusunu sordu. Üyeler partnerlerin sosyal desteklerinin yetersiz olabileceğini, diğerleriyle ilişki kurmakta zorlandıkları veya diğerleriyle ilişki kurmak için yeterli özgüvene sahip olmadıkları sebebiyle partnerlerin bu tarz davranışlar sergileyebileceğini belirttiler. Üyelerden alınan cevaplardan sonra lider bir başka durum kartını okudu. “Partnerim sık sık ona ilgi göstermediğimden yakınır.” Lider üyelere “Sizce bu durumun sebepleri neler olabilir?” sorusunu sordu. Üyelerden biri sık sık ilgi isteyen birinin aslında kendisi ile ilgili öz değerinin düşük olabileceği

ve karşısındaki insanın ilgisi ile o değer eksikliğini giderebileceğini, bu sebeple partnerinden sürekli ilgi isteyebileceğini ifade etti. Bir başka üye ise sosyal desteklerinin yetersizliği sebebiyle onlardan sağlayacağı tatmini sürekli olarak partnerinden isteyebileceğini belirtti. Diğer üyelere çoğunlukla kıskançlık sebebiyle partnerinin ilgisinin ve odağının onda olmasını isteyebileceğini söyledi. Üyelerden alınan cevaplardan sonra lider bir diğer durum kartını okudu. “Partnerim sosyal medya hesaplarımı kontrol etmek ister.” Lider üyelere “Sizce bu durumun sebepleri neler olabilir?” sorusunu sordu. Üyeler kıskançlık, özgüven eksikliği ve ilişkiye olan güvenin eksikliği gibi cevaplar verdi. Lider üyelere aldığı cevaplardan sonra diğer durum kartını okudu. “Partnerim arkadaşlarım ile bulduğumda sık sık arar ve mesaj atar.” Lider üyelere “Sizce bu durumun sebepleri neler olabilir?” sorusunu sordu. Üyelerden biri bu tarz durumlarda arkadaşının partnerinin birbirine doğruyu söyleyip söylemediğini anlamak amacıyla veya o an ne yaptıklarını bilmek amacıyla sürekli aradıklarını hatta gittikleri yerlerden fotoğraf istediklerini söylediler. Bu davranışın sebeplerinin ne olabileceğine dair kıskançlık, güvensizlik, düşük öz-saygı gibi cevaplar verdiler. Lider üyelere alınan cevaplardan sonra diğer durum kartını okudu. “Partnerimin diğer insanlarla iletişimde bulunabileceği (kulüp, etkinlik, aktivite vs.) yerlerde olmasından rahatsız olurum.” Lider üyelere “Sizce bu durumun sebepleri neler olabilir?” sorusunu sordu. Üyeler bu davranışlarda bulunan bireylerin partnerlerini sosyal anlamda izole etmelerini sağlamak, partnerini kendine bağımlı hale getirmek, ilişkisine ve kendisine olan güven eksikliği, partnerin kendisini hayatının merkezine koymasını ve odak noktası olmayı istemek gibi nedenlerden dolayı gerçekleştirdiklerini söylediler.

Üyeler paylaşımlarını yaptıktan sonra lider üyelere “Tüm bunlardan anlaşılacağı gibi kıskançlık, partneri sürekli kontrol etme, kısıtlama gibi davranışlar bireylerin düşük öz-saygıya sahip olmasından kaynaklanabilir. Dolayısıyla ilişki içerisinde olan partnerlerin öz-saygı düzeylerinin düşük olması duygusal/psikolojik ve sosyal flört şiddetine neden olabilmektedir. Öz-saygısı düşük düzeyde olan partner, partnerini arkadaşlarından veya yakın çevresinden soyutlamak ister, tüm zamanını partnerine ayırır ve partnerinden de bunu yapmasını bekler. Kişisel sınırlara dikkat etmez ve partnerine onun bir parçasıymış gibi davranır. Partnerinin romantik ilişkisi

dışında kendine ait bir hayatının olmadığını düşünerek ona sahip olmak, ait olmak, her davranışını kontrol etmek ve kısıtlamak gibi çeşitli girişimlerde bulunur. İlişkilerde bu bir şiddettir. İlişkilerde şiddetin ortaya çıkmaması için partnerlerin öz-saygı düzeylerinin yüksek olması gerekir. Peki, öz-saygımızı artırmak için neler yapabiliriz?” der ve üyelerin paylaşım yapmaları istedi. Üyelerden bazıları öz-saygıyı, kendini tüm yönleriyle kabul etmek, kendine güvenmek, kendine yönelik olumlu algı olarak açıkladılar.

Lider üyelere “Öz-saygı bireyin kendine yönelik algısının ne kadar olumlu olduğu, başarılarına ne kadar odaklandığı, yeteneklerinin ne düzeyde farkında olduğu, kendini ve başkalarını ne kadar takdir ettiğidir. Sizler kendi yaşamınızı düşündüğünüzde neleri başardınız?” sorusunu sorarak üyelerin güçlü yanları üzerine düşünmelerini istedi. “En son ne zaman kendinizi takdir ettiniz?” sorusunu sordu ve üyelerden paylaşım yapmalarını istedi. Üyelerden biri kendisini hiç takdir etmediğini, bir başka üye ise sürekli takdiri dışardan beklediğini ve diğerlerinin onayının önemli olduğunu ifade etti. Daha sonra lider Ek L’de yer alan ağaç resminden oluşan kağıtları üyelere dağıttı. “Sizlere dağıttığım kâğıtlarda kökleri olan bir ağacın olduğunu görüyorsunuz. Şimdi sizlerde bu ağacın her bir köküne kendinizle ilgili olumlu gördüğünüz özelliğinizi, yeteneğinizi ve hayattaki başarılarınızdan birkaçını yazmanızı istiyorum.” dedi ve üyelerin etkinliği tamamlamaları için süre verdi. Her üye bitirdikten sonra lider üyelerin paylaşım yapmalarını istedi. Üyelerden biri duygularını ifade ederken resim yapma yeteneğinden faydalandığını ve bu şekilde kendisini daha iyi ifade ettiğini, ailesiyle çok farklı görüşlere sahip olmasına rağmen belirlediği hedefleri ve planlarını gerçekleştirdiğini, kararlı ve pes etmeyen biri olmasının onun güçlü yönlerinden olduğunu söyledi. Diğer bir üye korumacı ve baskıcı bir aile sahip olmasına rağmen uzun süredir tek başına gerçekleştirmek istediği hayalini gerçekleştirdiğinden ve bu durumun onun hayatında önemli bir başarı olduğundan bahsetti. Bir başka üye ise kendisine zarar veren insanları hayatından çıkarmakta zorlandığını ancak son zamanlarda kendisine duygusal ve psikolojik açıdan zarar verdiğini belirten flörtü ile toksik ilişkisini bitirdiğini ve bu durumun onun için büyük bir başarı olduğunu ifade etti. Bir diğer üye ilk okuduğu bölümü ailesinin isteği üzerine okuduğunu ancak daha sonra kendisine uygun olmadığını düşünerek o

bölümü bırakıp ilgisi olan bir bölüme başladığını söyledi. Üye verdiği kararlardan vazgeçebilmenin güçlü yönlerinden biri olduğunu belirtti.

Lider üyelere “Ağaçlar kökleriyle topraktan aldıkları nem ve mineraller sayesinde büyür ve gelişir. Tıpkı bizlerde ağaçlar gibi olumlu özelliklerimizin farkında olarak, yeteneklerimizi kullanarak, kendimizi değerli hissederek yaşamımızda çeşitli başarılarla ulaşıyoruz ve bizler başarılarla ulaştıkça öz-saygımız da artar. Öz-saygımızın artması da romantik ilişki içerisinde bulunduğumuz kişiler ile daha sağlıklı ve güvenli ilişkiler kurmamızı sağlar” dedi. Lider ev ödevi olarak üyelerin bir haftalık süreç içerisinde kendilerini değerli hissettikleri anları ve kendileri ile ilgili olumlu düşünceleri not almalarını istedi. Tüm üyelerin oturum ile ilgili duygu ve düşüncelerini söylediler. Bir üye hayatında gerçekleştirdiği pek çok başarısı olduğunu ancak çevresinden takdir görmediği için gerçekleştirdiği şeyleri başarı olarak görmediğini fark ettiğini söyledi. Diğer bir üye kendini yeterince takdir etmediğini ifade etti. Üyelerin çoğu kendi başarılarının farkında olmadıklarını ancak kendileriyle ilgili başarısız oldukları anları çok iyi hatırladıklarını fark ettiklerini söylediler. Daha sonra üyeler tarafından oturum özetlendi ve lider oturumu sonlandırdı.

2.8.3.5. Oturum: Öfkemi Kontrol Ediyorum

Lider grup üyelerine bir önceki oturum ile ilgili neler hatırladıklarını sordu. Üyelerden biri romantik ilişkilerde şiddetin ortaya çıkmasının sebeplerinden biri olan düşük öz-saygıdan bahsedildiğini söyledi. Bir başka üye ise bireylerin güçlü yanları üzerine konuşulduğunu söyledi. Üyelerden biri olumsuz özelliklerini kolayca belirleyebiliyorken, güçlü yanlarını bulma konusunda zorluk yaşadığını söyledi. Üyelerden paylaşımları alındıktan sonra geçen oturumun ev ödevi üzerine konuşuldu. Lider üyelere “Geçen oturumda sizlerden bir haftalık süreç içerisinde kendinizi değerli veya başarılı hissettiğiniz anlarda ayna karşısına geçip kendinizi takdir etmenizi istemiştım. Kimler deneyimlerini paylaşmak ister?” sorusunu sordu ve üyelerden paylaşım yapmalarını istedi. Üyelerin çoğu kendilerini takdir etmenin onlara iyi hissettirdiğini ifade ederken bir üye kendisini değerli veya başarılı hissettiği bir durum yaşamadığını söyledi.

Lider grup üyelerine ilişkilerde yaşanan öfke sonucunda ne gibi davranışların ortaya çıktığını sordu ve üyelere paylaşım yapmalarını istedi. Üyeler psikolojik, fiziksel ve cinsel şiddet türlerinin ortaya çıkabileceğini söylediler. Daha sonra lider grup üyelerine “Romantik ilişkilerde partnerlerin kimi zaman birbirlerine karşı öfkelenmelerini fark ederiz. Öfkelenmek, sağlıklı bir ilişkide yaşanması gereken bir duygu ancak partnerler hissettikleri öfke duygusunu sağlıklı bir şekilde, işlevsel yöntemler kullanarak ifade edemediklerinde ilişki içerisinde çeşitli şiddet türleri yaşanabiliyor. Dolayısıyla hissedilen öfkeyi daha işlevsel yöntemler ile dışa vurmak veya ifade etmek sağlıklı bir ilişki süreci için önemlidir.” dedi. Daha sonra lider üyelere “Sizlerden en son öfkelendiğiniz anı hatırlamanızı istiyorum. Öfkeliyken bedeninizde neler oluyor? Öfkeliyken nasıl konuşuyorsunuz? Öfkeliyken yüzünüz nasıl bir şekil alıyor? Öfkeliyken zihninizden neler geçiyor?” sorularını sordu ve üyelere cevap vermelerini istedi. Üyelerden biri ses tonunun yükseldiğini söylerken bir başka üye yüzünün kızardığını ve kalbinin çok hızlı çarptığını ifade etti. Bir diğer üye öfkeliyken o anki durumu zihninde daha da felaketleştirdiğini ifade etti.

Daha sonra lider “Gördüğünüz gibi öfkelendiğimizde bedenimizde olumsuz birtakım tepkiler ortaya çıkıyor. Farkında olmadan ya da olarak verdiğiniz bu olumsuz tepkiler aslında partneriniz ile iletişiminizi de olumsuz yönde etkiliyor.” dedi. Lider üyelere “Şimdi sizlere romantik ilişkilerde gerçekleşen bazı olaylar okuyacağım. Bu olaylara sizin tepkinizin ne olacağını düşünmenizi istiyorum.” dedi ve Ek M’de yer alan örnek olay kartlarını okudu ve üyelerin olaylar üzerine düşüncelerini daha sonra da paylaşım yapmalarını istedi. Üyelerin çoğu okunan olaylara öfkelenenlerini dile getirirken bazıları doğrudan ilişkilerini bitireceklerini söylediler. Üyeler düşüncelerini paylaştıktan sonra “Şimdi sizlerle bu olaylara karşı duygularınızı kontrol etmenizi sağlayacak bir etkinlik yapacağız.” dedi ve lider *Kırmızı Buton* etkinliğini anlattı.

Kırmızı Buton: Lider üyelere zihinlerinde bir kırmızı buton hayal etmelerini istedi. Lider üyelere “Şimdi sizlere kartlarda yazan bir olayı okuyacağım. Uzun zamandır kendinizle baş başa kalıp kafa dinlemediniz. Bu hafta sonu evde sessizce dinlenmek ve kendinize bir çeki düzen vermek istiyorsunuz. Ancak partneriniz, sizi arayıp “canım sıkılıyor, hadi bowlinge gidelim” dedi. Siz gitmek istemediğinizi söylediğinizde de ısrarcı davrandı. Siz de öfkelenediniz. Şimdi hayal ettiğiniz o kırmızı

butona basın. Öfkenizin yatıştığını hayal edin. Birkaç kez nefes alıp verin. Öfkenizin dindiğini hissedin. Öfkelenmenize neden olan şey neydi? Sizi rahatsız eden şey neydi? Bununla ilgili düşünceniz ne?” sorularını sordu ve üyelere paylaşım yapmalarını istedi. Bir üye ısrarcı davranmasının sebeplerini sorgulayacağını söyledi. Daha fazla ısrar etmesi durumunda kendisinin öfkeleneyeceğini belirtti. Bazı üyeler bu durumun onları öfkelenmeyeceğini ve partnerinin bu teklifini kabul edeceklerini söylediler. Bir üye ise partnerinin bu durumda bencilce davrandığını, kendisinin düşüncelerini önemsemediğini ve bunun sonucunda da değersiz hissedeceğini belirtti.

Lider üyelere “Öfke anında zihnimizden geçirdiğimiz olumsuz düşünceler giderek öfkemizin artmasına ve zarar verici davranışlarda bulunmamıza sebep olabilir. Böyle anlarda hayal ettiğiniz kırmızı butonu düşünün ve öfkelendiğiniz anda zihninizde canlanan olumsuz düşünceleri durdurmak için kırmızı butona basın. Düşüncelerinizin durduğunu fark edin. Derin nefes alarak sakinleştiğinizi hissedin. Şimdi ise o an zihnimizden geçen işlevsel olmayan olumsuz düşünceleri işlevsel olan, daha olumlu düşünceler ile değiştirirsek hissettiğimiz öfke duygusunu azaltabiliriz. Böylece partnerimiz ile daha sağlıklı iletişim kurabiliriz.” dedi.

Lider daha sonra üyelere Ek N’de yer alan düşünce kartlarını dağıttı. Lider üyelere “Şimdi sizlere bir olay daha okuyacağım ve buna göre sizlere dağıttığım kartlardan da anlaşılacağı gibi öncelikle yaşanan olayı sonra bu olaya ilişkin düşüncenizi sonrasında bu düşüncenin sizde yarattığı duygunun ne olduğunu ve bu duygunun sonucunda nasıl davrandığınızı yazmanızı istiyorum.” dedi ve bir olay kartı seçip okudu. “Partneriniz sizin düşüncenizi sormadan ortak zamanınızı kendi isteğine göre planlıyor. Onun planlarına uymazsanız da alınıyor, kavga veya sorun çıkartıyor.” Lider üyelere “Buradaki olay nedir? Partnerinizin bu davranışlarıyla ilgili ne düşünüyorsunuz? Bu düşünceler sizlere ne hissettirir?” sorularını sordu ve üyelere paylaşım yapmalarını bekledi. Üyelerden biri bu durum karşısında partnerinin kendisini önemsemediğini düşüneceğini ve kendisinin bu ilişkideki yerini sorgulayacağını söyledi. Bir başka üye bu durumda partnerinin yaptığı davranışı bencilik olarak göreceğini belirtti. Diğer bir üye ise partnerinin bu durumda kendisini ilişki içerisinde yok saydığını, fikir, düşünce ve yaşamına saygı göstermediğini düşüneceğini söyledi. Üyelerin çoğu bu düşünce sonucunda öfkelenip tartışacaklarını

belirtirken bazı üyeler ilişkiyi hiç düşünmeden sonlandırabileceklerini dile getirdi. Daha sonra lider üyelerden bu işlevsel olmayan olumsuz düşüncelerini işlevsel olan düşünceler ile değiştirmelerini istedi. Bir üye böyle bir durumda belki de partnerinin sürekli planlar yaparak kendisi ile daha keyifli vakit geçirmeye çalışıyor olabileceğini söyledi. Lider bu düşüncenin kendisine ne hissettirdiğini sordu ve üye öfkelenmediğini daha sakin olduğunu belirtti. Lider üyeye bu duygu sonucunda nasıl davranacağını sorduğunda ise üye bu tarz planları yapmasındaki asıl amacı anlamak için partneri ile konuşacağını söyledi. Üyelerin her biri işlevsel olmayan düşüncelerini işlevsel düşünceler ile yer değiştirdiğinde onlarda daha olumlu ya da nötr duygular hissettirdiğini ve çözüm odaklı davranışlar sergileyebildiklerini fark ettiler.

Daha sonra lider üyelerden olay anında yaşadıkları öfke duygusunu şiddete dönüştürmeden kontrol etmelerini sağlayacak aktivitelerin yer aldığı bir liste oluşturmalarını istedi. Üyelere Ek O'da yer alan “*Aktivite Listem*” adlı boş listeleri dağıttı ve lider üyeler ile bu listeye öfkeli hissettiklerine ne gibi aktiviteler yaparak öfkelerini kontrol edebilecekleri üzerine konuştu. Üyelerden bazıları öfkelendikleri anlarda daha çok müzik dinleme, yürüyüş yapma, başka biri ile konuşma, duş alma, defter karalama veya düşüncelerini o an yazıya dökme gibi aktiviteler yaptıklarını söylediler. Listeler tamamlandıktan sonra üyelere bir hafta içerisinde öfkelendikleri olaylar ile karşı karşıya kaldıklarında bu listelerdeki aktiviteleri ev ödevi olarak yapmalarını istedi. Lider oturumu özetledi ve oturumu sonlandırdı.

2.8.3.6. Oturum: Sağlıklı İletişim Kuruyor ve Duygularımı İfade Ediyorum

Lider grup üyelerinden bir önceki oturum ile ilgili neler hatırladıklarını sordu. Üyeler, romantik ilişkilerde partnerlerin hissettikleri öfke duygularını kontrol altında tutmak için yapılan etkinliklerden bahsetti. Bir üye *Kırmızı Buton* etkinliğini kısaca anlattı. Bir üye hatalı düşüncelerden bahsetti ve bu hatalı düşünceleri işlevsel düşünceler ile nasıl yer değiştirebileceğini anlattı. Bazı üyeler ise her zaman bu kadar kontrollü olmadıkları durumlarda yapabilecekleri aktivitelerin yer aldığı aktivite listelerini hatırladıklarını söyledi. Daha sonra lider önceki oturumun ev ödevi üzerine üyelerden paylaşım yapmalarını istedi. Lider üyelere “Geçen oturumda sizlerden bir haftalık süreçte sizi öfkeliendiren olaylar karşısında listenizdeki çözüm yollarından

birini uygulamanızı istemiştim. Kimler deneyimlerini paylaşmak ister?” sorusunu sordu ve üyelerden paylaşım yapmalarını istedi. Üyelerden bazıları aktivite listelerinde yer alan aktivitelerin çoğunu yaptıklarını söylediler. Bazı üyeler ise bu süreçte onları öfkeliendiren bir olay yaşamadıklarını belirttiler.

Lider grup üyelerine “Daha önce romantik ilişki yaşayan çiftleri gözlemlemiştiniz nasıl bir iletişime sahiplerdi? İletişim kurarken nelere dikkat ediyorlardı?” sorularını sordu ve çiftlerin bazı iletişim hatalarına dikkat çekmeye çalıştı. Üyelerden birkaçı daha önce izledikleri sağlıklı ve güvenli ilişkiye dair olan videoda partnerlerin iletişim kurarken birbirlerine karşı temasta bulduklarını belirttiler. Bazı üyeler partnerlerin birbirlerini dinlediklerini, sevgilerini hissettirdiklerini ve duygularını paylaştıklarını ifade ettiler. Bazı üyeler ise flört ilişkilerinde yaşanan şiddet ile ilgili videolarda partnerlerin birbirlerine karşı suçlayıcı, yargılayıcı konuşmalar yaptığını ifade etti.

Lider daha sonra grup üyelerine etkili iletişimde önemli bazı etmenler ile ilgili bilgi verdi. Lider üyelere “Sizlerin partnerler arasındaki iletişimin bir ilişkide sağlıklı bir ilişkinin temeli olabileceği gibi şiddet içeren durumların ortaya çıkmasına neden olabiliyor. Flört ilişkilerinde şiddeti önlemek için partnerlerin birbirleri ile sağlıklı iletişim kurmaları gerekiyor. Bunun için iletişimin nasıl bir süreç olduğunu ve nelere dikkat edilmesi gerektiğini bilmemiz gerekiyor. Sağlıklı bir iletişim, romantik ilişkilerde partnerlerin sağlıklı ve güvenli bir ilişkiye sahip olmaları için önemli faktörlerden biridir. İletişim dinleme, sözsüz iletişim ve konuşma olmak üzere birden fazla boyutu içermektedir. Dinleme, bireyin partneri tarafından kabul edildiğini ve varlığının onaylandığını hissetmesini sağlar. Dinlenildiğini düşünen birey aynı zamanda önemsendiğini ve kendisiyle ilgilenildiğini hisseder. Böylelikle dinleme, ilişki içerisinde partnerlerin öz-saygılarının artmasını da sağlamaktadır. Bununla birlikte dinleme sürecinde dinleyen kişi kendi yargı ve yorumlarını dahil etmeden geri bildirim verdiğinde partneri bu geri bildirim karşısında anlaşıldığını hisseder. Böylece ilk olarak sağlıklı iletişim kurmanın temelleri atılmış olur. İletişimin diğer bir boyutu olan sözsüz iletişim de oldukça önemlidir. İletişim kurarken partner ile göz teması kurmak, onun duygularına uygun jest ve mimikler kullanmak ve beden duruşunun partnere doğru olması sözsüz iletişimin önemli bir parçasıdır. İletişimin diğer önemli

bir boyutu ise konuşmadır. Konuşma boyutunda partnerlerin ben dilini kullanmaları sağlıklı bir iletişim açısından oldukça önemlidir.” dedi.

Lider üyelere konuşma boyutunda sen dili ve ben dilini açıklamak amacıyla bir örnek olay sundu. Lider örnek olayı “İlişki içerisinde buluşma mekânlarını sürekli aynı partnerin belirlemesi ve diğer partnerin isteklerinin önemsenmemesi” olarak ifade etti. Daha sonra lider üyelere sözünün önemsenmediğini düşünen partnerin kendisini şu şekilde ifade ettiğini düşünelim “Hep senin istediğin oluyor zaten. Sen hiç benim düşüncelerimi önemsemiyorsun. Hep senin isteklerin, hep senin düşüncelerin önemli. Bu sefer benim istediğim yere gidiyoruz.” Bu cümle sizlere ne hissettiriyor? Bu cümle partneriniz tarafından size söylense nasıl hissedersiniz ve ne yapmak istersiniz?” sorularını sordu ve sen dilinin özelliklerini üyelere fark ettirdi. Üyelerin çoğu bu cümlelerin suçlu hissettirdiğini belirtti. Bazı üyeler savunmaya geçtiğini ve kendilerini haklı çıkarmaya çalışacaklarını söyledi. Üyeler bu cümlelerin yargılayıcı, suçlayıcı, eleştirel ve kişi odaklı olduğunu ifade ettiler. Lider bu paylaşımlardan hareketle sen dilinin özelliklerinden bahsetti.

Lider daha sonra bu sorunun şu şekilde ifade edildiğini düşünelim dedi ve “Buluşma mekânlarımıza sürekli senin karar veriyor olman, bana kendi fikir ve zevklerimin değersiz olduğunu hissettiriyor. Bu ilişkide kendimi önemli ve değerli hissetmem için benim fikirlerimi ve isteklerimi de dikkate alırsan sevinirim.” Bu cümle sizlere ne hissettiriyor? Sizce nasıl bir cümle? Bu cümle partneriniz tarafından size söylense nasıl hissedersiniz ve ne yapmak istersiniz?” sorularını sordu ve ben dilinin özelliklerini üyelere fark ettirdi. Üyeler bu cümlelerin daha yapıcı olduğunu belirttiler. Bazı üyeler yargılanmadığını ve suçlu hissettirmediğini söylerken; bazıları bu cümlede duygularında dile getirildiğini ve bunun bireylere iyi hissettireceğini ifade etti.

Lider “Sen dilini kullanarak kurduğumuz iletişim bizi karşımızdaki kişiye karşı eleştiren, yargılayan, suçlayan biri olarak gösterir. Bu sebeple karşımızdaki kişi de savunmaya geçer ve sağlıklı bir iletişim kurmak giderek güçleşir. Ancak ben dili ise iletişimde daha çok yaşadığımız problemin bize neler hissettirdiği üzerine kurulan cümlelerdir. Ben dilinde yaşanan problem üzerine konuşulur; sen dilinde ise şahıslar odak noktasıdır. Dolayısıyla sen dili ile kurulan cümleler daha kırıcı, suçlayıcı ve

yargılayıcıdır. Ben dilinde ise probleme ilişkin duygular ve bireylerin olmasını istedikleri şeyler üzerine konuşulmaktadır.” dedi.

Lider sen dili ve ben dili arasındaki farkları anlattı ve ben dilinin nasıl kullanılacağına dair bilgiler verdi. Lider öncelikle tahtaya “Yaşanılan Olay + Olaya İlişkin Duygum+ Olmasını İstediyim Şey= Ben Dili” formülünü yazdı. Üyelere “Ben dili kullanırken öncelikle yaşanılan problem ifade edilmelidir. Daha sonra birey yaşanılan bu problemin onda hissettirdiği duyguları ifade etmelidir ve en sonunda da bu probleme ilişkin olmasını istediği şeyi belirtmelidir. Böylelikle kişi karşısındakini yargılamadan, suçlamadan ve eleştirmeden hem duygularını hem de olmasını istediği şeyleri ifade edecektir.” dedi.

Lider üyelere “Şimdi sizlerden flört ilişkilerinde şiddetin ortaya çıkmasına neden olabilecek bir olay düşünmenizi istiyorum. Daha sonra ikili gruplar halinde öncelikle bir üyenin düşündüğü olayı söylemesini daha sonra diğer üyenin bu problemi ben dili kullanarak ifade etmesini istiyorum. En sonunda roller değişecek.” dedi. Tüm üyeler bunu gerçekleştirene kadar rol oynama devam etti. Altınay’ın (2019, s.114) Rol Oynama etkinliğinin sonunda üyeler ile ben dilini kullanmanın hissettirdiği duygu ve oluşturduğu düşünceler üzerine paylaşımda bulundular. Daha sonra bir başkasının kendileri ile kurdukları iletişimde ben dilini kullanması onlarda hangi duygu ve düşünceleri uyandırdığı üzerine paylaşımda bulundular. Grup üyelerinden biri olay olarak partnerinin kendisine vakit ayırmayıp hep arkadaşlarıyla vakit geçirmesini ve bu sürede aramalarına ve mesajlarına cevap vermemesini olay olarak belirtti. Üyelerden biri ilk olarak bu durumu sen dili ile ifade etti ve partneri kendisini suçlu hissettiğini ve bunun çok kötü bir his olduğunu ifade etti. Daha sonra ben dili ile ifade ettiğinde partneri kendisini suçlu hissetmediğini ve ne yapması gerektiğini anladığını söyledi. Ben dilini kullanan üye de kendisini daha iyi ifade edebildiğini ve hislerini dile getirebildiğini söyledi. Bir başka ikili grup ise ilişkide önemli günlerin unutulmasını olay olarak belirlediler. İlk önce grup üyelerinden biri bu olayı sen dili ile ifade etti. Partneri sen dilinin kullanımını karşısında kendisini çok kötü bir insanmış gibi hissettiğini dile getirdi. Bu his onu rahatsız ettiği için hemen savunmaya geçmek istediğini ve bahaneler düşünmeye başladığını söyledi. Daha sonra sen dilini kullanan üye olayı ben dili ile ifade etti. Bu durumda partneri hem kendisini kötü bir insan

olarak görmediğini, onu anlamaya çalıştığını ve bir daha onu üzmemek için ne yapması gerektiğini anladığını belirtti. Daha sonra lider üyelere sen dili ve ben dilinin konu alındığı oturum ile ilgili duygu ve düşüncelerini paylaşmalarını istedi. Üyelerden bazıları ben dilini kullanarak olayı ve yaşanan duyguyu daha iyi anlayabildiklerini ifade etti. Bazı üyeler ise olay karşısında bazı partnerlerin daha olumsuz tepki verebileceğini söyledi.

Lider grup üyelerine “Bu haftaki ev ödevinizde bir haftalık süreç içerisinde öfke duyduğunuz bir durumla karşılaştığınızda öfkenizi kontrol etmek ve sakinleşmek için belirlediğiniz aktivitelerden birini seçip uygulamanızı ve sakinleştikten sonra ben dilini kullanarak yaşadığınız durumu ifade etmenizi istiyorum.” dedi. Lider kısa bir özet ile oturumu sonlandırdı.

2.8.3.7. Oturum: Sorunlarımı Uygun Bir Şekilde Çözebiliyorum

Lider grup üyelerinden bir önceki oturum ile ilgili neler hatırladıklarını sordu. Üyelerden biri partneri ile nasıl sağlıklı iletişim kurabileceklerini öğrendiğini söyledi. Başka bir üye ben dilini nasıl kullanabileceğini öğrendiğini belirtti. Diğer bir üye ise göz teması kurma, beden duruşu ve jest ve mimiklerin partneri ile iletişim kurarken önemli olduğunu hatırladığını söyledi. Bir üye dinleme, konuşma ve sözsüz iletişim ile ilgili öğrendiklerini rol oynama yöntemiyle uyguladıklarını ve herkesin ben dili kullanımı ile ilgili deneyimlerini paylaştığını söyledi. Lider üyelere paylaşımlarını aldıktan sonra bir önceki oturumun ev ödevi üzerine konuştu. Üyelere “Geçen oturumda sizlerden bir haftalık süreçte sizi öfkeliyen bir durumla karşılaştığınızda kendi çözüm yollarınızdan birini seçip uygulamanızı ve sonrasında ben dilini kullanarak yaşadığınız durumu ifade etmenizi istemiştik. Kimler deneyimlerini paylaşmak ister?” sorusunu sordu ve üyelere paylaşım yapmalarını istedi. Üyeler ben dilini kullanabilecekleri bir durumun yaşanmadığını belirttiler ancak iletişim kurarken ben dilini nasıl kullanacaklarını öğrendiklerini ve sözsüz iletişimde göz teması, beden duruşu, jest ve mimiklere dikkat ettiklerini söylediler.

Lider grup üyelerine “Sizce her zaman partneriniz ile uyumlu ve hoş vakit geçirmek mümkün mü? Partnerimiz ile çoğu zaman güzel vakit geçirecek de çeşitli nedenlerden dolayı zaman zaman anlaşmazlıklar veya tartışmalar yaşayabiliriz. Bu

anlaşmazlıklar veya tartışmalar ilişki içerisinde partnerlerin bazen kendilerini çıkmazda veya çaresiz hissetmelerine ve yaşanan anlaşmazlık konusunda çözümsüz kalmalarına neden olabiliyor. Peki, sizler bir sorunu çözmek için neler yapıyorsunuz?” sorusunu sordu ve üyelere paylaşım yapmalarını istedi. Üyelerin çoğu yaşadıkları tartışmaları konuşarak çözdüğünü söyledi. Bir üye sorunlarını yazarak çözmeye çalıştığını belirtti. Başka bir üye ise sorunu çözmediğini görmezden geldiğini söyledi. Bir diğer üye ise tartışma ya da sorun yaşadığı kişi ile arasına duvar ördüğünü ifade etti.

Tüm üyeler paylaşım yaptıktan sonra lider üyelere Altınay’ın (2019, s.192) *Kördüğüm* etkinliğini anlattı. Lider üyelere “Şimdi hep birlikte bir oyun oynayacağız. Bu oyunun adı *Kördüğüm*. Bu oyunda ilk yapmamız gereken öncelikle bir daire oluşturmak. Şimdi sizlerden ayağa kalkmanızı ve bir daire oluşturmanızı istiyorum. Daire oluşturduktan sonra sizlerden sağ elinizi kaldırmanızı istiyorum. Sağ elinizle yanınızdaki üyeler hariç başka bir üyenin elini tutmanızı istiyorum. Herkes sağ eli ile diğer bir grup üyesinin elini tuttuktan sonra şimdi sol eliniz ile başka bir grup üyesinin elini tutmanızı istiyorum.” dedi ve üyeler el ele tutuşarak bir kördüğüm haline geldiler. Lider üyelere “Fark ettiyseniz bir grup olarak kördüğüm oluşturduk. Şimdi sizlerden bu düğümü nasıl çözebileceğinize dair düşünmenizi ve alternatif çözümler bulmanızı istiyorum.” dedi ve bir süre üyelerin düşünmelerine izin verdi. Lider üyelere buldukları alternatif çözümler arasından en uygun çözüm yöntemini nasıl gerçekleştireceklerini planlamalarını, daha sonra da bu planı uygulamalarını istedi ve grup üyeleri düğümü çözdüler. Lider üyelere “Bu düğümü çözmek için neler yaptınız? Düğümü çözerken neler hissettiniz?” sorularını sordu. Üyelerden biri bu kördüğümü çözmek için bir başka üyeden destek aldığını, iş birliği kurarak kördüğümü çözmeye çalıştığını söyledi. Bir başka üye ise kördüğümü kendi başına çözmeye çalıştığını ve nasıl bir strateji uygulayabileceğini düşündüğünü söyledi.

Lider üyelere “Romantik ilişkilerde partnerimizle birtakım problemler yaşayabiliriz. İlişkimizde bazı problemleri kolayca çözebiliyorken bazılarını ise çözmekte zorlanabiliyoruz. Çözmekte zorlandığımız karmaşık problemleri tıpkı kördüğüm etkinliğinde yaptığımız gibi daha detaylı bir şekilde irdeleyerek adım adım çözmeye çalışmak işimizi kolaylaştırabilir. Bu durumda problemi çözmeye konusunda

problem çözüme basamakları yaşadığımız problemi daha detaylı ele alarak adım adım çözmemize yardımcı oluyor.” dedi. D’Zurilla ve Goldfried’in (1971) beş basamaklı olan problem çözüme basamaklarından bahsetti. “Bir problemi çözmek için bazı durumlarda o problemi daha detaylı ele almak gerekir. Dolayısıyla bir problemi çözmek için aşama aşama bazı adımları uygulamamız gerekebilir. Örneğin partnerinizle ilişkinizde bir sorun yaşadığınızı fark ettiniz. Problem çözüme basamaklarına göre ilk önce bu sorunun ne olduğunu tanımlayın ve sorunu netleştirin. Sorunu netleştirdikten sonra bu problemi çözebilecek tüm çözüm yöntemlerini listeleyin. Belirlediğiniz tüm çözüm yöntemlerini uygunluğu açısından değerlendirin. Daha sonra aralarından en uygun yöntemi seçin. Bu yöntemi nasıl uygulamanız gerektiğini planlayın ve uygulayın. Bu durumda ilişkinizde karşılaştığınız bir problemi beş aşamada en uygun şekilde çözüme ulaştırabilirsiniz.” dedi ve problem çözüme basamaklarını özetledi.

Lider üyelere Ek P’de Durum 1 Kartında yer alan son zamanlarda partneriyle problem yaşayan bir kişinin ifadelerini okudu. Lider Durum 1 kartını okuduktan sonra üyelere “Şimdi okuduğum bu sorunu problem çözüme basamaklarına göre çözmeye çalışalım. Durum 1 kartındaki problem nedir? Problem ile ilgili çözüm yolları neler olurdu? Problemi çözmek için en uygun yol ne olurdu? Bu çözüm yolunu nasıl uygulardınız?” sorularını sordu. Üyelerden çoğu problemin partnerin sosyal anlamda kısıtlaması olarak görürken bir üye asıl sorunun partnerinin sosyal kısıtlamalarına başta izin vermesini sorun olarak gördüğünü belirtti. Durum 1 kartındaki sorunun partnerin sosyal anlamda kısıtlaması olarak belirlendi. Üyeler bu sorunu alternatif çözüm yöntemleri olarak ayrılmak, konuşmak, ben dili ile konuşmak, empati kurmasını sağlamak, aynı kısıtlamayı diğer partnerin de yapması gibi cevaplar verdiler. Üyeler bu yöntemleri değerlendirirken avantaj ve dezavantajlarını belirlediler ve en uygun yöntemin konuşmak olduğuna karar verdiler. Üyeler konuşmanın nasıl gerçekleştirilebileceğine dair plan yaptılar. Üyelerden bazıları öncelikle öfkelerini kontrol etmeleri gerektiğini söyledi. Bir diğer üye öfke kontrolünü sağladıktan sonra sakin bir ortamda konuşabileceklerini ifade etti. Başka bir üye konuşurken göz temasına, beden duruşuna, uygun jest ve mimiklerin ve ben dilinin kullanılmasına dikkat edilmesi gerektiğini söyledi. Üyeler tarafından çözüm yönteminin planlaması yapıldı ve bu plan

doğrultusunda uygulanabileceğini söylediler. Böylelikle örnek durumdaki problemi problem çözme basamakları kullanılarak çözüme ulaştırıldı.

Lider üyelere Ek R' de yer alan Problem Çözme Basamakları Formunu dağıttı ve “Şimdi sizlere başka bir durum okuyacağım ve bu durumu sizin problem çözme basamaklarını kullanarak çözüme ulaştırmanızı istiyorum.” dedi. Daha sonra Ek S'de yer alan Durum 2 kartını üyelere okudu. Üyelerin çözüm aşamalarını paylaşmaları istedi. Üyeler problemin partnerin olumsuz sıfatlar kullanması olarak belirledi. Daha sonra üyeler alternatif çözüm yöntemleri olarak konuşma, ayrılma, kısasa kısas yapma gibi cevaplar verdiler. Yöntemler değerlendirildiğinde ise en uygun yöntemin konuşma olduğuna karar verdiler ve konuşmanın nasıl gerçekleşmesi gerektiğini planlayıp çözüme ulaştılar.

Lider ve üyeler oturum ile ilgili duygu ve düşüncelerini paylaşarak oturumu özetlediler. Bir üye bu oturumda öğrendikleri problem çözme basamaklarının karşılaştıkları sorunları çözmeye işlevsel olabileceğini ifade etti. Bir başka üye de problem çözme basamaklarını kullanarak karşılaştığı problemleri çözebileceğini ifade etti. Lider ev ödevi olarak üyelere “Sizlerden bu hafta karşılaştığınız bir soruna karşı öncelikle öfkenizi kontrol etmenizi daha sonra bu problemi ben dili ile ifade etmenizi ve son olarak bu problemi problem çözme basamaklarını uygulayarak çözenizi istiyorum.” dedi ve oturum sonlandırıldı.

2.8.3.8. Oturum: Sonlandırma

Lider grup üyelerinden bir önceki oturum ile ilgili neler hatırladıklarını sordu. Üyelerden biri problem çözme basamaklarını öğrendiklerini söyledi. Başka bir üye problem çözme basamaklarının problemi tanımlama, tüm çözüm yöntemlerini listeleme, çözüm yöntemlerini değerlendirme, uygun yöntemi seçme ve uygulama aşamalarından oluştuğunu söyledi. Üyelerden paylaşımları alındıktan sonra bir önceki oturumun ev ödevi üzerine konuşuldu. Lider üyelere “Geçen oturumda sizlerden bir haftalık süreçte karşılaştığınız bir soruna karşı öncelikle duygularınızı kontrol etmenizi daha sonra bu problemi ben dili ile ifade etmenizi ve son olarak problemi problem çözme basamaklarını uygulayarak çözenizi istemiştin. Kimler deneyimlerini paylaşmak ister?” sorusunu sordu ve üyelerden paylaşım yapmalarını istedi. Üyeler bu

süreçte bir problem yaşamadıklarını dolayısıyla problem çözme basamaklarını kullanmadıklarını söylediler. Ancak üyeler bir sorunla karşılaştıklarında bu basamakları uygulayabileceklerini de ifade ettiler.

Üyeler paylaşımlarını yaptıktan sonra her bir oturumun özeti yapıldı ve lider üyelerin her bir oturum ile ilgili en çok dikkatlerini çeken durumları paylaşmalarını istedi. Lider üyelere “İlk oturumda, bir tanışma etkinliği ile başlamıştık. Tüm üyeler kendilerinde gördüğü olumlu ve olumsuz özelliklerden bahsetmişti. Bahsettiğimiz olumsuz özelliklerin romantik ilişkide partnerimiz ile bazı sorunlar yaşamamıza neden olabileceği üzerine konuşmuştuk. Daha sonra bir video izlemiştik ve bu videoda sizi rahatsız eden davranışları not almanızı istemiştik. Not aldığımız davranışlar flört ilişkilerinde partnerlerin birbirine karşı uyguladığı şiddet içeren davranışlardı. Buradan yola çıkarak flört şiddetinin ne olduğu, türleri ve flört şiddetinin yaşandığına dair ipuçları üzerine konuşmuştuk. Peki, bu oturumda sizlerin en çok dikkatinizi çeken neydi?” sorusunu sordu ve üyelere paylaşım yapmalarını istedi. Bir üye flört şiddeti türlerinden ısrarlı takip türünü ilk defa duyduğunu belirtti. Başka bir üye flört şiddeti ile ilgili konuşulanların aynı zamanda örnek video olarak izlemenin konuyu daha iyi anlamlandırmalarını sağladıklarını söyledi. Bir diğer üye videodaki partnerlerin birbirlerine yönelik davranışlarının dikkatini çektiğini ifade etti.

Lider üyelere “İkinci oturumda, gözlemlediğiniz flört ilişkilerinde partnerlerin birbirlerini kontrol etme, birbirleri üzerinde hakimiyet kurma, güç gösterme arzusunun şiddet içeren davranışların ortaya çıkmasına neden olabileceğinden bahsetmiştik. Partnerlerin karşı cinsi kıskanarak sosyal kısıtlamalar uygulamaya çalışmaları, partnerlerini sosyal çevresinden izole ederek kontrol etmeye çalışmaları ve ilişkide erkek partnerin daha baskın olmaya çalışmasının toplumsal cinsiyet rolleri ile ilişkisi üzerine konuşmuştuk. Daha sonra toplumun kadın ve erkeğin rol ve sorumluluklarına ilişkin algısını yansıtan medya içeriklerine değinmiştik. Çeşitli dizi ve film sahnelerinden kesitler izlemiştik. Daha sonra da romantik ilişkilerde şiddeti romantize eden ve toplum tarafından önemli ölçüde dinleyici kitlesine sahip olan şarkı sözlerini incelemiştik. Peki, sizlerin bu oturumda en çok ilginizi çek şey neydi?” sorusunu sordu ve üyelere paylaşım yapmalarını istedi. Üyelerin çoğu dizi ve film sahnelerinin dikkatini çektiğini ifade etti. Dizi ve film sahnelerinde şiddet içeren davranışlarının

normalleştiğini fark ettiğini ve bu oturuma katılmadan önce izlediği bazı sahneleri komik bulduğunu fark ettiklerini söyledi. Bir başka üye ise şarkı sözlerinde yer alan şiddeti romantize eden ifadelerin ele alındığı etkinliğin dikkatini çektiğini ifade etti. Üye daha önce dinlediği şarkılarda sözlerine odaklanmadığını ancak bu oturumdan sonra dinlediği şarkıların sözlerine odaklandığını söyledi.

Lider üyelere “Üçüncü oturumda, sağlıklı ve güvenli romantik ilişkileri ve sağlıksız ve güvenli olmaya romantik ilişkileri tanımaya çalışmıştık. Sağlıklı ve güvenli romantik ilişkiyi içeren animasyon kısa film izlemiştik. Bu kısa filmde yola çıkarak sağlıklı ve güvenli romantik ilişkinin özelliklerini belirlemiştik. Daha sonra da sağlıksız ve güvenli olmayan ilişkilerin özelliklerini belirlemiştik. Sağlıklı ve güvenli ilişkiye sahip olmak için kazanmamız gereken becerilerden bahsetmiştik. Sizin bu oturumda dikkatinizi çeken neler oldu?” sorusunu sordu ve üyelere paylaşım yapmalarını istedi. Üyelerden biri bu oturumda izlediği sağlıklı ve güvenli ilişkiye dair videoyu hatırladığını ve o videoda partnerlerin birbirleri ile olan iletişimlerinin dikkatini çektiğini ifade etti. Aynı zamanda romantik ilişkilerin izlenen videodaki kadar sorunsuz olamayacağını düşündüğünü belirtti. Başka bir üye bu oturumda sağlıklı bir ilişki ile sağlıksız bir ilişkinin özelliklerini net bir şekilde belirlendiği posterlerin hazırlanma sürecinin ilgisini çektiğini ifade etti.

Lider üyelere “Dördüncü oturumda, sizlere romantik ilişkide yaşanan karşı cinsi kıskanma, sosyal anlamda izole etme ve sınırlama gibi sorunlar okumuştum ve bu sorunların neden gerçekleştiğine dair konuşmuştuk. Sizler bu sorunların kıskançlık, güvensizlik, özgüven eksikliğinden kaynaklandığını söylemişsiniz. Daha sonra öz-saygının ne olduğundan ve partnerlerin öz-saygılarının romantik ilişkilerdeki etkisinden bahsettik. Kendisini olumlu olarak algılayan bireylerin daha sağlıklı ve güvenli ilişki kurabildiğini bu sebeple sizlerin de kendiniz ile ilgili olumlu özelliklerinizi, başarılarınızı ve yeteneklerinizi fark etmeniz için bir etkinlik yapmıştık. Sizlerde kendinizle ilgili olumlu olarak algıladığınız özelliklerinizden ve başarılarınızdan bahsetmişsiniz. Bu oturumda sizin en çok ilginizi çeken şey neydi?” sorusunu sordu ve paylaşım yapmalarını istedi. Bu oturumda üyelere biri kendisinin aslında yaşamında pek çok şeyi başardığını ancak çevre tarafından onaylanmadığı veya takdir edilmediği için başarılarını başarı olarak görmediğini fark ettiğini söyledi.

Bir başka üye ise geçmişte yaşadığı olumsuz deneyimlerle önemli ölçüde başa çıktığını fark ettiğini söyledi. Üyelerden bir diğeri kendisiyle ilgili tahmin ettiğinden daha fazla olumlu özelliklerinin ve başarılarının olduğunu fark ettiğini belirtti.

Lider üyelere “Beşinci oturumda, partnerlerin öfkelerini kontrol etmeleri amacıyla bazı etkinlikler yapmıştık. Kırmızı Buton etkinliği ile o an hissedilen duyguları ve zihinden geçen düşünceleri durdurmaya çalışmıştık. Daha sonra zihnimizden geçen işlevsel olmayan düşünceleri işlevsel düşünceler ile yer değiştirmesini sağlayacak etkinlikler yaptık. En sonunda da öfkelendiğimizde yıkıcı tepkiler vermek yerine uygulayabileceğimiz çeşitli aktivitelerin yer aldığı aktivite listeleri oluşturmuştuk. Peki, bu oturumda sizlerin dikkatini çeken neydi?” sorusunu sordu ve paylaşım yapmalarını istedi. Yapılan etkinliklerden yola çıkarak üyelere biri ilişkisinde öfkesini kontrol edebildiğini düşünürken aslında kontrol edemediğini ve daha yıkıcı tepkiler verdiğini fark ettiğini söyledi. Bir diğere üye farkında olmadan daha önce öfkesini kontrol etmek için bazı teknikleri denediğini söyledi. Üyelerden bazıları

Lider üyelere “Altıncı oturumda ise, romantik ilişkilerde partnerlerin iletişimlerinin öneminden bahsetmiştik. Partnerlerin birbirleriyle sağlıklı iletişim kurabilmesi için iletişim kurarken göz teması, jest ve mimikler, beden duruşu, ben dili kullanımına dikkat edilmesi gerektiğinden bahsetmiştik. Daha sonra ikişerli gruplar halinde romantik ilişkilerde ortaya çıkan bazı sorunlar belirleyip rol oynama çalışması yapmıştık. Bu oturumda sizin en çok dikkatinizi çeken şey neydi?” sorusunu sordu. Üyelerin çoğu bu oturumda rol oynama etkinliğinden keyif aldıklarını belirttiler. Üyelerden biri rol oynama etkinliğinde romantik ilişkilerde yaşanan klişe sorunların oturumda sen dili ve ben dili ile canlandırmanın kendisine farklı bir bakış açısı kattığını söyledi.

Bu oturumda 7. Oturumun özeti oturum başında yapıldığı için lider tarafından tekrar değinilmedi. Üyeler paylaşımlarını yaptıktan sonra lider üyelere “Burada gerçekleştirdiğimiz sekiz oturumdan edindiğiniz bilgi ve beceriler ile flört ilişkilerinde yaşanan şiddete yönelik bakış açınız ile ilgili neler değişti?” sorusunu sordu. Bir üye flört şiddeti ile ilgili yüzeysel bilgiye sahip olduğunu fark ettiğini ve bu oturumlarda flört şiddetine yönelik daha detaylı bilgi edindiğini ifade etti. Bir başka üye ise flört

şiddeti ile karşı karşıya kaldığında artık ne yapacağını ve nasıl tepki vereceğini öğrendiğini söyledi. Bir diğer üye bu program sayesinde çevresinde flört şiddeti yaşayan kişilerin olduğunu ve onlara bu oturumda edindiği bilgiler ile yardımcı olmaya çalışacağını ifade etti. Başka bir üye programdan sonra artık ikili ilişkilerinde iletişim, öfke kontrolü ve partnerini anlamaya çalışma konusunda daha özverili ve anlayışlı olmaya çalışacağını belirtti. Programın kendisine farkındalık kazandırdığını ifade etti. Bir diğer üye ilişkisinde partneri ile sağlıklı iletişim kurduğunu zannederken aslında daha yıkıcı olduğunu fark ettiğini ve ileriki süreçte buna dikkat edeceğini söyledi. Bir diğer üye ise ilişkisinde öfkeli davrandığını fark ettiğini ve buna dikkat edeceğini belirtti. Bir diğer üye genel olarak tartışmalarda sen dili kullandığını ve karşı tarafı suçladığını fark ettiğini söyledi. Artık ben dilini kullanmaya çalışacağını ifade etti. Bir başka üye bu programda çevredeki kişilerin yaşadığı ilişkilere yönelik de daha duyarlı hale geldiğini ifade etti. Bir başka üye çevresinde gördüğü ilişki türlerini, sağlıklı ve sağlıklı olmayan ilişkileri net bir şekilde tanımlayabildiğini söyledi. Ayrıca kendisinde bazı iletişim eksikliklerini fark ettiğini söyledi. Romantik ilişkilerde öfkenin ele alındığı oturumda öfkelenildiğinde tepki vermediğini, duygularını sağlıklı bir biçimde dışa vurmadığını fark ettiğini söyledi. Bir başka üye bu programda karşılıklı paylaşımların olmasının ve her bir üyenin oturumlara örnekler getirmelerinin çeşitli flört şiddeti örneği görmeleri açısından katkı sağladığını belirtti. Son olarak lider program sürecinde üyelerin kazandığı beceriler ile ilgili fark ettiği noktalara değindi. Program süreci ile ilgili kendi duygu ve düşüncelerini paylaştı. Sonlandırma yapıldı.

Üyelere programın başında ön-test olarak uygulanan form son oturumda son-test olarak uygulandı.

2.9. VERİLERİN ANALİZİ

Çalışmada elde edilen verilere uygulanacak analizlerin belirlenmesi için öncelikle deney ve kontrol grubuna uygulanan Flörtte Şiddete Yönelik Tutum Ölçeklerinden elde edilen verilerin homojenliğini ve normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla homojenlik ve normallik testi yapılmıştır. Yapılan testler sonucunda verilerin homojen olduğu ve normal dağılım gösterdiği görülmüştür. Bu sebeple elde edilen verilerin analizinde parametrik testlerin kullanımı uygun görülmüştür.

Çalışmanın bağımsız değişkeni olarak ele alınan Flört İlişkilerinde Şiddeti Önlemeye Yönelik Psikoeğitim Programının, çalışmanın bağımlı değişkeni olarak ele alınan flört şiddeti kabul düzeyleri üzerinde herhangi bir etkisi olup olmadığını belirlemek için, deney ve kontrol grupları oluşturulmuştur. Çalışmanın deney ve kontrol gruplarında yer alan bireylerin flört şiddeti kabul düzeylerine ilişkin ön-test, son-test ve izleme testinden elde edilen puanların farklılaşıp farklılaşmadığını belirleyebilmek için tek faktör üzerinde tekrarlanmış ölçümler için iki yönlü ANOVA analizi (Two-Way ANOVA) uygulanmıştır.

Tek faktör üzerinde tekrarlanmış ölçümler için iki yönlü ANOVA analizi, split-plot ya da karışık desen olarak da bilinmektedir. Bu desen ön-test/son-test ve kontrol gruplu bir desen olmakla birlikte, biri tekrarlı ölçümleri (ön-test/son-test/izleme), diğeri de farklı gruplarda bulunan üyeleri (deney/kontrol) içeren iki faktörlü deneysel desen olarak ifade edilebilir (Büyüköztürk, 2021). Bu desende, grup (deney ve kontrol) ve ölçüm (ön-test, son-test ve izleme) temel etki testlerinin anlamlı çıkması yapılan işlemin bağımlı değişken üzerinde etkili olduğu anlamına gelmemekle birlikte desende ancak ortak etki testinin (grup*ölçüm etkisi) anlamlı çıkması uygulanan işlemin bağımlı değişken üzerinde etkili olduğu anlamına gelmektedir (Büyüköztürk, 2017).

Çalışmanın deney ve kontrol gruplarında yer alan bireylerin ön-test, son-test ve izleme testinden elde edilen verilerin analiz edilmesinde Spss 26.0 paket programı kullanılmıştır. Çalışmada deney ve kontrol gruplarından elde edilen verilerin analiz edilmesi ile ortaya çıkan bulguların açıklanması ve yorumlanmasında “.05” anlamlılık düzeyi olarak kabul edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde, belirlenen hipotezlerin doğrulanıp doğrulanmadığını incelemek amacıyla yapılan analiz sonuçları ele alınmıştır. Bu çalışmanın en genel hedefi flört ilişkilerinde şiddeti önlemek amacıyla geliştirilen psikoeğitim programının, genç yetişkinlerin flört şiddeti kabul düzeylerine herhangi bir etkisi olup olmadığının belirlenmesidir. Bu sebeple çalışmanın hipotezlerine ilişkin elde edilen bulgulara aşağıda yer verilmiştir.

3.1. ÖN ANALİZ SONUÇLARI

Parametrik testler, verilerinin normal dağılıma sahip olduğu ve varyanslara dayanarak işlem yapmayı amaçlayan çalışmaların kullandığı istatistiksel teknikler olarak açıklanmaktadır (Karagöz, 2021). Bu sebeple, çalışmanın parametrik testlerin kriterlerini karşılayıp karşılamadığını belirlemek amacıyla, çalışma kapsamında oluşturulan deney ve kontrol gruplarının flört şiddeti kabul düzeyleri bakımından benzer olup olmadıklarını belirlemek için varyansların homojenliği incelenmiştir. Çalışmanın deney ve kontrol gruplarının flört şiddetine yönelik kabul düzeylerine dair ön-test puanlarına göre varyanslarının her iki grupta yer alan üyelerin ön-test puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı ($p=.60$, $p>.05$) elde edilmiştir. Bu kapsamda yapılan homojenlik testinden elde edilen sonuçların deney ve kontrol gruplarının varyanslarının flört şiddeti kabul düzeyleri bakımından benzer olduklarını göstermektedir.

Parametrik testlerin kullanılabilmesi için varyanslara dayanarak işlem yapılmasının yanında aynı zamanda çalışmanın verilerinin normal dağılım göstermesi de gerekmektedir. Bu sebeple, çalışmanın deney ve kontrol gruplarının flört şiddetini kabul düzeylerine ilişkin verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kolmogrov-Smirnov testi uygulanmıştır. Elde edilen bulgulardan çalışmanın deney ve kontrol gruplarının flört şiddetini kabul düzeylerine ilişkin ön-testine dair verilerin normal dağılım gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır ($p=.20$, $p>.05$).

Bununla birlikte, deney ve kontrol gruplarının flört şiddeti kabul düzeylerinin ön-testten elde edilen verilerin normal dağılım gösterip göstermediğine ilişkin çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerine Tablo 3.1.1.'de yer verilmiştir.

Tablo 3.1.1. Çalışmanın Deney ve Kontrol Grubunun Ön-Test Puanlarına Göre Basıklık- Çarpıklık Değerleri

Grup	$\bar{X}$	Ss	Ortanca	Mod	Çarpıklık	Basıklık
Deney	67.67	12.23	68.50	52	.33	-.29
Kontrol	66.25	13.42	63.00	55	.68	-.45

Hair, Black, Babin ve Anderson (2013) psikometrik testlerin ± 1.0 arasındaki basıklık ve çarpıklık değerinin normal dağılım gösterdiğini ifade etmektedir. Bu sebeple, Tablo 3.1.1. incelendiğinde deney ve kontrol grubunun flört şiddeti kabul düzeylerine ilişkin ön-testine dair verilerin normal dağılım gösterdiği görülmektedir. Çalışmada deney ve kontrol gruplarının flörtte şiddete yönelik kabul düzeylerine ilişkin ön-test verilerinden elde edilen Homojenlik Testi ve Kolmogrov-Smirnov Testi sonuçlarından, çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerinden yola çıkarak parametrik testlerin kullanılmasına karar verilmiştir.

3.2. FLÖRTTE ŞİDDETE YÖNELİK KABUL DÜZEYLERİNE İLİŞKİN HİPOTEZLERİN TEST EDİLMESİ

Bu çalışmanın temel hipotezi “Flört ilişkilerinde şiddeti önlemeye yönelik geliştirilen psikoeğitim programına katılan genç yetişkinlerin flörtte şiddete yönelik kabul düzeyleri kontrol grubunda yer alan bireylere göre anlamlı düzeyde azalır ve bu durum izleme testinden elde edilen sonuçlarda da değişmez.” olarak belirtilmiştir. Belirtilen bu hipotez test edilmeden önce çalışmanın deney ve kontrol gruplarının ön-test, son-test ve izleme testlerinden elde edilen flörtte şiddete yönelik kabul düzeyleri, aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 3.2.1.'de gösterilmiştir.

Tablo 3.2.1. Çalışmanın Deney ve Kontrol Gruplarının Flört Şiddeti Kabul Düzeyleri, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Puanları

Ölçümler	Ön-test		Son-test		İzleme testi	
	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss
Gruplar						
Deney N=12	67.67	12.23	56.75	6.42	55.41	5.85
Kontrol N=12	66.25	13.42	69.58	18.46	64.41	12.73

Tablo 3.2.1. incelendiğinde ise, çalışmanın deney ve kontrol gruplarının flörtte şiddete yönelik kabul düzeylerinin aritmetik ortalamalarına ve standart sapmalarına yer verilmiştir. Bu çalışmanın temel hipotezini test etmek için deney ve kontrol gruplarında yer alan üniversite öğrencisi genç yetişkinlerin, Flörtte Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği'nin uygulanması ile elde edilen ön-test, son-test ve izleme testlerinden alınan puanların ortalamaları arasında anlamlı farklılık gösterip göstermediğini tek faktör üzerinden tekrarlı ölçümler için iki yönlü ANOVA analizi kullanılarak incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara Tablo 3.2.2.'de yer verilmiştir.

Tablo 3.2.2. Çalışmanın Deney ve Kontrol Gruplarının Flörtte Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği Ön-test, Son-test ve İzleme Testi Puanlarına İlişkin İki Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları

Kaynak	Kareler Toplamı	<i>sd</i>	Kareler Ortalaması	<i>F</i>	<i>p</i>
Denekler arası Grup (D//K)	833.68	1	833.68	3.010	.097
Hata	6093.972	22	276.999		
Denekler içi Ölçüm (Ön/Son/İzleme)	596.194	2	298.097	3.363	.044
Grup*Ölçüm	652.528	2	326.264	3.681	.033
Hata	3899.944	44	88.635		

Tablo 3.2.2. incelendiğinde deney ve kontrol gruplarında yer alan üyelerin, Flörtte Şiddete Yönelik Tutum Ölçeklerinin ön-test, son-test ve izleme testi toplam istatistik ölçümlerinden elde edilen puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür ($F(1-22) = 3.010$; $p > .05$). Bu durum, deney ve kontrol gruplarının ön-

testten, son-test ve izleme testine kadar olan değişimi açıklamamaktadır. Deney ve kontrol gruplarının ortalamalarına bakıldığında, deney grubunun ön test puanının ($\bar{X}=67.66$), son-test ($\bar{X}=56.75$) ve izleme testinden ($\bar{X}=55,41$) alınan puanların düştüğü görülürken; kontrol grubunun ön-test puan ortalamasının ($\bar{X}=66.25$), son-test puan ortalamasında ($\bar{X}=69.58$) arttığı, izleme testi puan ortalamasında ($\bar{X}=64,41$) ise düştüğü görülmektedir. Bu durumda, deney ve kontrol gruplarının ön-test, son-test ve izleme testlerinden elde edilen toplam ölçümlerin aralarında anlamlı farklılık görülmemesinde kontrol grubunun flört şiddeti kabul düzeylerinin süreç boyunca değişiklik göstermesinin etkili olduğu söylenebilir.

Deney ve kontrol grubunda yer alan bireylerin, grup ayrımı yapılmadan, deney öncesi ve deney sonrası ölçümlerinden elde ettikleri puanların ortalamaları arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($F(2-44) = 3.363$; $p < .05$). Benzer şekilde, buradan yola çıkarak üyelere gerçekleşen değişimlerin kaynağı ile ilgili bir sonuç çıkarılamamaktadır. Fakat, bu çalışma için önemli olan ortak etkinin (grup*ölçüm etkisinin), incelenmesi sonucunda elde edilen değerin anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür ($F(2-44) = 3.681$; $p < .05$). Ortak etkinin (grup*ölçüm etkisi) anlamlı farklılık göstermesi, deneklerin katıldığı flört şiddetini önleme programının etkili olduğu anlamına gelmektedir. Bu durumda ortak etkinin kaynağını belirlemek amacıyla varyansların eşit olması durumunda gerçekleştirilen Post Hoc Testlerinden en küçük anlamlı farkları belirlemek için LSD Testinin yapılması uygun görülmüştür. LSD Testinden elde edilen bulgulara Tablo 3.2.3.'de yer verilmiştir.

Tablo 3.2.3. Çalışmanın Deney ve Kontrol Gruplarının Gruplar Arası ve Ölçümler Arası Puan Farklarına İlişkin LSD Testi Sonuçları

		DENEY GRUBU			KONTROL GRUBU		
		Ön-Test	Son-Test	İzleme Testi	Ön-Test	Son-Test	İzleme Testi
DENEY GRUBU	Ön-Test	-	10.9**	12.2**			
	Son-Test		-	1.333		-12.8**	
	İzleme Testi			-			-9.000
KONTROL GRUBU	Ön-Test				-	-3.333	1.833
	Son-Test					-	5.167
	İzleme Testi						-

**p<.05

Tablo 3.2.3. incelendiğinde, çalışmanın deney grubunun ön-test puan ortalaması ($\bar{X}=67.67$) ile son-test puan ortalaması ($\bar{X}=56.75$) arasında anlamlı farklılık (10.9**) olduğu görülmektedir. Bu durumda çalışmanın “Deney grubunun flört şiddetine yönelik kabul düzeylerine ilişkin ön-test puan ortalamaları ile son-test puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık vardır.” hipotezinin doğrulanmış olduğu görülmektedir. Bu sebeple deney grubuna uygulanan programın, öğrencilerin flört şiddeti kabul düzeyini önemli ölçüde azalttığı ve programın etkili olduğu söylenebilir.

Deney grubunun ön-test puan ortalaması ($\bar{X}=67.67$) ile izleme testi ($\bar{X}=55.41$) puan ortalaması arasında anlamlı farklılık (12.2**) olduğu görülmektedir. Bu durumda

çalışmanın “Deney grubunun flört şiddetine yönelik kabul düzeylerine ilişkin ön-test puan ortalamaları ile izleme testi puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık vardır.” hipotezinin doğrulandığı görülmektedir. Buradan yola çıkarak deney grubuna uygulanan programın etkililiğinin program bitiminden sonra da devam ettiği söylenebilir.

Deney grubunun son-test puan ortalaması ($\bar{X}=56.75$) ile izleme testi puan ortalaması ($\bar{X}=55.41$) arasında anlamlı farklılık (1.3) göstermediği görülmüştür. Böylelikle, çalışmanın “Deney grubunun flört şiddetine yönelik kabul düzeylerine ilişkin son-test puan ortalamaları ile izleme testi puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık yoktur.” hipotezinin doğrulandığı görülmektedir. Ayrıca, deney grubunun son-test ve izleme testi arasında anlamlı farklılık olmasa da üyelerin flört şiddeti kabul düzeylerinin 1.3 puan azaldığı görülmektedir. Dolayısıyla deney grubunda yer alan üyelerin flört şiddeti kabul düzeylerinin azalmaya devam ettiği söylenebilir.

Deney grubunun son-test puan ortalaması ($\bar{X}=56.75$) ile kontrol grubunun son-test puan ortalaması ($\bar{X}=69.58$) arasında anlamlı farklılık (-12.8**) olduğu görülmektedir. Buradan hareketle çalışmanın “Deney grubunun flört şiddetine yönelik kabul düzeylerine ilişkin son test puan ortalamaları ile kontrol grubunun son-test puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık vardır.” hipotezinin doğrulandığı söylenebilir. Deney grubuna uygulanan program sonrasında üyelerin flört şiddeti kabul düzeylerine ilişkin ortalamalarının kontrol grubuna kıyasla önemli ölçüde azaldığı görülmektedir.

Deney grubunun flört şiddetine yönelik kabul düzeylerine ilişkin izleme testi puan ortalamaları ($\bar{X}=55.41$) ile kontrol grubunun izleme testi puan ortalaması ($\bar{X}=64.41$) arasında anlamlı bir farklılık (-9.000) olmadığı görülmektedir. Bu durumda, çalışmanın “Deney grubunun flört şiddetine yönelik kabul düzeylerine ilişkin izleme testi puan ortalamaları ile kontrol grubunun izleme testi puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır.” hipotezinin doğrulanmadığı söylenebilir. Deney grubunun izleme testi puan ortalamasının kontrol grubunun izleme testi puan ortalamasına kıyasla daha düşük olduğu görülse de bu farkın LSD Testinden elde edilen sonuçlara göre anlamlı olmadığı görülmektedir.

Son olarak Tablo 3.2.3. incelendiğinde, kontrol grubunun ön-test puan ortalaması ($\bar{X}=66.25$), son-test puan ortalaması ($\bar{X}=69.58$) ve izleme testi puan ortalaması ($\bar{X}=64.41$) arasında anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir. Nihayetinde, çalışmanın “Kontrol grubunun flört şiddetini kabul düzeyine ilişkin ön-test, son-test ve izleme testi puanları arasında anlamlı farklılık yoktur.” hipotezinin doğrulandığı söylenebilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. TARTIŞMA

Çalışmanın bu bölümünde, flört ilişkilerinde şiddeti önlemeye yönelik geliştirilen psikoeğitim programının uygulandığı deney grubunun ve herhangi bir işlem uygulanmayan kontrol grubunun ön-test, son-test ve izleme testinden elde edilen verilerin analiz edilmesi sonucunda ortaya çıkan bulgular alan yazında yapılan diğer çalışmalar ışığında ele alınarak tartışılmış ve elde edilen sonuçlar yorumlanmıştır.

4.1. TARTIŞMA

Bu çalışmanın genel hipotezi “Deney grubunun flört şiddetine yönelik kabul düzeyleri kontrol grubuna göre anlamlı düzeyde azalır ve bu etkinin izleme sürecinde de devam etmesi beklenir.” olarak belirlenmiştir. Çalışmanın genel hipotezi doğrultusunda elde edilen bulgulardan yola çıkarak Genç Yetişkinlerin Flört İlişkilerinde Şiddeti Önlemeye Yönelik Geliştirilen Psikoeğitim Programının deney grubunda yer alan katılımcıların flört şiddeti kabul düzeyini azalttığı ve izleme ölçümlerinde de bu etkinin devam ettiği bulgusu elde edilmiştir. Dolayısıyla, genç yetişkinlerin flört ilişkilerinde yaşanan şiddeti önlemek amacıyla geliştirilen bu programın bireyler üzerinde etkili olduğu ve bu etkinin izleme sürecinde de devam ettiği söylenebilir.

İlgili ulusal alan yazın incelendiğinde flört ilişkilerinde yaşanan şiddeti önlemek amacıyla gerçekleştirilen sınırlı sayıda çalışma mevcuttur. Üstünel’in (2018) üniversite öğrencilerine yönelik flört şiddetini önlemek amacıyla 8 oturumluk hazırladığı önleme programında duygularla başa çıkma ve uyum gösterme becerileri, kadınlara yönelik korumacı cinsiyetçilik, erkeklere yönelik çelişik duygulu cinsiyetçilik ve psikolojik şiddete ilişkin tutumlar açısından anlamlı farklılık görülmemiştir. Fakat, kadınlara karşı düşmanca cinsiyetçilikte ve fiziksel şiddete ilişkin tutumlarda ise anlamlı bir azalma olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte çalışmada programın etkililiğinin bireylerin tutum ve algılarının zaman faktörüne bağlı olarak dış dünyaya aktarılmasına yönelik herhangi bir izleme ölçümü yapılmadığı görülmüştür. Özdere ve Kürtül’ün (2018) kadın ve erkek üniversite

öğrencilerine yönelik hazırladığı eğitimin içeriğinde şiddetin tanımı, türleri, tipolojisi, şiddetin ortaya çıkma nedenlerine ilişkin kuramlar, flört şiddeti, nedenleri, ortaya çıkış şekilleri, sonuçları, korunma yöntemleri gibi konulara yer verilmiştir. Bir hafta boyunca her gün en az bir saat olarak gerçekleştirilen bu eğitimin sonunda öğrencilerin ön-test ve son-testleri arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Bu durumda, söz konusu eğitimin öğrenciler üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Parlak'ın (2018) ergenlik dönemindeki üniversite birinci sınıf öğrencilerine yönelik geliştirdiği programda bireylerin flört ilişkilerinde ortaya çıkan şiddeti önlemeyi hedeflemektedir. 8 oturumdan oluşan bu programda sağlıklı ve sağlıklı olmayan ilişkilerin niteliklerine, cinsiyet rollerinin romantik ilişkilerdeki rolüne, iletişim, çatışma çözme, empati ve öfkeyi kontrol etme becerileri gibi konulara yer verilmiştir. Ön-test/ son-test ve deney/kontrol gruplu desenin kullanıldığı bu çalışmanın öğrencilerin flört şiddetine ilişkin farkındalık kazandırdığı ve flört şiddetini önlemede etkili bir program olduğu görülmüştür. Gündüz (2019) kadın üniversite öğrencilerinin flört şiddetine yönelik tutumlarına, çatışma çözme stillerine ve ilişki niteliklerine yönelik geliştirdiği İlişkisel Kültürel Kuram Temelli Psiko-Eğitim Programının etkililiğini değerlendirmiştir. 8 oturum olarak gerçekleştirilen bu programın, öğrenciler üzerinde flört şiddetini kabul düzeylerini azalttığı ve iki ay sonra yapılan izleme testi ile bu etkinin devam ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Üniversite öğrencilerine yönelik flört şiddetini önlemek amacıyla geliştirilen ulusal alan yazındaki mevcut programlar incelendiğinde, programların içeriğinde genel olarak flört şiddeti ile ilgili bilgilendirme, çatışma çözme ve iletişim becerilerini geliştirme, öfkeyi ifade etme, hayır diyebilme gibi becerileri kazandırmayı hedefledikleri görülmüştür. Bu çalışmada ise, flört şiddetini önlemek amacıyla geliştirilen programın içeriğinde flört şiddeti hakkında bilgilendirmelerin yanı sıra aynı zamanda flört şiddetinin ortaya çıkmasında önemli bir risk faktörü olarak görülen toplumsal cinsiyet rolleri ve flört ilişkilerinde yaşanan şiddeti romantize eden medyanın etkisine yer verilmiştir. Bununla birlikte, romantik ilişkilerin niteliklerine, bireylerin öz-saygı geliştirmelerine, öfkelerini kontrol etmelerine, sağlıklı iletişim becerileri ve problem çözme becerileri geliştirmelerine yönelik oturumlar hazırlanmıştır. Mevcut çalışmalara benzer olarak araştırmacı tarafından geliştirilen bu

programın da üniversite öğrencileri üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Ayrıca ilgili ulusal alan yazın incelendiğinde sınırlı sayıda çalışmanın araştırmacılar tarafından geliştirilen ve uygulanan programların uzun süreli etkilerini belirlemek amacıyla izleme ölçümü yaptığı görülmektedir. Dolayısıyla, bu çalışma flört şiddetini önlemek amacıyla geliştirilen diğer programlar ile karşılaştırıldığında oturumlarda yer verilen toplumsal cinsiyet rolleri, medyanın etkisi ve öz-saygı gibi flört şiddetinin ortaya çıkmasında önemli risk faktörleri olarak görülen konuların ele alınması açısından alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmekle birlikte aynı zamanda çalışmanın deney grubunun ön-test puan ortalamalarının son-test puan ortalamalarına kıyasla önemli ölçüde düşmesi ve yapılan izleme ölçümlerinde de bu etkinin devam etmesi açısından ulusal alan yazına etkili bir psikoeğitim programının kazandırıldığı düşünülmektedir.

Flört şiddeti ile ilgili uluslararası alan yazın incelendiğinde ise flört şiddetini önlemek amacıyla geliştirilen programların ülkemizde yapılan çalışmalara kıyasla sayıca daha fazla olduğu görülmektedir. Rosen ve Bezold'un (1996) kadın lise ve üniversite öğrencileri üzerine geliştirdiği 9 oturumdan oluşan flört şiddetini önleme programının işlevselliğine yönelik herhangi bir ampirik kanıt verilmese de üyelerin grup sürecine ilişkin deneyimlerinden yola çıkarak bireylerin ilişkilerde öz-yeterlilik ve iletişim becerileri gibi kişilerarası ilişkiler kurmada gerekli olan beceriler konusunda bir bakış açısı kazandıkları belirtilmiştir. Kuffel ve Katz'ın (2002) kadın ve erkek üniversite öğrencilerine yönelik tek oturumdan oluşan flört şiddeti programının bireylerin ilişkilerinde fiziksel, psikolojik ve cinsel saldırganlığı önlemek amacıyla geliştirilmiştir. Deney grubuna uygulanan müdahale ile birlikte kontrol grubuna da flört şiddetini içeren bir video izletilmiştir. Müdahalenin hemen ardından deney grubunun kontrol grubuna kıyasla flört şiddeti konusunda daha olumlu sosyal tutumlar gösterdikleri görülmüştür. Fakat, deney grubundaki katılımcıların izleme sürecinde flört şiddeti ile ilgili kazandıkları bazı tutum değişikliklerini sürdüremedikleri fark edilmiştir. Dolayısıyla, bu programın öğrenciler üzerinde etkisi olsa da uzun vadede bu etkinin devamlılık göstermediği söylenebilir. Schwartz, Magee, Griffin, ve Dupuis'in (2004) 4 oturum olarak planlanan programı, flört şiddetinin ortaya çıkmasında etkili olan risk faktörlerini ve flört şiddetini önlemede etkili olan koruyucu faktörleri içermektedir. Bu programda bireylerin toplumsal

cinsiyet rolleri, sağlıklı ve sağlıksız ilişkilerin nitelikleri, iletişim ve öfke yönetimi becerilerini kapsayan bir yaklaşım kullanıldığı görülmüştür. Çalışma sonucunda deney grubunun duyguların kısıtlanmasında, geleneksel ve basmakalıp cinsiyet rollerinin kabul edilmesinde ve öfke nedeniyle sağlıklı olmayan çatışma çözme stratejilerinin kullanımında önemli bir azalma olduğu görülmüştür. Pearson'ın (2009) kadın ve erkek üniversite öğrencilerine yönelik, Love U2 olarak isimlendirilen 13 oturumluk flört şiddetini önleme programı, sağlıklı ve sağlıklı olmayan romantik ilişkilerin özelliklerini ve partnerlerin iletişim ve çatışma çözme becerilerini içeren, bireylere flört şiddeti ile ilgili farkındalık kazandırmayı amaçlayan etkili bir program olduğu görülmektedir. Baker (2019) çalışmasında, öğrencilerin romantik ilişkilerinde partnerleriyle olan çatışmaları sırasında onlara farkındalık temelli beceriler kazandırmayı hedeflemiştir. 50 dakikalık 3 oturumdan oluşan program bitiminde ve izleme sürecinde öğrencilerin edindikleri bilgi ve becerilerin günlük kullanımını değerlendirmek için yapılan ölçümler sonucunda müdahalenin öğrencilerin gözlemlene ve tanımlama konusundaki farkındalık becerilerini etkili bir şekilde geliştirdiği, ancak bu farkındalığa yönelik davranışlar sergileme veya bu tarz davranışlara göz yumma hususunda etkisi olmamakla birlikte duygu düzenleme konusunda da herhangi bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumda programın etkileri küçük olsa da öğrencilerin flört şiddeti davranışlarını azalttığı ifade edilmiştir.

Üniversite öğrencilerinin flört ilişkilerinde şiddeti önlemek amacıyla geliştirilen programlar incelendiğinde, flört şiddetini önlemede önemli bir faktör olarak görülen şiddete tanık olan kişilere yönelik hazırlanan programların olduğu da görülmektedir. Alegria-Flores, Raker, Pleasants, Weaver ve Weinberger'ın (2017) kadın ve erkek üniversite öğrencilerine yönelik geliştirdiği programın içeriğinde flört şiddetine tanık olan bireylere flört şiddeti hakkında farkındalık kazandırmayı, flört şiddetine maruz kalan bireylere yardım etme konusunda özgüven geliştirmelerini ve bu bireylere yönelik yardım etme isteklerini arttırmayı hedefleyen etkili bir program olduğu görülmektedir. Flört şiddetinde tanık müdahalelerini geliştirmeyi amaçlayan bir diğer program ise Banyard, Plante ve Moynihan'ın (2004) kadın ve erkek üniversite öğrencilerine yönelik geliştirdiği programdır. Bu programda romantik ilişkide

gerçekleşen uygunsuz davranışları fark etme, müdahale etmeye yönelik çeşitli becerileri geliştirme, flört şiddetine maruz kalan bireylere yardımcı olma konusunda öz-yeterlik geliştirme ve çeşitli rol oynama çalışmaları ile öğrencilerin becerileri uygulayabilmeleri hedeflenmektedir. Flört şiddetine tanık olma durumunda bireylerin etkili müdahale yöntemlerini kullanmayı hedefleyen bu programın öğrenciler üzerinde etkili olduğu ifade edilmektedir.

Uluslararası alan yazında mevcut flört şiddetini önleme programlarının çoğunlukla çatışma çözme, iletişim, öfke kontrolü gibi becerileri geliştirmeyi ve flört şiddeti ile ilgili farkındalık kazandırmayı hedefledikleri görülmektedir. Bu durumda ulusal alan yazında flört şiddetini önleme çalışmalarında programların içeriğinde yer alan konuların ve programların etkililiğinin geliştirilen uluslararası programların içeriği ve etkililiği ile tutarlılık gösterdiği görülmüştür. Ancak geliştirilen programlar etkili olmakla birlikte sınırlı sayıda programın bireyler üzerindeki uzun süreli etkisini değerlendirmek amacıyla izleme ölçümleri yapıldığı görülmektedir.

Flört şiddetini önleme ile ilgili alan yazın incelendiğinde ortaokul ve lise öğrencileri üzerine geliştirilen programların olduğu da görülmektedir. Avery-Leaf, Cascardi, O'leary ve Cano (1997) çalışmasında lise öğrencilerine yönelik geliştirdiği beş oturumlu flört şiddetini önleme programının bireylerin flört şiddeti kullanımını haklı kılan tutumlar üzerindeki etkisini belirlemeyi amaçlamaktadır. Programın öncesinde ve sonrasında yapılan ölçümler sonucunda eğitimin uygulandığı öğrencilerin partnerler arasında yaşanan çatışmayı çözmek için flört şiddetini bir araç olarak kullanımını haklı çıkaran genel tutumlarda önemli düşüşler olduğunu, buna karşın uygulama yapılmayan öğrencilerin ise programın öncesinden programa kadar herhangi bir tutum değişikliği göstermediği belirtilmiştir. Dolayısıyla, bu programın lise öğrencilerinin flört şiddetine göz yuman tutumlarını değiştirmek için etkili bir program olduğu söylenebilir.

Foshee ve diğerleri (1998) tarafından ortaokul ve lise öğrencilerine yönelik geliştirilen The Safe Dates programı, flört şiddeti normlarını, toplumsal cinsiyet kalıplarını, çatışma yönetimi becerilerini, yardım aramayı ve yardım aramayla ilişkili bilişsel faktörleri yeniden yapılandırarak flört şiddetini önlemeyi hedeflemektedir. Program kapsamında okul etkinlikleri olarak bir tiyatro prodüksiyonu, 10 oturumlu

bir müfredat ve bir poster yarışması gerçekleştirilmiştir. Topluluk faaliyetleri olarak da şiddet içeren ilişkilerde ergenler için özel hizmetler ve toplum hizmeti sağlayıcı eğitimler verilmiştir. Çalışmanın deney okullarında partnere karşı uygulanan psikolojik ve cinsel şiddet kontrol okullarına göre daha az gerçekleştiği görülmüştür. Dolayısıyla, The Safe Dates programının, ergenler arasında flört şiddetini önlemek açısından umut vaat ettiği söylenebilir. Ancak, The Safe Dates programının uygulanmasından bir yıl sonra gerçekleştirilen (Foshee ve diğerleri, 2000) izleme ölçümlerinin yer aldığı çalışmada ise programın bireyler üzerindeki davranışsal etkilerinin bir yıl sonra ortadan kalktığı fakat flört şiddeti normları, çatışma yönetimi becerileri ve şiddete yönelik toplum hizmetleri farkındalığına yönelik etkilerin devam ettiği görülmüştür.

Boegler-Daum'un (1999) çalışmasında lise öğrencilerinin flört ilişkilerinde yaşanan şiddet konusundaki farkındalığını artırmak hedeflenmiştir. Bu program ders formatı ve ardından altı oturumdan oluşan programın uygulandığı destek grubu formatında iki bölümden oluşmaktadır. Ders ve program sonrasında yapılan ölçümler sonucunda programın öğrencilerin flört şiddetine yönelik farkındalığını artırmada etkili olduğu görülmüştür. Silverman'ın (2000) flört şiddetini önlemek amacıyla ortaokul öğrencilerine yönelik geliştirilen program birincil ve ikincil önlemeyi kapsamaktadır. Programın bitiminden sonra yapılan ölçümlerden elde edilen sonuçlar, her iki müdahalenin de flört şiddeti ile ilgili öğrencilerin bilgi ve tutumlarını değiştirmede etkili olduğunu, ancak şiddet durumlarında ne yapılacağına ilişkin davranışsal niyetin olmadığını göstermektedir. Bu durumda programın öğrencilerin flört şiddeti ile ilgili bilgi ve tutumları üzerinde etkili olurken davranışları üzerinde etkili olmadığı söylenebilir. Wolfe ve diğerlerinin (2009) lise öğrencilerine yönelik geliştirdiği flört şiddetini önleme programında sağlıklı ilişkiler, cinsel sağlık ve madde kullanımı dersleriyle bütünleştiren etkileşimli bir müfredatın fiziksel flört şiddetini azaltıp azaltmadığını belirlemek hedeflenmiştir. Program sonunda elde edilen bulgularda zorunlu sağlık müfredatlarının bir parçası olarak sağlıklı ilişkiler hakkında eğitim verilmesi fiziksel flört şiddetini azalttığı görülmüştür. Dolayısıyla bu programın fiziksel flört şiddetini azaltması açısından etkili bir program olduğu söylenebilir.

Ball, Kerig ve Rosenbluth'un (2009) ortaokul ve lise öğrencilerine yönelik geliştirdiği flört şiddetini önleme programında öğrencilerin iletişim ve öfke yönetimi gibi becerilerini geliştirmelerini ve sağlıklı ilişkiler hakkında bilgi edinmelerini sağlamayı amaçlamaktadır. Program sonunda beş erkek ve beş kız öğrenci ile süreç hakkında görüşme yapılmıştır. Görüşmeler sonucunda öğrenciler programın iletişim, öfke kontrolü ve şiddete alternatif çözümler üretme konusunda yeni beceriler öğrendiklerini, sağlıklı ilişkiler ve flört şiddetinin uyarı işaretleri hakkında bilgi edindiklerini, kendilerinin ve başkalarının taciz edici davranışlarına ilişkin farkındalık kazandıklarını ifade ettikleri belirtilmiştir. Bu sebeple, geliştirilen programın flört şiddetini önleme ve farkındalık oluşturma konusunda etkili olduğu söylenebilir. DeGannes'in (2009) ortaokul öğrencilerine yönelik tasarlanan flört şiddetini önleme çalışmasında öğrencilerin cinsel şiddet ve flört şiddeti hakkında bilgi, tutum ve davranışlarında olumlu birtakım değişimler sağlamayı amaçlamaktadır. Programın etkililiğini değerlendirmek amacıyla yapılan ölçümler sonucunda programın kız öğrencileri erkek öğrencilerden daha fazla etkilediği sonucuna ulaşılmakla birlikte kız öğrencilerin hem tecavüz mitleri hakkında daha fazla bilgi edinmesi hem de cinsel saldırı konusunda daha fazla tutum değişikliği gösterdikleri ifade edilmektedir. Taylor, Stein, Mumford ve Woods' un (2013) ortaokul öğrencileri için tasarlanan flört şiddetini önleme programında ise flört ilişkilerinde kişisel sınırlara, toplumsal cinsiyet rollerine, güvenli ilişkilerin niteliklerine, flört şiddeti ile ilgili yasalara ve flört ilişkilerinde yaşanan şiddetin sonuçlarına değinen bir içerik hazırlanmış ve uygulanmıştır. 6 oturumdan oluşan programın sonunda ve program bitiminden 6 ay sonra uygulanan izleme ölçümlerinden elde edilen verilere göre öğrencilerde cinsel tacizde bulunma ve mağdur olma sıklığında önemli bir azalma olduğu görülmüştür. Bu sebeple, öğrencilerin daha önceki flört şiddetine maruz kalma geçmişlerine bakılmaksızın kız ve erkek öğrenciler için bu programın flört şiddetini önlemede etkili olduğu söylenebilir.

Bu programlardan yola çıkarak ortaokul ve lise öğrencilerine yönelik geliştirilen programların içeriklerinin de üniversite öğrencilerine yönelik hazırlanan programların içerikleri ile benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Bu çalışmada genç yetişkinlerin flört ilişkilerinde yaşanan şiddete, toplumsal cinsiyet rolleri ve medyanın etkisine, romantik ilişkilerin niteliklerine yönelik farkındalık kazandığı, öz-saygıyı arttırma, öfkeyi kontrol etme, iletişim ve problem çözüme becerileri gibi kişilerarası ilişkiler kurmak için gerekli olan becerilerin kazandırıldığı düşünölmektedir. Alan yazında yapılan çalışmalardan elde edilen bulgular ile bu çalışmada elde edilen bulguların tutarlılık gösterdiği görölmekle birlikte; bu çalışmada genç yetişkinlerin flört ilişkilerinde yaşanan şiddeti kabul etme düzeylerini önemli ölçüde etkilediği ve bu etkinin program sonlandırıldıktan üç hafta sonra da devam ettiği görölmektedir. Dolayısıyla, bu çalışmanın flört ilişkilerinde yaşanan şiddeti önlemede etkili bir program sunduğu söylenebilir.

SONUÇ

Bu çalışmanın genel hipotezi “Deney grubunun flört şiddetine yönelik kabul düzeyleri kontrol grubuna göre anlamlı düzeyde azalır ve bu etkinin izleme sürecinde de devam etmesi beklenir.” olarak belirlenmiştir. Çalışmanın belirlenen hipotezleri dikkate alınarak deney ve kontrol gruplarının ön-test, son-test ve izleme testlerinin analiz edilmesi ile aşağıda yer verilen sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Genç yetişkinlerin flört ilişkilerinde yaşanan şiddeti önleme programının bireylerin flört şiddeti kabul düzeylerinin deney öncesinden deney sonrasına kıyasla anlamlı düzeyde azaldığı ve bu etkinin izleme sürecinde de devam ettiği görülmüştür. Bir başka ifadeyle, bu çalışma için önem arz eden ortak etkinin (grup*ölçüm) anlamlı farklılık göstermesidir. Bu bulgu, bireylere uygulanan programın flört şiddetini kabul düzeylerinin azalmasında etkili olduğu anlamına gelmektedir.

2. Denekler arası ölçümlerin, katılımcıların Flörtte Şiddete Yönelik Tutum Ölçeklerinin ön-test, son-test ve izleme testi toplam istatistik ölçümlerinden elde edilen puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür. Bu durum, deney ve kontrol gruplarının ön-testten, son-test ve izleme testine kadar olan değişimi açıklamamaktadır.

3. Denekler içi ölçümlerin, katılımcıların grup ayrımı yapılmadan, deney öncesi ve deney sonrası ölçümlerinden elde ettikleri puanların ortalamaları arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Ancak benzer şekilde, buradan yola çıkarak üyelerde gerçekleşen farklılıkların kaynağı ile ilgili bir sonuç çıkarılamamaktadır.

Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular çalışmanın genel hipotezinin doğrulandığını göstermektedir. Bununla birlikte çalışmanın alt hipotezlerine ilişkin sonuçların aşağıda detaylı olarak yer verilmiştir:

Çalışmanın “Deney grubunun flört şiddetine yönelik kabul düzeylerine ilişkin ön-test puan ortalamaları ile son-test puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık

vardır.” hipotezinin yapılan analizler sonucunda doğrulandığı görülmektedir. Deney grubunun ön-test puan ortalamalarının son-test puan ortalamalarından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumda öğrencilerin flört şiddeti kabul düzeyinin program sonunda uygulanan son-test ölçümünde azaldığı söylenebilir.

Çalışmanın “Deney grubunun flört şiddetine yönelik kabul düzeylerine ilişkin ön-test puan ortalamaları ile izleme testi puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık vardır.” hipotezinin yapılan analizler sonucunda doğrulandığı görülmektedir. Elde edilen bulgular, deney grubunun ön-test ölçümünden alınan puan ortalamalarının programın uygulanmasından üç hafta sonra yapılan izleme testi ölçümünde azaldığını göstermiştir.

Çalışmanın “Deney grubunun flört şiddetine yönelik kabul düzeylerine ilişkin son-test puan ortalamaları ile izleme testi puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık yoktur.” hipotezinin analizlerden elde edilen bulgular sonucunda doğrulandığı görülmüştür. Bu durumda deney grubuna programdan üç hafta sonra uygulanan izleme ölçümlerinden elde edilen puan ortalamaları programın bireyler üzerindeki etkisinin devam ettiğini göstermektedir.

Çalışmanın “Deney grubunun flört şiddetine yönelik kabul düzeylerine ilişkin son test puan ortalamaları ile kontrol grubunun son-test puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık vardır.” hipotezinin yapılan analizlerden elde edilen bulgulardan yola çıkarak doğrulandığı söylenebilir. Bir başka ifadeyle, deney grubunun program sonrasında yapılan son-test ölçümlerinden elde edilen puan ortalamaları kontrol grubunun son-test ölçümlerinden elde edilen puan ortalamalarından daha düşüktür. Bu durumda deney grubunda yer alan bireylerin flört şiddeti kabul düzeylerinin kontrol grubuna kıyasla anlamlı düzeyde azaldığı söylenebilir.

Çalışmanın “Deney grubunun flört şiddetine yönelik kabul düzeylerine ilişkin izleme testi puan ortalamaları ile kontrol grubunun izleme testi puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır.” hipotezinin yapılan analizlerden elde edilen bulgulara göre doğrulanmadığı görülmüştür. Deney grubunun izleme testi puan ortalaması kontrol grubunun izleme testi puan ortalamasından daha düşük olmasına rağmen yapılan analiz sonuçları bu farkın anlamlı olmadığını göstermektedir.

Çalışmanın “Kontrol grubunun flört şiddetini kabul düzeyine ilişkin ön-test, son-test ve izleme testi puanları arasında anlamlı farklılık yoktur.” hipotezinin yapılan analizlerden sonucunda doğrulandığı görülmektedir. Tüm bu sonuçlardan yola çıkarak Genç Yetişkinlerin Flört İlişkilerinde Şiddeti Önlemeye Yönelik Geliştirilen Psiko eğitim Programının deney grubunda yer alan bireylerin flört şiddeti kabul düzeylerini anlamlı bir şekilde azalttığı ve programın bireyler üzerinde etkili olduğu görülmektedir.

ÖNERİLER

Bu çalışmadan elde edilen bulgulardan ve çalışmanın sınırlılıklarından hareketle aşağıda çalışma ile ilgili birtakım önerilere yer verilmiştir:

1. Bu çalışma flört şiddetini önlemeye yönelik geliştirilen psikoeğitim programının genç yetişkinlere uygulandığı bir çalışmadır. Partnerler arasında ortaya çıkan şiddet davranışlarını önlemede flört ilişkilerinin yoğun olarak yaşandığı genç yetişkinlik dönemi uygun görülmüştür. Flört ilişkilerinde şiddeti önleme ile ilgili yapılacak olan çalışmalarda araştırmacılara karşı cinse olan ilginin başladığı ergenlik dönemini kapsayan ortaokul ve lise öğrencilerine yönelik programlar tasarlamaları önerilebilir.
2. Bu çalışma kapsamında geliştirilen genç yetişkinlerin flört şiddetini önlemeye yönelik psikoeğitim programının farklı değişkenler (ebeveyn tutumu ve çocukluk dönemi şiddet yaşantısı) üzerinde etkisi olup olmadığı sınıanabilir.
3. Araştırmacı tarafından geliştirilen programda flört şiddetinin ortaya çıkmasında önemli risk faktörleri olarak görülen bu konulara yer verilmekle birlikte konulara özgü etkinlikler geliştirilmiştir. Bu kapsamda araştırmacılara flört şiddetinin ortaya çıkmasına neden olan risk faktörlerini çeşitlendirerek programda yer vermeleri ve uygulamalı etkinlikleri arttırmaları önerilebilir.
4. Bu programın bireyler üzerindeki etkisinin devamlılığını ölçmek amacıyla program sonlandırıldıktan üç hafta sonra izleme ölçümü yapılmıştır. Yapılacak olan çalışmalarda programın izleme ölçümlerinin daha uzun süre sonra yapılması önerilebilir.
5. Bu çalışmanın deney grubunu oluşturan bireyler aynı üniversitede eğitim görmektedirler. Araştırmacıların bu programı farklı üniversitelerde eğitim gören öğrencilerden oluşan gruplara uygulamaları önerilebilir.
6. Flört ilişkilerinde ortaya çıkan şiddet davranışları gençler arasında giderek yaygınlaşmaya devam etmektedir. Bu sebeple, ergenlik ve genç yetişkinlik

dönemindeki bireylere sağlıklı ilişkilerin nitelikleri ve flört ilişkilerinde şiddet olarak nitelendirilebilecek davranışları fark etmelerini sağlayacak bilgilerin verileceği seminer ve eğitim gibi faaliyetlerin gerçekleştirilmesi önerilebilir. Üniversitelerin ilgili birimleri programı afişler ve tanıtımlar yoluyla duyurarak öğrencilerin katılım sağlamaları konusunda yardımcı olabilir.

KAYNAKLAR

- Aba, Y. A.** (2008). *Çatışmaların çözümüne yaklaşım ölçeği'nin "the revised conflict tactics scales (cts2)" üniversite öğrencilerinde geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları.* (Yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Akın, A., & Demirel, S.** (2003). Toplumsal cinsiyet kavramı ve sağlığa etkileri, *CÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 25(4), 73-82.
- Akış, N., Korkmaz, N. H., Taneri, P. E., Özkaya, G., & Güney, E.** (2019). Üniversite öğrencilerinde flört şiddeti sıklığı ve etkileyen etmenler, *Estüdam Halk Sağlığı Dergisi*, 4(3), 294-300.
- Alegria-Flores, K., Raker, K., Pleasants, R. K., Weaver, M. A., & Weinberger, M.** (2017). Preventing interpersonal violence on college campuses: the effect of one act training on bystander intervention, *Journal of Interpersonal Violence*, 32(7), 1103-1126.
- Altınay, D.** (2019). *Psikodrama 400 Isınma Oyunu ve Yardımcı Teknikler: Çocuk Psikodraması Oyunlarıyla Temel Teknik ve Temel Stratejiler* (14. bs.). İstanbul: Epsilon Yayınevi.
- Anderson, K. M., & Danis, F. S.** (2007). Collegiate sororities and dating violence: An exploratory study of informal and formal helping strategies, *Violence Against Women*, 13(1), 87-100.
- Archer, J.** (2000). Sex differences in aggression between heterosexual partners: A meta-analytic review, *Psychological Bulletin*, 126(5), 651.
- Aslan, D., Vefikuluçay, D., Zeyneloğlu, S., Erdost, T. ve Temel, F.** (2008). Ankara'da iki hemşirelik yüksek okulunun birinci ve dördüncü sınıflarında okuyan öğrencilerinin flört şiddetine maruz kalma, flört ilişkilerinde şiddet uygulama durumlarının ve bu konudaki görüşlerin saptanması araştırması. Teknik Rapor. E. Söztutar, (Ed.). Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi.
- Avery-Leaf, S., Cascardi, M., O'leary, K. D., & Cano, A.** (1997). Efficacy of a dating violence prevention program on attitudes justifying aggression, *Journal of Adolescent Health*, 21(1), 11-17.
- Avşar-Baldan, G. A., & Akış, N.** (2017). Flört şiddeti, *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 43(1), 41-44.
- Ayan, S.** (2006). Şiddet ve fanatizm, *CÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 7(2), 191-209.

- Ayhan, Y.** (2020). *Flört şiddeti ve flört şiddetine yönelik tutumun güvenli bağlanma ve anne babaya benzerlik ilişkisinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi, Bağımlılık ve Adli Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Baker, E. A.** (2019). *Improving dating violence prevention programs on college campuses with mindfulness-based skills training: A randomized trial*. (Doktora tezi). Kent State University.
- Bal, N.** (2014). Sosyolojide şiddet kavramı, *Yurt ve Dünya Dergisi*, 6, 6-22.
- Ball, B., Kerig, P. K., & Rosenbluth, B.** (2009). "Like a family but better because you can actually trust each other." *Health Promotion Practice*, 10, 45-58. doi: 10.1177/2F1524839908322115
- Bandura, A.** (1973). *Aggression: A social learning analysis*. Prentice-Hall.
- Banyard, V. L., Plante, E. G., & Moynihan, M. M.** (2004). Bystander education: Bringing a broader community perspective to sexual violence prevention, *Journal of Community Psychology*, 32(1), 61-79.
- Bell, K. M., & Naugle, A. E.** (2008). Intimate partner violence theoretical considerations: Moving towards a contextual framework, *Clinical Psychology Review*, 28(7), 1096-1107.
- Bernard, M. L., & Bernard, J. L.** (1983). Violent intimacy: The family as a model for love relationships, *Family Relations*, 32(2), 283-286. doi: 10.2307/584688
- Besni, İ.** (2011). *Üniversite öğrencilerinin aile içi şiddete yönelik tutumlarının cinsiyet, politik görüş ve şiddete maruz kalma açısından incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Bird, G. W., Stith, S. M., & Schladale, J.** (1991). Psychological resources, coping strategies, and negotiation styles as discriminators of violence in dating relationships, *Family Relations*, 40(1), 45-50. doi: 10.2307/585657
- Bowlby, J.** (1980). *Attachment and Loss. (Vol. 3): Loss, Sadness and Depression*. New York: Basic Books.
- Breiding, M.J., Basile, K.C., Smith, S.G., Black, M.C., & Mahendra, RR.** (2015). *Intimate partner violence surveillance: Uniform definitions and recommended data elements, Version 2.0*. Atlanta (GA): National Center for Injury Prevention and Control, Centers for Disease Control and Prevention. Erişim adresi: [cdc.gov/violenceprevention/pdf/ipv/intimatepartnerviolence.pdf](https://www.cdc.gov/violenceprevention/pdf/ipv/intimatepartnerviolence.pdf)
- Black, M.C., Basile, K.C., Breiding, M.J., Smith, S.G., Walters, M.L., Merrick, M.T., Chen, J., & Stevens, M.R.** (2011). *The national intimate partner and sexual violence survey (NISVS): 2010 Summary Report*. Atlanta, GA: National Center for Injury Prevention and Control, Centers for Disease Control and Prevention. Erişim adresi: [cdc.gov/violenceprevention/pdf/nisvs_report2010-a.pdf](https://www.cdc.gov/violenceprevention/pdf/nisvs_report2010-a.pdf)
- Boegler-Daum, J. L.** (1999). *The effects of a dating violence program on adolescent awareness*. (Yüksek lisans tezi). Kean University.

- Büyüköztürk, Ş.** (2017). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum* (23. bs.). Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş.** (2021). *Deneyisel Desenler Öntest-Sontest Kontrol Grubu Desen ve Veri Analizi* (6. Bs.). Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F.** (2021). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (30. bs.). Ankara: Pegem Akademi.
- Çakır Koçak Y, Öztürk Can H.** (2019). Flört şiddeti: Tanımı, sınıflaması ve değerlendirmesi, *Toplumsal Cinsiyet ve Kadın, 1*, 43-53.
- Capaldi, D. M., & Crosby, L.** (1997). Observed and reported psychological and physical aggression in young, at-risk couples, *Social Development, 6*(2), 184-206.
- Carlson, B. E.** (1987). Dating violence: A research review and comparison with spouse abuse, *Social Casework, 68*(1), 16-23. doi: 10.1177/104438948706800102
- Carr, J. L., & Vandusen, K. M.** (2002). The relationship between family of origin violence and dating violence in college men, *Journal of Interpersonal Violence, 17*(6), 630–646. doi:10.1177/0886260502017006003
- Cascardi, M., & O'Leary, K. D.** (1992). Depressive symptomatology, self-esteem, and self-blame in battered women, *Journal of Family Violence, 7*(4), 249-259.
- Chan, K. L., Straus, M. A., Brownridge, D. A., Tiwari, A., & Leung, W. C.** (2008). Prevalence of dating partner violence and suicidal ideation among male and female university students worldwide, *Journal of Midwifery & Women's Health, 53*(6), 529-537. doi: 10.1016/j.jmwh.2008.04.016
- Choice, P., Lamke, L. K., & Pittman, J. F.** (1995). Conflict resolution strategies and marital distress as mediating factors in the link between witnessing interparental violence and wife battering, *Violence and Victims, 10*(2), 107–119.
- Cicchetti, D., & Toth, S. L.** (1995). Child maltreatment and attachment organization: Implications for intervention. In S. Goldberg, R. Muir, & J. Kerr (Eds.), *Attachment Theory: Social, Developmental, and Clinical Perspectives* (pp. 279–308). Analytic Press, Inc.
- Coker, A. L., Bush, H. M., Cook-Craig, P. G., DeGue, S. A., Clear, E. R., Brancato, C. J., ... & Recktenwald, E. A.** (2017). RCT Testing Bystander Effectiveness To Reduce Violence, *American Journal of Preventive Medicine, 52*(5), 566-578.
- Cornelius, T. L., & Resseguie, N.** (2007). Primary and secondary prevention programs for dating violence: A review of the literature, *Aggression and Violent Behavior, 12*(3), 364-375.

- Çakaloz, D. K., Çoban, A., & Irmak, A.** (2020). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi öğrencilerinin flört şiddet kapsamındaki davranışlara ilişkin görüşleri, *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 4(2), 100-106.
- Dadds, M. R., Atkinson, E., Turner, C., Blums, G. J., & Lendich, B.** (1999). Family conflict and child adjustment: Evidence for a cognitive-contextual model of intergenerational transmission, *Journal of Family Psychology*, 13(2), 194–208. doi: 10.1037/0893-3200.13.2.194
- Danık, Ş.** (2000). Aile içinde kadına yönelen şiddet, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 12(1), 77-87. Erişim adresi: dergipark.org.tr/pub/tsh/issue/48541/615365
- DeGannes, A. B.** (2009). *Evaluation of a sexual assault and dating violence prevention program for middle school students*. (Doktora tezi). Temple University.
- Dikmen, H. A., Özaydın, T., & Yılmaz, S. D.** (2018). Üniversitedeki kadın öğrencilerde yaşanan flört şiddeti ile anksiyete ve umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişki, *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, (2), 170-176. doi: 10.31067/0.2018.9
- Dobash, R. P., Dobash, R. E., Wilson, M., & Daly, M.** (1992). The myth of sexual symmetry in marital violence, *Social Problems*, 39(1), 71-91.
- Dodge, K. A., Bates, J. E., & Pettit, G. S.** (1990). Mechanisms in the cycle of violence, *Science*, 250(4988), 1678-1683. doi: 10.1126/science.2270481
- Dutton, D. G., & Strachan, C. E.** (1987). Motivational needs for power and spouse-specific assertiveness in assaultive and nonassaultive men, *Violence and Victims*, 2(3), 145-156.
- D'zurilla, T. J., & Goldfried, M. R.** (1971). Problem solving and behavior modification, *Journal of Abnormal Psychology*, 78(1), 107. doi: 10.1037/h0031360
- Erikson, E. H.** (1982). *The Life Cycle Completed* (1. bs.). New York: W.W. Norton Company Inc.
- Exner-Cortens, D., Eckenrode, J., & Rothman, E.** (2013). Longitudinal associations between teen dating violence victimization and adverse health outcomes, *Pediatrics*, 131(1), 71-78. doi: 10.1542/peds.2012-1029
- Fang, X., & Corso, P. S.** (2007). Child maltreatment, youth violence, and intimate partner violence: Developmental relationships, *American Journal of Preventive Medicine*, 33(4), 281-290.
- Fidan, F., & Yeşil, Y.** (2018). Nedenleri ve sonuçları itibariyle flört şiddeti, *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 16-24.
- Follette, V. M., & Alexander, P. C.** (1992). Dating violence: Current and historical correlates, *Behavioral Assessment*, 14(1), 39–52.
- Follingstad, D. R., Rutledge, L. L., Berg, B. J., Hause, E. S., & Polek, D. S.** (1990). The role of emotional abuse in physically abusive relationships, *Journal of Family Violence*, 5(2), 107-120. doi: 10.1007/BF00978514

- Foshee, V. A., Bauman, K. E., Arriaga, X. B., Helms, R. W., Koch, G. G., & Linder, G. F.** (1998). An evaluation of Safe Dates, an adolescent dating violence prevention program, *American Journal of Public Health*, 88(1), 45-50.
- Foshee, V. A., Bauman, K. E., Greene, W. F., Koch, G. G., Linder, G. F., & MacDougall, J. E.** (2000). The Safe Dates program: 1-year follow-up results, *American Journal of Public Health*, 90(10), 1619.
- Foshee, V. A., Benefield, T. S., Ennett, S. T., Bauman, K. E., & Suchindran, C.** (2004). Longitudinal predictors of serious physical and sexual dating violence victimization during adolescence, *Preventive Medicine*, 39(5), 1007-1016.
- Foshee, V. A., Bauman, K. E., Linder, F., Rice, J., & Wilcher, R.** (2007). Typologies of adolescent dating violence: Identifying typologies of adolescent dating violence perpetration, *Journal of Interpersonal Violence*, 22(5), 498-519. doi: 10.1177/0886260506298829
- Foshee, V.A., McNaughton Reyes, H.L., Gottfredson, N.C., Chang, L.Y. & Ennett, S.T.** (2013). A longitudinal examination of psychological, behavioral, academic, and relationship consequences of dating abuse victimization among a primarily rural sample of adolescents, *Journal of Adolescent Health*, 53(6):723-729. doi: 10.1016/j.jadohealth.2013.06.016
- Furman, W., & Buhrmester, D.** (1992). Age and sex differences in perceptions of networks of personal relationships, *Child Development*, 63(1), 103-115.
- Garcia-Moreno, C., Heise, L., Jansen, H. A., Ellsberg, M., & Watts, C.** (2005). Violence against women, *Science*, 310(5752), 1282-1283.
- Goldstein, S. E., Chesir-Teran, D., & McFaul, A.** (2008). Profiles and correlates of relational aggression in young adults' romantic relationships, *Journal of Youth and Adolescence*, 37(3), 251-265.
- Gross, A. M., Winslett, A., Roberts, M., & Gohm, C. L.** (2006). An examination of sexual violence against college women, *Violence Against Women*, 12(3), 288-300.
- Gündüz, Ö.** (2019). *İlişkisel Kültürel Kurama Dayalı Programın Üniversite Öğrencisi Kadınların Flört Şiddeti Tutumlarına, Çatışma Çözmelerine, İlişkilerine Etkisi.* (Doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L.** (2013). *Multivariate Data Analysis: A Global Perspective* (7. ed). Essex, England.
- Hamberger, L. K., & Ambuel, B.** (1998). Dating violence, *Pediatric Clinics of North America*, 45(2), 381-390.
- Hamby, S. L.** (2006). The who, what, when, where and how of partner violence prevention research, *Journal of Aggression, Maltreatment and Trauma*, 13(3-4), 179-201. doi: 10.1300/J146v13n03_07

- Hatipoğlu, Ü. S.** (2010). *Başkent Üniversitesi Öğrencilerinde Flört Şiddeti Prevelansı Anketi*. (Yüksek lisans tezi). Başkent Üniversitesi, Ankara. Erişim adresi: <https://docplayer.biz.tr/22153145>
- Hazan, C., & Shaver, P.** (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process, *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511. doi: 10.1037/0022-3514.52.3.511
- Hettrich, E. L., & O’Leary, K. D.** (2007). Females’ reasons for their physical aggression in dating relationships, *Journal of Interpersonal Violence*, 22(9), 1131–1143. doi:10.1177/0886260507303729
- Holt, M. K., & Espelage, D. L.** (2005). Social support as a moderator between dating violence victimization and depression/anxiety among African American and Caucasian adolescents, *School Psychology Review*, 34(3), 309-328.
- Howard, D. E., Debnam, K. J., & Wang, M. Q.** (2013). Ten-year trends in physical dating violence victimization among U.S. adolescent females, *The Journal of School Health*, 83(6), 389–399. doi:10.1111/josh.12042
- Hutchinson, K.** (2012). *Predictors of college students’ dating violence perceptions and help-seeking recommendations*. (Doctoral dissertation). The University of Akron, Ohio. Erişim adresi: <https://www.proquest.com/pqdtglobal/docview/>
- Karadayı, A.** (2020). *Üniversite öğrencilerinde toplumsal cinsiyet algısı ve çelişik duygulu cinsiyetçiliğin flört şiddeti ve flört şiddetine yönelik tutumlara etkisi*. (Yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Karagöz, Y.** (2021). *SPSS-AMOS-META Uygulamalı Nitel-Nicel-Karma Bilimsel Araştırma Yöntemleri ve Yayın Etiği* (3. bs.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karasar, N.** (2020). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri: Kavramlar, İlkeler ve Teknikler* (35. bs.). Ankara: Nobel Yayın Evi.
- Karatay, M., Karatay, G., Gürarlan- Baş, N. & Baş, K.** (2018). Üniversite öğrencilerinin flört şiddetine ilişkin tutum ve davranışları, *STED/Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 27(1), 62-71.
- Kaukinen, C.** (2014). Dating violence among college students: The risk and protective factors, *Trauma, Violence, & Abuse*, 15(4), 283-296.
- Kepir-Savoly, D.D., Ulaş, Ö., & Demirtaş-Zorbaz, S.** (2014). Üniversite öğrencilerinin çiftler arası şiddeti kabul düzeylerini etkileyen etmenler, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(42), 173-183.
- Kocacık, F.** (2001). Şiddet olgusu üzerine, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(1), 1-7.
- Korkut-Owen, F.** (2007). *Okul Temelli Önleyici Rehberlik ve Psikolojik Danışma: Psikolojik Danışman Eğitimcileri, Uygulamacıları ve Öğrencileri İçin* (2. bs.). Ankara: Anı Yayıncılık.

- Koyuncu-Kütük, E. K., Gümüştas, F., & Almiş, B. H.** (2018). Üniversite öğrencisi kızlarda flört şiddetinin belirleyicileri ve psikiyatrik sonuçlar açısından flört dışı şiddetten farklılıkları, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, *19*(2), 217-222.
- Kuffel, S. W., & Katz, J.** (2002). Preventing Physical, Psychological, And Sexual Aggression İn College Dating Relationships, *Journal of Primary Prevention*, *22*(4), 361-374.
- Lewis, S. F., & Fremouw, W.** (2001). Dating violence: A critical review of the literatüre, *Clinical Psychology Review*, *21*(1), 105-127.
- Linder, J. R., & Collins, W. A.** (2005). Parent and peer predictors of physical aggression and conflict management in romantic relationships in early adulthood, *Journal of Family Psychology*, *19*(2), 252.
- Lloyd, S. A.** (1991). The darkside of courtship: Violence and sexual exploitation, *Family Relations*, *40*(1), 14–20. doi:10.2307/585653
- Luthra, R., & Gidycz, C. A.** (2006). Dating violence among college men and women: Evaluation of a theoretical model, *Journal of İnterpersonal Violence*, *21*(6), 717-731. doi:10.1177%2F0886260506287312
- Makepeace, J. M.** (1981). Courtship violence among college students, *Family Relations*, *30*(1), 97–102. doi: 10.2307/584242
- Makepeace, J. M.** (1986). Gender differences in courtship violence victimization, *Family Relations*, *35*(3), 383–388. doi:10.2307/584365
- McCloskey, L. A., & Lichter, E. L.** (2003). The contribution of marital violence to adolescent aggression across different relationships, *Journal of İnterpersonal Violence*, *18*(4), 390-412.
- Merrill, L. L., Crouch, J. L., Thomsen, C. J., Guimond, J., & Milner, J. S.** (2005). Perpetration of severe intimate partner violence: Premilitary and second year of service rates, *Military Medicine*, *170*(8), 705-709.
- Mihçioğur, S., & Akın, A.** (2015). Flört şiddeti- “Şiddet’ li sevgi.”, *Sağlık ve Toplum*, *25*(2), 9–15.
- Miller, E., Decker, M. R., Reed, E., Raj, A., Hathaway, J. E., & Silverman, J. G.** (2007). Male partner pregnancy-promoting behaviors and adolescent partner violence: Findings from a qualitative study with adolescent females. *Ambulatory Pediatrics*, *7*(5), 360-366.
- Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı.** (t.y.). *Flört şiddeti*. Erişim: 14 Şubat 2022, <https://morcati.org.tr/flort-siddeti/>
- Muehlenhard, C. L., & Linton, M. A.** (1987). Date rape and sexual aggression in dating situations: Incidence and risk factors, *Journal of Counseling Psychology*, *34*(2), 186. doi: 10.1037/0022-0167.34.2.186
- Murphy, C. M., & Hoover, S. A.** (1999). Measuring emotional abuse in dating relationships as a multifactorial construct, *Violence and Victims*, *14*(1), 39-53. doi: 10.1891/0886-6708.14.1.39

- Murray, C. E., & Kardatzke, K. N.** (2007). Dating violence among college students: Key issues for college counselors, *Journal of College Counseling*, *10*(1), 79-89. doi: 10.1002/j.2161-1882.2007.tb00008.x
- Offenhauer, P., & Buchalter, A.** (2011). Teen dating violence: A literature review and annotated bibliography, *Library of Congress*. Erişim adresi: ojp.gov/pdffiles1/nij/grants/235368.pdf
- O'Keeffe, N. K., Brockopp, K., & Chew, E.** (1986). Teen dating violence, *Social Work*, *31*(6), 465-468.
- O'Keefe, M.** (1998). Factors mediating the link between witnessing interparental violence and dating violence, *Journal of Family Violence*, *13*, 39-57. doi:10.1023/A:1022860700118
- O'Leary, K. D.** (1988). *Physical Aggression Between Spouses*. In Van Hasselt, V.B., Morrison, R. L., Bellack, A. S., & Hersen, M. (Eds.), *Handbook of Family Violence* (pp. 31-55). New York: Plenum Press.
- O'Leary, K. D., Woodin, E. M., & Fritz, P. A.** (2006). Can we prevent the hitting? Recommendations for preventing intimate partner violence between young adults, *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, *13*(3-4), 121-178.
- O'Leary, K. D., Slep, A. M. S., Avery-Leaf, S., & Cascardi, M.** (2008). Gender differences in dating aggression among multiethnic high school students, *Journal of Adolescent Health*, *42*(5), 473-479.
- Özdere, M., & Kürtül, N.** (2018). Flört şiddeti eğitiminin, üniversite öğrencilerinin flört şiddetine ilişkin tutumlarına etkisi, *Social Science Development Journal*, *3*(9), 123-136.
- Özkan, M.** (2019). *Flört şiddetini önlemeye yönelik sivil toplum çalışmalarına dair bir değerlendirme: flört şiddeti deneyimlerinden öneriler*. (Yüksek lisans tezi). İstanbul Bilgi Üniversitesi, Lisansüstü Programlar Enstitüsü, İstanbul.
- Parlak, S.** (2018). *Gençlerde partnere yönelik şiddet ve önlenmesi: Bir karma yöntem çalışması*. (Doktora tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Pearson, M.** (2009). *Love U2: Getting smarter about relationships*, Berkeley, CA: The Dibble Institute for Marriage Education.
- Polat, O.** (2016). şiddet, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, *22*(1), 15-34.
- Quinlan, A.** (2011). *Dating violence*. In L. L. Finley, *Encyclopedia of School Crime and Violence* (Vol. 2, pp.128-130). Santa Barbara: ABC-CLIO.
- Riggs, D. S., & O'Leary, K. D.** (1989). *A theoretical model of courtship aggression*. In M. A. Pirog-Good & J. E. Stets (Eds.), *Violence in Dating Relationships: Emerging Social Issues* (pp. 53-71). Praeger Publishers.

- Roberts, T. A., Klein, J. D., & Fisher, S.** (2003). Longitudinal effect of intimate partner abuse on high-risk behavior among adolescents, *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, *157*(9), 875-881. doi: [10.1001/archpedi.157.9.875](https://doi.org/10.1001/archpedi.157.9.875)
- Rosen, K. H., & Bezold, A.** (1996). Dating Violence Prevention: A Didactic Support Group For Young Women, *Journal of Counseling & Development*, *74*(5), 521-525.
- Ryan, K. M., Weikel, K., & Sprechini, G.** (2008). Gender differences in narcissism and courtship violence in dating couples, *Sex Roles*, *58*(11-12), 802-813.
- Schwartz, J. P., Magee, M. M., Griffin, L. D., & Dupuis, C. W.** (2004). Effects of a Group Preventive Intervention on Risk and Protective Factors Related to Dating Violence, *Group Dynamics: Theory, Research, and Practice*, *8*(3), 221.
- Schwartz, J. P., Hage, S. M., Bush, I., & Burns, L. K.** (2006). Unhealthy parenting and potential mediators as contributing factors to future intimate violence: A review of the literature, *Trauma, Violence, & Abuse*, *7*(3), 206–221. doi: 10.1177/1524838006288932
- Senn, C. Y., Eliasziw, M., Barata, P. C., Thurston, W. E., Newby-Clark, I. R., Radtke, H. L., & Hobden, K. L.** (2014). Sexual violence in the lives of first-year university women in Canada: No improvements in the 21st century, *BMC Women's Health*, *14*(1), 1-8.
- Selçuk, K. T., Avcı, D., & Mercan, Y.** (2018). Üniversite öğrencilerinde flört şiddetine maruziyet: Flört şiddetine yönelik tutumların ve toplumsal cinsiyet algısının şiddete maruziyet ile ilişkisi, *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, *(3)*, 302-308.
- Shorey, R. C., Cornelius, T. L., & Bell, K. M.** (2008). A critical review of theoretical frameworks for dating violence: Comparing the dating and marital fields, *Aggression and Violent Behavior*, *13*(3), 185-194. doi: 10.1016/j.avb.2008.03.003
- Shorey, R. C., Febres, J., Brasfield, H., & Stuart, G. L.** (2012). Male dating violence victimization and adjustment: The moderating role of coping, *American Journal of Men's Health*, *6*(3), 218–228. doi: 10.1177/1557988311429194
- Shorey, R. C., Cornelius, T. L., & Strauss, C.** (2015). Stalking in college student dating relationships: A descriptive investigation, *Journal of Family Violence*, *30*(7), 935-942.
- Silverman, A. B.** (2000). *Evaluating the efficacy of the Rhode Island Teen Dating Violence Prevention Program (TDVPP): A process and outcome approach to determining the success of both primary and secondary prevention projects.* (Doctoral dissertation). University of Rhode Island.
- Silverman, J. G., Raj, A., Mucci, L. A., & Hathaway, J. E.** (2001). Dating violence against adolescent girls and associated substance use, unhealthy weight control, sexual risk behavior, pregnancy, and suicidality, *Jama*, *286*(5), 572-579.

- Slashinski, M. J., Coker, A. L., & Davis, K. E.** (2003). Physical aggression, forced sex, and stalking victimization by a dating partner: An analysis of the national violence against women survey, *Violence and Victims*, *18*(6), 595-617.
- Smith, D. M., & Donnelly, J.** (2000). Adolescent dating violence: A multi-systemic approach of enhancing awareness in educators, parents, and society, *Journal of Prevention & Intervention in the Community*, *21*(1), 53-64. doi: 10.1300/J005v21n01_04
- Stets, J. E., & Pirog-Good, M. A.** (1989). Sexual aggression and control in dating relationships, *Journal of Applied Social Psychology*, *19*(16), 1392-1412.
- Straus, M. A.** (2008). Dominance and symmetry in partner violence by male and female university students in 32 nations, *Children And Youth Services Review*, *30*(3), 252-275.
- Straus, M.A.** (2004). International dating violence research consortium. Prevalence of violence against dating partners by male and female university students worldwide, *Violence Against Women*, *10*(7): 790-811. doi: 10.1177%2F1077801204265552
- Straus, M. A.** (1976). *Sexual inequality, cultural norms, and wife-beating*, 151-559. Betsy Warrior.
- Stuart, G. L., Moore, T. M., Hellmuth, J. C., Ramsey, S. E., & Kahler, C. W.** (2006). Reasons for intimate partner violence perpetration among arrested women, *Violence Against Women*, *12*(7), 609-621.
- Sugarman, D. B., & Hotaling, G. T.** (1989). Dating Violence: Prevalence, Context, And Risk Markers. In M. A. Pirog-Good & J. E. Stets (Eds.), *Violence In Dating Relationships: Emerging Social Issues*, (3-32). Praeger Publishers.
- Sugihara, Y., & Warner, J. A.** (2002). Dominance and domestic abuse among Mexican Americans: Gender differences in the etiology of violence in intimate relationships, *Journal of Family Violence*, *17*(4), 315-340.
- Sünetçi, B., Say, A., Gümüştepe, B., Enginkaya, B., Yıldızdoğan, Ç., & Yalçın, M.** (2016). Üniversite öğrencilerinin flört şiddeti algıları üzerine bir araştırma, *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, *16*(1), 56-83.
- Taylor, B. G., Stein, N. D., Mumford, E. A., & Woods, D.** (2013). Shifting boundaries: An experimental evaluation of a dating violence prevention program in middle schools, *Prevention Science*, *14*(1), 64-76.
- TDK.** (2011). *Türkçe Sözlük* (11. bs.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Thompson, W. E.** (1986). Courtship violence: toward a conceptual understanding, *Youth & Society*, *18*(2), 162-176. doi: 10.1177/0044118X86018002004
- Toplu-Demirtas, E., Hatipoğlu-Sümer, Z., & White, J. W.** (2013). The relation between dating violence victimization and commitment among Turkish college women: Does the investment model matter?, *International Journal of Conflict and Violence (IJCIV)*, *7*(2), 203-215.

- Turhan, E., İnandı, T., Özer, C. & Akoğlu, S.** (2011). Üniversite öğrencilerinde madde kullanımı, şiddet ve bazı psikolojik özellikler, *Turkish Journal of Public Health*, 9, 33-44.
- Türk, B., Hamzaoğlu, N., & Yayak, A.** (2020). An analysis on dating violence, *Türkiye Klinikleri Journal of Forensic Medicine and Forensic Sciences*, 17(1), 73-81. doi: 10.5336/forensic.2019-70929
- Uluocak, S., Gökulu, G., & Bilir, O.** (2014). A strategic starting point for the elimination of violence against women: Intimate partner violence Kadına yönelik şiddetin önlenmesinde stratejik bir başlangıç noktası: Partner şiddeti, *Journal of Human Sciences*, 11(2), 362-387.
- Üstünel- Balcı, A.Ö.** (2018). *Testing the effectiveness of a dating violence prevention program among college students in Istanbul/ Bir flört şiddeti önleme programının İstanbul'da üniversite öğrencileri arasında etkinliğinin değerlendirilmesi.* (Doktora tezi). Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- Üstünel, A. Ö.** (2020). Eşit, güvenli, özgür ilişki: üniversite öğrencilerine yönelik bir flört şiddeti önleme programının etki değerlendirmesi, *Türk Psikoloji Yazıları*, 23(45), 19-38.
- Yenici, A.** (2021). *Meslek yüksekokulu öğrencilerinde flört şiddeti tutum ve davranışlarının duygu düzenleme güçlüğü, gözlerden zihin okuma ve empati becerileriyle ilişkisi.* (Doktora tezi). İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yumuşak, A.** (2013). *Üniversite öğrencilerinin flört şiddetine yönelik tutumları, toplumsal cinsiyetçilik ve narsistik kişilik özellikleri arasındaki ilişki.* (Yüksek lisans tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Wekerle, C., Leung, E., Wall, A. M., MacMillan, H., Boyle, M., Trocme, N., & Waechter, R.** (2009). The contribution of childhood emotional abuse to teen dating violence among child protective services-involved youth, *Child Abuse & Neglect*, 33(1), 45-58. doi: 10.1016/j.chiabu.2008.12.006
- Wekerle, C., & Wolfe, D.** (1998). The role of child maltreatment and attachment style in adolescent relationship violence, *Development and Psychopathology*, 10(3), 571-586. doi:10.1017/S0954579498001758
- Wekerle, C. ve Wolfe, D. A.** (1999). Dating violence in mid-adolescence: Theory, significance, and emerging prevention initiatives, *Clinical Psychology Review*, 19(4), 435-456. doi: 10.1016/S0272-7358(98)00091-9
- Whitaker, D. J., Morrison, S., Lindquist, C., Hawkins, S. R., O'Neil, J. A., Nesius, A. M., & Reese, L. R.** (2006). A critical review of interventions for the primary prevention of perpetration of partner violence, *Aggression and Violent Behavior*, 11(2), 151-166.
- Dünya Sağlık Örgütü (WHO).** (2002). *World report on violence and health: summary*, Geneva, World Health Organization.

- Wolfe, D. A., Crooks, C., Jaffe, P., Chiodo, D., Hughes, R., Ellis, W. & Donner, A.** (2009). A school-based program to prevent adolescent dating violence: A cluster randomized trial, *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 163(8), 692-699.
- World Health Organization.** (2010). *Preventing intimate partner and sexual violence against women*. World Health Organization And London School Of Hygiene And Tropical Medicine.
- World Health Organization.** (2013). *Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence*. World Health Organization.

EKLER

Ek A: Etik Kurul Onayı

Evrak Tarih ve Sayısı: 22.11.2021-89

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU KARARI

Karar Tarihi	11/11/2021	Karar Sayısı	09/04
--------------	------------	--------------	-------

KURUL ÜYELERİ

Prof. Dr. Fahameddin BAŞAR / Rektör Yardımcısı - Başkan
Prof. Dr. Erol KILIÇ / Güzel Sanatlar Fakültesi-Dekan- Üye
Prof. Dr. Esra AKGÜL / MYO- Müdür- Üye
Prof. Dr. Hasan BACANLI / Eğitim Fakültesi-Üye

Prof. Dr. Mustafa ALTUNDAĞ/ İslami İlimler Fakültesi-Dekan - Üye
Prof. Dr. Nihat ÖZTOPRAK / Edebiyat Fakültesi - Üye
Prof. Dr. Sefa SAYGILI/ Edebiyat Fakültesi - Üye
Dr. Öğr. Üyesi Eyup Sabri KALA / Hukuk Müşaviri - Raportör

Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu 11.11.2021 tarihinde saat 14:00'da toplanmış ve aşağıdaki karar alınmıştır.

KARAR

KARAR NO 2021-09/04 Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Hümeyra SARAÇ'ın "Genç Yetişkinlerin Flört İlişkilerinde Şiddeti Önlemeye Yönelik Geliştirilen PsikoEğitim Programının Etkinliğinin Değerlendirilmesi" isimli araştırmasında kullanacağı anket ve ölçeklerinin etik yönden uygunluğuna,

Toplantıya katılan Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu üyelerinin oy birliği ile karar verildi.

Ek B: Ölçme Aracı Kullanım İzni

Hümeyra SARAÇ

Alici:

Sayın Hocam Merhabalar,

Ben Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans (Tezli) öğrencisi Hümeyra SARAÇ, Doç. Dr. Tuğba Yılmaz Bingöl hocamla yürüteceğimiz Genç Yetişkinlerin Flört İlişkilerinde Şiddeti Önlemeye Yönelik Geliştirilen Psiko-Eğitim Programının Etkinliğinin Değerlendirilmesi adlı tez çalışmasında izniniz olursa Flörtte Şiddete Yönelik Tutum Ölçeklerini kullanmak istiyoruz. Eğer izniniz olursa ölçeklerin tamamını gönderebilerseniz çok sevinirim.

Saygılarımla.

Hümeyra SARAÇ

2 Eyl 2021 Per 09:57 ☆ ↶ ⋮

AHMETERDEM

Alici: ben

Merhaba Hümeyra kusura bakma mailin aşağılarda kalmış. Tabiki ölçekleri kullanabilirsiniz. Çalışmada sana ve danışmanına kolaylıklar dilerim.

...

--

27 Eyl 2021 Pzt 16:06 ☆ ↶ ⋮

Ek C: Ölçme Aracı

Flört Şiddetine Yönelik Tutum Ölçekleri

Not: Sonunda * olan ifadeler ters puanlanır.

Erkeğin Flörtte Uyguladığı Psikolojik Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği	Kesinlikle Kabuluyorum	Kabuluyorum	Kararsızım	Kabulmuyorum	Kesinlikle Kabulmuyorum
1. Bir erkek kız arkadaşını aşağılamamalıdır. *	1	2	3	4	5
2. Bir erkek kız arkadaşına ne yapması gerektiğini söylememelidir. *	1	2	3	4	5
3. Bir kız, arkadaşlarıyla dışarıya çıkmadan önce erkek arkadaşına sormalıdır.	1	2	3	4	5
4. Pişkililer daima kızlar erkek arkadaşlarını memnun ettiklerinde yolunda gider.	1	2	3	4	5
5. Bir erkeğin kız arkadaşını tehdit etmesi için asla bir sebep olmaz. *	1	2	3	4	5
6. Bazen erkekler ellerinde olmadan kız arkadaşlarına küfrederler.	1	2	3	4	5
7. Bir kız erkek arkadaşını memnun etmek için daima değişmelidir.	1	2	3	4	5
8. Bir kız daima erkek arkadaşının söylediğini yapmalıdır.	1	2	3	4	5
9. Bir erkek, kız arkadaşının her hareketini bilmek zorunda değildir. *	1	2	3	4	5
10. Bir erkeğin kız arkadaşına küfredmesi için asla yeterince iyi bir gerekçe olmaz. *	1	2	3	4	5
11. Bir erkeğin, çok sınırlendiğinde kız arkadaşına bağırması anlaşılabilir.	1	2	3	4	5
12. Bir erkeğin kız arkadaşına kötü konuşması olabilecek bir şeydir.	1	2	3	4	5
13. Bir erkeğin kız arkadaşına bağırıp çağmasının asla bir gerekçesi olmaz. *	1	2	3	4	5
14. Bir kız, eğer erkek arkadaşını rahatsız ediyorsa, arkadaşlarıyla görüşmemelidir.	1	2	3	4	5
15. Bir kız için her zaman erkek arkadaşının istediği şekilde giyinmesi önemlidir.	1	2	3	4	5
Erkeğin Flörtte Uyguladığı Fiziksel Flört Şiddetine Yönelik Tutumlar Ölçeği	Kesinlikle Kabulmuyorum	Kabulmuyorum	Kararsızım	Kabuluyorum	Kesinlikle Kabuluyorum
1. Bir kız, bir erkek ona vurduğunda ondan ayrılmalıdır. *	1	2	3	4	5
2. Bazı kızlar erkek arkadaşları tarafından tokatlanmayı hak eder.	1	2	3	4	5

3. Bir erkeğin kız arkadaşına vurması asla doğru değildir.*	1	2	3	4	5
4. Bazen erkekler kendilerine hakim olmadan kız arkadaşlarını yumruklarlar.	1	2	3	4	5
5. Bir erkeğin kız arkadaşını imesinin asla iyi bir gerekçesi yoktur.*	1	2	3	4	5
6. Bazen bir erkek, kız arkadaşı onu sinirlendiğinde ona vurmaktan kendini alıkoyamaz.	1	2	3	4	5
7. Bir erkeğin kız arkadaşını tokatlamasının asla iyi bir gerekçesi yoktur.*	1	2	3	4	5
8. Bazen kıskançlık erkeği öyle delirtir ki kız arkadaşını tokatlamak zorunda kalır.	1	2	3	4	5
9. Erkek arkadaşlarını aldatan kızlar tokatlamalıdır.	1	2	3	4	5
10. Bazen aşk, erkeği öyle delirtir ki kız arkadaşına vurur.	1	2	3	4	5
11. Bir erkek, genellikle kız arkadaşı haketmedikçe onu tokatlamaz.	1	2	3	4	5
12. Eğer hak ediyorsa, bir erkeğin kız arkadaşına tokat atması normaldir.	1	2	3	4	5
Kadının Flörtte Uyguladığı Psikolojik Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Bir kızın erkek arkadaşına küfredmesinin asla iyi bir gerekçesi yoktur.*	1	2	3	4	5
2. Kızların erkek arkadaşlarına nasıl giyineceklerini söyleme hakları vardır.	1	2	3	4	5
3. Bir erkek daima kız arkadaşı ona ne yapmasını söylese onu yapmalıdır.	1	2	3	4	5
4. Eğer bir kız, erkek arkadaşına bağırıp çağırırsa bu o erkeği gerçekten ciddi bir şekilde yaralamaz.	1	2	3	4	5
5. Kızların erkek arkadaşlarına ne yapmaları gerektiğini söyleme hakları vardır.	1	2	3	4	5
6. Bir erkek için, her zaman kız arkadaşının istediği şekilde giyimesi önemlidir.	1	2	3	4	5
7. Bazen kızlar ellerinde olmadan erkek arkadaşlarına küfrederek.	1	2	3	4	5
8. Bir erkek, arkadaşlarıyla dışarıya çıkmadan önce daima kız arkadaşına sormalıdır.	1	2	3	4	5
9. Bir kızın erkek arkadaşına kötü konuşması olabilecek bir şeydir.	1	2	3	4	5
10. Bir kızın çok sinirlendiğinde erkek arkadaşına bağırması anlaşılabilir.	1	2	3	4	5
11. Bazen kızlar, erkek arkadaşlarının onları dinlemeleri için onları tehdit etmek zorundadırlar.	1	2	3	4	5

Kadının Flörtte Uyguladığı Fiziksel Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği	Kesimlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesimlikle Katılıyorum
1. Eğer, hak ediyorsa, bir kızın erkek arkadaşına tokat atması normaldir.	1	2	3	4	5
2. Bir kızın erkek arkadaşını itip kakması çok da büyütülecek bir şey değildir.	1	2	3	4	5
3. Bazen kızlar kendilerine hakim olamadan erkek arkadaşlarını yumruklarlar.	1	2	3	4	5
4. Bazı erkekler kız arkadaşları tarafından tokatlanmayı hak eder.	1	2	3	4	5
5. Bazen bir kız, ona saygı göstereceğini diye erkek arkadaşına yumruk atabilir.	1	2	3	4	5
6. Bir kız genellikle erkek arkadaşını hak etmedikçe onu tokatlamaz.	1	2	3	4	5
7. Bir kız, erkek arkadaşını ne yaparsa yapsın ona yumrukmalıdır. *	1	2	3	4	5
8. Bir erkeğin kız arkadaşını tarafından tokatlanmasının asla bir gereksesi yoktur. *	1	2	3	4	5
9. Saç çekme bir kızın erkek arkadaşından intikam alması için iyi bir yoldur.	1	2	3	4	5
10. Bir kızın erkek arkadaşına tokat atması asla normal değildir. *	1	2	3	4	5
11. Bazı kızlar, kendilerini dinletmek için erkek arkadaşlarını yumruklamak zorundadırlar.	1	2	3	4	5
12. Bir erkek, kız ona tokat attığı zaman o kızdan ayrılmalıdır. *	1	2	3	4	5

Ek D: Grup Kuralları Kontratı

Grup kuralları:

1. Grup içerisinde paylaşılan her şey değerlidir ve burada gizlilik içerisinde kalır. Paylaşılan şeyleri bir başka yerde ve kişilerle paylaşmayacağıma söz veriyorum. Sizlerin de teker teker söz vermesini istiyorum.
2. Grup içerisinde konuşulan konularla ilgili paylaşımlar yapmanızı bekliyorum. Paylaşım yaparken başkasının sözünü kesmemek için özen göstermeliyiz.
3. Grup içerisinde sizlerin de katılımını sağlamak için pek çok soru soracağım. Bu sorulara her zaman cevap vermek zorunda değilsiniz. Ama grup içerisinde ne kadar çok paylaşım yaparsanız hem gruba hem de kendinize yarar sağlayacaktır.
4. Paylaşım yaparken ya da söz aldığımızda saygıyı ihmal etmemeli ve uygun sözcükler seçerek cümlelerimizi kurmalıyız.
5. Sizlerle her hafta belirlediğimiz gün ve saatte yaklaşık olarak 90 dk birlikte olacağız.
6. Oturumlara katılma konusunda devamlılık sağlanması önemli ancak zaman zaman oturumlara katılamayacağımız önemli bazı durumlar olabilir. Böyle durumlarda katılım sağlayamayacak olan grup üyesi bana bilgi vermeli ve oturumu herkesin uygun olduğu gün ve saat için yeniden planlamalıyız.
7. Oturum sürecinde sizlerden bazı şeyleri not almanızı isteyebilirim bu sebeple yanınızda kâğıt-kalem gibi araçlar bulundurmanız not alabilmeniz açısından önemli.

Diğer kurallar:

-

Ek E : Dating Abuse (Kısa Film)

<https://www.youtube.com/watch?v=Mpf9boJtlrw>

Ek F : Flört şiddeti nedir? Flört Şiddeti Türleri Nelerdir? (Video)

<https://www.youtube.com/watch?v=Z3wo0ttqesM>

Ek G : Türk Dizileri Sahne Kesitleri

<https://www.youtube.com/watch?v=1GK1-gmrXZ4>

<https://www.youtube.com/watch?v=j9R1oC4Zthg>

<https://www.youtube.com/watch?v>

<https://www.youtube.com/watch?v=KSxaIQU90M8&t=50s>

Ek H : Şarkı Sözleri

2) Medcezir- Levent Yüksel

"Fırtınam, felaketim hasretim
Yetmiyor, sevişmeler yetmiyor
Şiddetin ne hoş, ne güzel şefkatini
Sevdiğim, sevesim geliyor
Ölene kadar peşindeyim
bırakmam."

(Şiddet Türü: Fiziksel şiddet- Israrlı)

3) Mecbursun- Sertap Erener

"Vallahi dünyayı yıkarım başına
Kimselere yar etmem seni
bakmam gözyaşına
Mecbursun mecbursun hiç çaren
yok
İnadi bırak gel şükredeceksin sonra
şansına"

(Şiddet Türü :Duygusal/ Psikolojik
Şiddet)

**1) Gitme Yoksa- Nil
Karaibrahimgil**

"Gitme yoksa içerim
Bütün uykun haplarını
Sonra karıştırırsın
Ruh kitaplarını"

Gitme yoksa atlarım
En yalın köprüden
Hafızaya gerek yok
Bu olur tek hadisen"

Gitme yoksa katledeyim bizim
Yan komşuları
Sonra polise derim
Öldürmüş masumları"

Gitme dünyam dönsün dönsün
Dünyam dönsün dönsün
Ben hiç kimse ölsün mölsün istemem
(istemem)"

(Şiddet Türü: Psikolojik/ Duygusal
Şiddet- Fiziksel şiddet)

4) Her Şeyi Yak- Sezen Aksu

"Beni yak kendini yak her şeyi yak
Bir kıvılcım yeter ben hazırım bak
İster öp okşa istersen öldür
Aşk için ölmeli aşk o zaman aşk
Aşk için ölmeli aşk o zaman aşk

Beni yor hasretinle sevginle yor
Sevgisizlik ayrılıktan daha zor
Dilediğin kadar acıt canımı
Yokluğun da varlığın da yetmiyor
Yokluğun da varlığın da yetmiyor"

(Şiddet Türü: Fiziksel-
Psikolojik/Duygusal şiddet)

- Aşk yaşadığımız kişinin her halini kabullenmek zorunda mıyız?

5) Ara Sıra Bazı Bazı- Nilüfer

"Canın ister güldürürsün
Canın ister öldürürsün
Aşkının kölesi oldum
Sevgilimsin sen bilirsin"

(Şiddet Türü: Fiziksel şiddet)

6) İstersen- Buray

"İstersen yak, savur dağıt beni
yarala
Al bütün varım yoğum senindir
Ben yazdım seni, diğer yarım
İstersen yak, acıt kanat beni
parçala
Ölsem de kıyan senin elindir
Sen dokun ziyan, olmaz bana"
(Şiddet Türü: Fiziksel şiddet)

7) Öpücüm- Simge

"Aç koynunu giricem, giricem,
dellenme
Dudağından öpücüm, öpücüm,
söylenme
Aç koynunu giricem, giricem,
dellenme
Dudağından öpücüm, öpücüm,
söylenme"

(Şiddet Türü: Cinsel şiddet)

8) Aşık- Özgün

"Kapına da yatarım
Camına taş atarım
Ahırım, kaçarım
Ben seni yaşatırım
Seni üzen olursa
Orayı dağıtırım
Yanına bi' daha yaklaşanı
yakarım"

(Şiddet Türü: Fiziksel-
psikolojik/duygusal- Sosyal
kısıtlama)

Ek I : A Short Animation About What Love Is (Video)

<https://www.youtube.com/watch?v=xdHx1YEsWwk>

Ek J : Sağlıklı Olmayan ve Sağlıklı İlişki Posterleri

SAĞLIKLIL OLMAVAN İLİŞKİLER

SAĞLIKLI İLİŞKİLER

Ek K: Sağlıklı ve Sağlıklı Olmayan İlişkide Partnerlerin Birbirine Karşı Yaklaşımlarını Belirten İfadeler

Partnerimle iletişimim güçlüdür.	Partnerimle birbirimize duygularımızı, isteklerimizi ve düşüncelerimizi kolayca ifade edebiliriz.
Partnerimle problemlerimizi birbirimizi incitmeden çözebiliriz.	Partnerimle birbirimize güvenir ve birbirimizi kısıtlayacak davranışlarda bulunmayız.
Partnerimle tartışma sırasında öfkemizi kontrol edebiliriz.	Partnerimle zorunluluktan ya da birbirimizi memnun etmek amacıyla değil istediğimiz için "evet" deriz.
Partnerimle tartışırken birbirimize karşı olumsuz sıfatlar kullanırız.	Partnerimle birbirimize güven konusunda sorun yaşıyoruz.
Partnerimle tartışırken kimi zaman birbirimize fiziksel müdahalelerde bulunuruz.	Partnerim diğer arkadaşlarımm yanında beni rencide edecek şekilde konuşur.
Partnerim beni kontrol altında tutmaya çalışır.	Partnerim istemediğim halde beni cinsel ilişkiye zorlar.
Partnerimle ilişkimiz dışında ayrı hayatlarımızın olduğunun farkındayız.	Partnerim ile zor anlarda birbirimize destek oluruz.
Partnerim sürekli sosyal medya hesaplarında onunla ilgili paylaşımlarda bulunmamı ister.	Partnerime cinsel ilişkide bulunmak istemediğimi söylediğimde beni başka birisiyle birlikte olmakla tehdit eder.
Partnerim sosyal çevremde saygı duyar.	Partnerim ile birbirimize sevgimizi ifade ederiz.
Partnerim sosyal medyada takip ettiğim insanlara karşıdır.	Partnerim ile tartıştığımızda sürekli gittiğim yerlerde karşıma çıkar.

Ek L: Durum Kartları

Partnerimin konuştuğum kişiler ile olan mesajlarını okumak isterim.	Partnerim ile sürekli vakit geçirmek isterim.
Partnerim karşı cinsten olan arkadaşım ile görüşmemden rahatsız olur.	Partnerimden dışarı çıkacağı zamanlarda konum paylaşmasını isterim.
Partnerimin diğer insanlarla iletişimde bulunabileceği (kulüp, etkinlik, aktivite vs.) yerlerde olmasından rahatsız olurum.	Partnerim sık sık ona ilgi göstermediğinden yakınır.
Partnerim sosyal medya hesaplarımı kontrol etmek ister.	Partnerimin sosyal medya hesaplarının şifresini bilmek isterim.
Partnerimi karşı cinsten olan arkadaşından kıskanırım.	Partnerim yapmak istemediğim şeylere beni ikna etmek için ısrarcı davranır.
Partnerim arkadaşlarım ile buluştuğumda sık sık arar ve mesaj atar.	Partnerimin giydiği kıyafetlere karışırım.

Ek M: Ağaç Resmi

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....

Ek N: Örnek Olay Kartları

Olay1:

Partneriniz sizin düşüncenizi sormadan ortak zamanınızı kendi isteğine göre planlıyor. Onun planlarına uymazsanız da alınıyor, kavga veya sorun çıkartıyor.

Olay2:

Uzun zamandır kendinizle baş başa kalıp kafa dinlemediniz. Bu hafta sonu evde sessizce dinlenmek ve kendinize bir çeki düzen vermek istiyorsunuz. Ancak Partneriniz, sizi arayıp “canım sıkılıyor, hadi bowlinge gidelim” dedi. Siz gitmek istemediğinizi söylediğinizde de ısrarcı davrandı.

Olay3:

Okulda teslim etmeniz gereken bir proje üzerinde çalışıyorsunuz. Partneriniz ise kendi projesi hakkında sizden yardım istedi. Bu durum aynı gün içinde iki kez daha olmuştu. Daha önce de nazikçe ona ayıracak zamanınızın olmadığını anlatmaya çalışmıştınız ancak partneriniz siz tarafından yeterince ilgi görmediğinden yakınmaya başladı.

Olay4:

Önceden arkadaşlarınız ile planını yaptığınız bir etkinliğe partneriniz de dâhil olmak istedi. Ancak siz partneriniz ile sürekli vakit geçirdiğiniz için zamanınızın bir kısmını da arkadaşlarınıza ayırmak istediniz. Partnerinize bunu söylediğinizde aranızda tartışma çıktı.

Olay5:

Partnerimin telefonuna sürekli mesaj geldiğini gördüm ve merak edip okumak istediğimi söylediğimde partnerim bunu istemediğini söyledi ve tartışmaya başladık.

Olay6:

Partnerim ile buluştuğumuzda daha önce giymesinden hoşlanmadığım kıyafetini giydiğini fark ettim. Dolayısıyla çok öfkelenmiş ve partnerim ile tartışmaya başladık.

Ek O: Düşünce Kartları

Düşünce	Duygu	Davranış

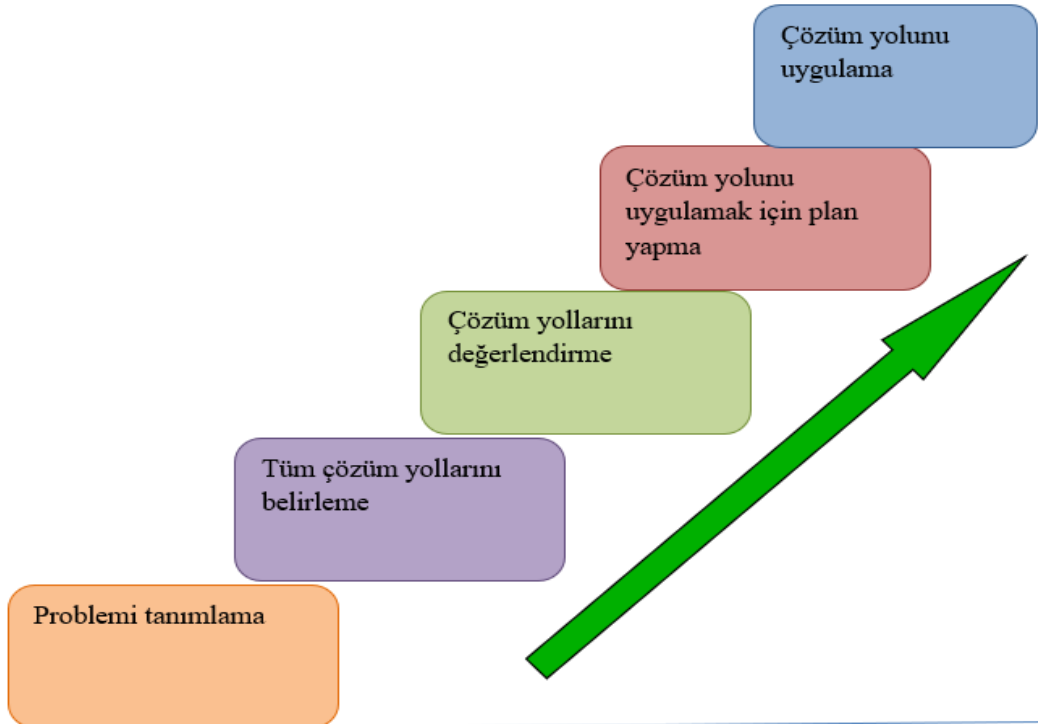
Ek P: Aktivite Listem

AKTIVITE LISTEM

Ek R: Durum Kartı 1

“Sevgilim ile 6 aydır birlikteyiz. İlişkimizin başlarında her şey mükemmeldi. Benim isteklerime ve hayatıma karşı ilgiliydi. Bana ve yaşamıma saygı duyardı. Zaman zaman kıskançlıkları olurdu ancak bu beni rahatsız etmezdi aksine hoşuma gittiği durumlarda olmuştur. Ancak sonrasında bu kıskançlıklar giderek arttı. Hayatıma, sosyal yaşamıma müdahale etmeye başladı. Karşı cinsten olan arkadaşımın kıskanmaya başladı ve onunla görüşmemi istemedi. Başta normal olduğunu düşündüm ve karşı cinsten olan arkadaşım ile görüşmemeye karar verdim. Ancak burada bitmedi tabii. Şimdilerde sosyal aktivitelerim ile ilgili sorunlar yaşıyoruz. Beni kısıtlamaya çalışıyor.”

Ek S: Problem Çözme Aşamaları Formu

Ek T: Durum Kartı 2

“Partnerim ile ilişkimizin ilk yılını tamamladık. Genel olarak güzel vakit geçirdiğimizi düşünüyorum ancak sevgilimin zaman zaman bana karşı kullandığı ifadelerden rahatsız oluyorum. Bu tarz ifadeleri arkadaşlarımızın veya tanımadığımız kişilerin yanında da kullandığında öfkeleniyorum ve kendimi kontrol edemeyip zarar verici davranışlarda bulunuyorum.”

Ek U: Deneysel Grubuna Uygulanan Programın Oturum Özetleri

1.Oturum: Tanışma ve Flört Şiddetinin Açıklanması

Amaç: Bu oturumda grup üyelerinin birbirlerini tanımalarının sağlanması, grup kurallarının belirlenmesi, flört şiddetinin ne olduğunu, flört şiddetinin türlerini ve flört şiddetinin yaşandığını gösteren ipuçlarının aktarılması hedeflenmektedir.

Süre: 90dk

Hedefler:

- Grup üyelerinin birbirlerini tanımalarını sağlamak.
- Grup kurallarını oluşturmak.
- Grup üyelerinin flört şiddeti kavramını tanımlamalarını sağlamak.
- Grup üyelerinin fiziksel şiddeti açıklamalarını sağlamak.
- Grup üyelerinin psikolojik şiddeti açıklamalarını sağlamak.
- Grup üyelerinin cinsel şiddeti açıklamalarını sağlamak.
- Grup üyelerinin dijital şiddeti açıklamalarını sağlamak.
- Grup üyelerinin ısrarlı takip şiddet türünü açıklamalarını sağlamak.

- Grup üyelerinin fiziksel şiddetin yaşandığını fark etmelerini sağlayacak ipuçlarını öğrenmelerini sağlamak.
- Grup üyelerinin psikolojik şiddetin yaşandığını fark etmelerini sağlayacak ipuçlarını öğrenmelerini sağlamak.
- Grup üyelerinin cinsel şiddetin yaşandığını fark etmelerini sağlayacak ipuçlarını öğrenmelerini sağlamak.
- Grup üyelerinin dijital şiddetin yaşandığını fark etmelerini sağlayacak ipuçlarını öğrenmelerini sağlamak.
- Grup üyelerinin ısrarlı takip şiddetinin yaşandığını fark etmelerini sağlayacak ipuçlarını öğrenmelerini sağlamak.

Kullanılan Materyaller: Küçük Plastik Top, Grup Kuralları Kontratı, Dating Abuse (Kısa Film), Flört Şiddeti Türleri (Video), Yazı Tahtası, Tahta Kalem, Üye Sayısı Kadar Kâğıt ve Kalem

2.Oturum: Flört Şiddetinde Toplumsal Cinsiyet Rollerinin ve Medyanın Etkisini Fark Ediyorum

Amaç: Bu oturumda grup üyelerinin flört şiddetinin ortaya çıkmasına zemin hazırlayan faktörlerden biri olan toplumsal cinsiyet rolleri ve medyanın flört şiddetini içeren davranışları normalleştirmesi hususunda farkındalık kazandırmak amaçlanmıştır.

Hedefler:

- Grup üyelerinin toplumsal cinsiyet kavramını açıklamalarını sağlamak.
- Grup üyelerinin toplumsal cinsiyet rollerinin flört ilişkilerindeki yansımalarını fark etmelerini sağlamak.
- Grup üyelerinin flört ilişkilerinde yaşanan güç dengesizlikleri ve kontrol edici davranışları fark etmelerini sağlamak.
- Grup üyelerinin medyada normalleştirilen flört şiddeti davranışlarını fark etmelerini sağlamak.

Süre: 90dk

Kullanılan materyaller: Dizi kesitlerinin yer aldığı videolar, şarkı sözleri

3.Oturum: Sağlıklı Bir İlişkinin Özelliklerini Öğreniyorum

Amaç: Bu oturumda grup üyelerinin flört ilişkilerinde hangi davranışların sağlıklı ve güvenli olup olmadığına yönelik farkındalık kazanması ve sağlıklı flört ilişkilerinin nasıl kurulabileceğine yönelik bilgilerin aktarılması amaçlanmaktadır.

Hedefler:

- Grup üyelerinin sağlıksız ve güvenli olmayan ilişkilerde partnerlerin birbirlerine karşı sergiledikleri davranışları fark etmelerini sağlamak.
- Grup üyelerinin sağlıklı ve güvenli bir ilişkide partnerlerin birbirlerine karşı sergiledikleri davranışları fark etmelerini sağlamak.
- Grup üyelerinin bireylerin sağlıklı ve güvenli bir ilişki yaşayabilmesi için sahip olması gereken becerilerin neler olduğunu öğrenmeleri sağlamak.

Süre: 90dk

Kullanılan materyaller: Video, İki Poster, Yapıştırıcı, Torba, İfade Kartları

4.Oturum: Olumlu Özelliklerimi ve Başarılarımı Fark Ediyorum

Amaç: Bu oturumda grup üyelerinin romantik ilişkilerde düşük öz-saygı nedeniyle partnerlerin birbirine karşı uyguladığı şiddet içeren davranışları fark etmeleri, öz-saygı kavramını tanımlamaları, kendini değerli hissetmeleri, kendi benliğini olumlu algılamaları ve kendilerine yönelik öz-saygılarını artırmalarını sağlamak hedeflenmektedir.

Hedefler:

- Grup üyelerinin romantik ilişkilerde partnerlerin düşük öz-saygıya sahip davranışları fark etmelerini sağlamak.
- Grup üyelerinin öz-saygı kavramını bilmelerini sağlamak.
- Grup üyelerinin kendilerini değerli hissetmelerini sağlamak.
- Grup üyelerinin kendi benliğini olumlu algılamaları sağlamak.
- Grup üyelerinin kendilerine yönelik öz-saygılarını artırmalarını sağlamak.

Süre: 90dk

Kullanılan materyaller: Durum kartları, Ağaç resimleri

5.Oturum: Öfkemi Kontrol Ediyorum

Amaç: Bu oturumda grup üyelerinin öfkelerini kontrol etmeyi ve hissettikleri öfke duygusunu sağlıklı bir yöntem ile aktarmalarını sağlamayı hedeflemektedir.

Hedefler:

- Grup üyelerinin romantik ilişkilerde öfke duygusuna neden olan davranışları fark etmelerini sağlamak.
- Grup üyelerinin öfkeliyken bedensel değişikliklerini fark etmelerini sağlamak.
- Grup üyelerinin öfkeliyken nasıl konuştuklarını fark etmelerini sağlamak.
- Grup üyelerinin öfkeliyken kullandığı jest-mimikleri fark etmelerini sağlamak.
- Grup üyelerinin öfkeliyken zihinlerinden ne gibi düşüncelerin geçtiğini fark etmelerini sağlamak.
- Grup üyelerinin öfkeliyken zihninden geçen işlevsel olmayan düşünleri işlevsel düşünceler ile yer değiştirmesini sağlamak.
- Grup üyelerinin öfkelerini kontrol edebilecekleri alternatif çözüm yolları bulmalarını sağlamak.
- Grup üyelerinin öfkelerini kontrol edebilecekleri alternatif çözüm yollarını uygulamalarını sağlamak.

Süre: 90dk

Kullanılan materyaller: Örnek Olay Kartları, Aktivite Listeleri

6.Oturum: Sağlıklı İletişim Kuruyor ve Duygularımı İfade Ediyorum

Amaç: Bu oturumda grup üyelerinin sağlıklı iletişim becerilerini kullanırken aynı zamanda duygularını fark etme ve doğru bir şekilde ifade etmelerini sağlamayı amaçlanmaktadır.

Hedefler:

- Grup üyelerinin sen dili ve ben dili arasındaki farkı öğrenmelerini sağlamak.
- Grup üyelerinin ben dilini öğrenmelerini sağlamak.
- Grup üyelerinin iletişim kurarken ben dilini kullanmalarını sağlamak.

Süre: 90dk

Kullanılan materyaller: Yazı tahtası, Tahta kalem

7.Oturum: Sorunlarımı Uygun Bir Şekilde Çözebiliyorum

Amaç: Bu oturumda grup üyelerinin ilişkilerde meydana gelen sorunları sağlıklı bir şekilde çözebilmeleri için problem çözme aşamalarını öğrenmeleri ve bu aşamaları uygulayarak sorunları çözebilmelerini sağlamak amaçlanmaktadır.

Hedefler:

- Grup üyelerinin kendilerinin ve partnerinin duygularının farkına varmasını sağlamak.
- Grup üyelerinin sorun içeren konuyu veya problemi tanımlamalarını sağlamak.
- Grup üyelerinin sorun içeren konuya veya probleme ilişkin amaçlarını belirlemelerini ve seçmelerini sağlamak.
- Grup üyelerinin sorun içeren konuya veya probleme ilişkin alternatif çözüm yolları oluşturmalarını sağlamak.
- Grup üyelerinin sorun içeren konuya veya probleme ilişkin belirledikleri alternatif çözüm yollarını değerlendirmelerini sağlamak.
- Grup üyelerinin sorun içeren konuya veya probleme ilişkin belirledikleri çözüm yolları arasından en iyi çözüm yolunu seçmelerini sağlamak.
- Grup üyelerinin seçtikleri çözüm yoluna ilişkin bir hareket planı yapmaları ve son kontrolleri gözden geçirmelerini sağlamak.

- Grup üyelerinin edindikleri bilgileri kullanarak uygun çözüm yolunu uygulamalarını sağlamak.

Süre: 90dk

Kullanılan materyaller: Durum Kartı 1, Problem Çözme Aşamaları Formu, Durum Kartı 2

8.Oturum: Sonlandırma

Amaç: Bu oturumda üyelerin önceki oturumlardan edindikleri bilgiler ile flört ilişkilerinde yaşanan şiddete yönelik bakış açılarındaki değişimi, süreç ile ilgili duygu ve düşüncelerini, grup sürecinden kazanımlarını grup içerisinde paylaşmasını sağlamaktır.

Hedefler:

- Grup üyelerinin önceki oturumlardan edindikleri bilgiler ile flört ilişkilerinde yaşanan şiddete yönelik bakış açılarındaki değişimi fark etmelerini sağlamak.
- Grup üyelerinin psikoeğitim programına ilişkin duygu ve düşüncelerini ben dili ile ifade etmelerini sağlamak.
- Grup üyelerinin birbirleri ile ilgili duygu ve düşüncelerini paylaşmalarını sağlamak.
- Grup üyelerinin süreçteki kazanımlarını paylaşmalarını sağlamak.

Süre: 90dk

Kullanılan materyaller: -